Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Krag, Thomas.
Titel | Title:	Fortællinger fra Kakkelovnskrogen.
Udgavebetegnelse | Edition Statement:	2. Opl.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kristiania ; Kjøbenhavn : Gyldendal, 1911
Fysiske størrelse | Physical extent:	238 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

57, - 193

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130011011552

ANDET OPLA

THOMAS KRAG

Fortællinger fra Kakelovnskrogen

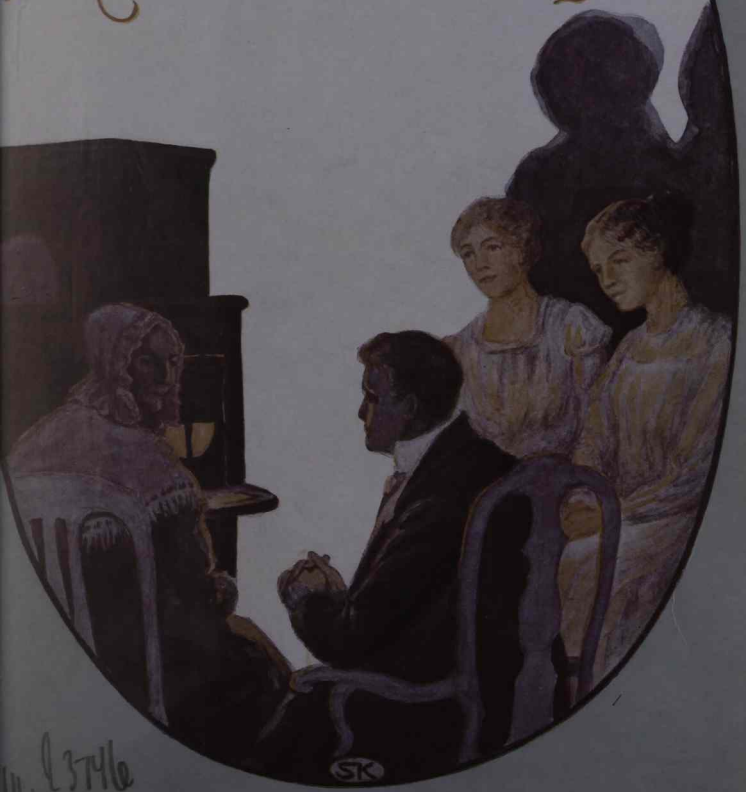

911. l 3746

GYLDENDALSKE BOGHANDEL :: NORDISK FORLAG

THOMAS KRAG

FORTÆLLINGER
FRA KAKKELOVNSKROGEN

THOMAS KRAG

FORTÆLLINGER
FRA KAKKELOVNSKROGEN

ANDET OPLAG

KRISTIANIA OG KJØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
1911

Copyright 1911
by Gyldendalske Boghandel
Nordisk Forlag

CENTRALTRYKKERIET — KRISTIANIA

INDHOLD

	Side
Store Juleaften	7
Den gamle Mølle	39
Kommandøren	69
Træskeen	97
En heldbringende Julehelg	113
Et Syn	139
Fra den gamle Kirke	155
Da Alterlysene slukned	169
Bondekonen Ragne. Ulabrand Lods	195
Christenze Dyhre	209
Spøgelseshistorier	225

STORE JULEAFTEN

I.

Jeg traf Maleren N. i den lille Kystby F. en Sommer. Han var en flittig Mand N., og i den Tid, han boed der, fik han flere gode Billeder færdige. Det bedste: det gamle Gravkapel fik han Ideen til paa en aparte Vis.

Det var en Dag, vi gik paa Byens lille Kirkegaard. Saa fandt vi paa at gaa ind i Gravkapellet. Vi studsed ved det blege Lys, som stod stille derinde. «Det er, som om Døden har smittet det,» sagde han.

Ja, særlig nu, vi kom fra den lyse, brogede Sommer udenfor, syntes dette hvide, størknede Lys saa uendeligt tungsindigt. Og se, nu var der netop Begravelse. Der stod en sort Kiste deroppe, og Præsten stod og talte over den Døde.

Hvor den Præst var underlig! Ung, bleg, med et billedskjønt Ansigt og med vakre, dybe Øine. Og nu stod han der og talte ved den Kiste, som blot havde et Par Kranse, og han

talte alligevel længe og vidned ved denne Grav om den stille Enfold og Troskab, i Sammenligning med hvilken saa mangen prunkende Glimmer er mat og ringe.

Der stod slig Varme af denne hans Tale, at vi blev siddende, lyttende. Og da Kisten bares ud til en øde og forladt Kirkegaard, fulgt af tre Mennesker, to Mænd og en gammel Kone, da stod endnu som en høitidsfuld Tysthed om den; selve dens Fattigdom blev Høihed, dens Forladthed blev storladen.

Nu traf vi paa Hjemveien Hotellets gamle Pige. Hun var slig snil, villig Pige, som sled og stræved for os alle sammen. Og hun var desuden en klog Pige. Vi kom i Snak med hende om Begravelsen. Nei, den Døde kjendte hun ikke; men Præsten kjendte hun, det var Finn Arvid. Han var Præst her nu, og han var baade godt og daarlig likt. Godt likt, fordi han var god helt igjennem, og daarlig likt, fordi der nok kunde udsættes noget paa hans lutherske Rettroenhed.

«Min Mor tjente hos hans Far,» slutted Tea Gorine, «hun fortalte mig mange Ting fra det Hus. Jeg kjender Præsten og ikke blot ham. Nei, jeg ved Besked om hans Mor og Far og Alting. Og det er ikke Hverdagsting, der skal fortælles, naar Alting om ham skal meddeles.»

«Fortæl da om ham, Tea Gorine!»

«Ikke nu,» svared Tea Gorine, «ikke nu. Jeg skal hjem og gjøre Nytte for mig. Men om I vil høre om Præsten Arvid og Alt, hvad ham anbelanger, skal der nok blive Raad.» — — —

Saa sad Maleren og jeg paa Hotellets Veranda. Luften var klar og fin; men langt nede i Horisonten laa en tyk, sort Taagemasse, og den gnistred af fjærne, lydløse Lyn. Engang syntes det os, som slog en svær, brandrød Kugle ud og dumped lige ned i Sjøen.

Vi havde Verandaen for os selv. Hotellets Gjæster sad for Størstedelen i Haven.

Se, der kom pludselig Tea Gorine tilsyne. Hun gjorde sig maaske Ærinde her hen. Maaske hun var optaget af, hvad hun snakked om før: det, hun vidste om Præsten Arvid og hans Slægt. Hun kunde vel ikke glemme, at Maleren og jeg havde spurgt hende ud. Thi naar vi Mandfolk gjerne vil vide noget, og vi spørger Kvinden om Raad og Visdom, ja saa maaske hun først siger «Aa nei» og «Ikke nu»; men hele Tiden brænder hun efter at faa Lov til at vise, at hun er klog og ved noget, som vi Mandfolk er uvidende om.

Naa . . . jeg skal forresten ikke være bru-

tal eller profan, naar jeg taler om Tea Gorines Iver her. Jeg tror, den «Historie» om Præsten Arvid betød mere for hende, end «Historier» almindeligvis pleier at betyde for dem, der fortæller dem. Det saa vi straks paa hendes Maner og Mine, da hun en Stund efter sad der og fortalte. Hun stirred hen for sig: «Ja det var nu d e t,» hun nikked med Hovedet og tænkte grundig efter: «Ja lad mig endelig ikke glemme d e t!»

Det blev en Historie om Ting, der ellers ikke snakkes om, fordi de, hvem det besynderlige hænder, er tause Mennesker. Mennesker, som maaske i Følge sin Natur nødig indvier Fremmede i sit Livs store Ting.

«Som jeg sagde før,» begyndte Tea Gorine, «tjente min Mor hos Præsten Finn Arvids Far; han var Præst her . . . . hed Jon Arvid. Han døde for faa Aar siden. Han havde i sine unge Dage været en svær Kavaller, havde boet i Hovedstaden, hvor han havde deltaget meget i Selskaber og alskens Forlystelser. Samme Aar han blev Præst, gifted han sig med en meget smuk Dame, netop en af de Damer, han kjendte fra Hovedstadens Selskaber og Fester. Det var vel hans Livs store Ulykke, thi han selv tog nu sit Parti for Livet; han blev en ærlig Præstemand, der lytted til Sorgfulde og Syge og saa

Livet an som en alvorlig Gave, skjænket af en almægtig Gud til Sjælens Fuldkommengjørelse. — Men hans Frue fulgte ham ikke efter i dette. Hun kunde vel ikke følge ham efter. Verden med dens Lyst og Prægtighed havde for dybt et Greb i hendes Væsen.

Saa blev det til, at Præsten blev endnu alvorligere end før. Og det blev til, at Fruen blev mere stille og gik om med et stivt og graat Ansigt, der tilstrækkeligt tilkjendegav, hvor bittert hun fortrød, at hun i et Øiebliks Tankeløshed havde ladet sig binde til denne Mand, hvis Liv syntes hende at kredse om det Tunge og Sorgfulde.

I Ægteskabets tredie Aar fødte hun et Barn til Verden, en liden gullokket Pige. Præsten skulde da have sagt: «Nu haaber jeg til Gud, at Du faar Ro i Din Sjæl, Minna, saa Du kan være tilfreds med de Kaar, mit stille Liv kan byde Dig.»

Det syntes i Førstningen, som Præstens Haab skulde gaa i Opfyldelse. Fruen beskjæftiged sig meget med sin yndige lille Pige, klædte hende som en liden Prinsesse og var meget kjærlig mod hende. Men saa brød hun af: Lille Sara har god Tid, hun vokser og gror . . . jeg har ikke Tid til dette . . . mine Dage skulde være anderledes fyldte af Liv.

Det blev da til, at Fruen reiste til Hoved-

staden igjen. Det skete nok efter et stormfuldt Opgjør med Præsten. Til Venner i Hovedstaden sagde hun: «Jeg kommer lige fra Lillehelvede, jeg vender aldrig tilbage.» Og hun vendte ikke tilbage; hun var en Del velhavende, hun gjorde mange Reiser. Nu og da uroedes hun ved Tanken om sin lille Datter. Hun græd endog.

Og sin første, skinnende Ungdom fik hun aldrig helt. Men fredløs som hun var ved sin Uro, der var hende medfødt, fandt hun sig dog nogenlunde vel ved sine Reiser.

Præsten gik tilbage. Han blev med Aarene mere og mere stille og verdensfjærn. Hans Ansigt fik et stivt, stirrende Udtryk. Han gik ensomme Ture . . . med Hænderne paa Ryggen gik han . . . som grunded han over Ting, der var vanskelige at klare.

Han passed sin lille Datter med stor Omhu. Ja ikke kunde den ømmeste Moder passe hende bedre. Hun sov i hans Kammer, hun var ham til svært Bryderi, men aldrig lod han andre have Ansvaret der. Og et Barn kan blive sygt, uden at det har særlig meget at betyde. Men naar hun var syg, var han urolig. Han vaaged over hende Nætter i Træk. Han gav hende at drikke, bredte over hende, tørred den lille feberhede Pande.

Aarene gik, den lille Pige blev større, saa hun kunde gaa og løbe omkring og pludre og le. Hun var en liden gullokket, leende og dansende en. Det var et mærkeligt Syn dette: den høie, alvorlige Mand med de stirrende, grublende Øine, og i de tyste Stuer, — og saa den lille lyse Pige, pludrende og jublende. «Danse! danse! danse!» raabte hun nu og da med sin lille Stemme, der var klangfuld som en Fugls, og saa svinged hun omkring paa sine smaa Ben, og de lyse Øine lo mod Alt, og den lille røde Mund, ikke større end et modent Jordbær, snakked henrykt løs, og tidt begreb ingen, hvad den sagde, men Alle, som hørte den, lo og følte sig Ansigt til Ansigt med noget velsignet.

Og Præsten, den alvorlige Mand . . . Aa han elsked denne lille, lyse, glade Pige mere, end han vilde være ved. Saa tidt kom han alvorlig fremskridende med hende dansende om sig, og Folk, han kjendte, mødte ham og sagde: «Naa, goddag, Pastor, De er ude med Deres lille Pige.»

«Danse! danse! danse!» sang Sara og svinged sig om, gylden og glad, med Armene oprakte og med Jordbærmunden vidt opspilet, saa de smaa hvide Tænder lyste.

Da lo Præsten, og ved den Latter saa man Sørgeligheden: noget ensomt, forladt

var der over denne Mand, naar han lo. Han mærked det maaske selv, han saa ofte ligesom generт op.

Men man saa ogsaa Glæden hos ham, Glæden over dette Barn, som i Grunden ikke ligned ham, men som dog var hans som ingen anden paa Jord, og som altid skulde høre ham til.

Tiden gik.

Præsten Jon Arvid blev mørkere med Aarene, og medens Sara blev smuk og evig livsglad, hensank hendes Far mere og mere i mørke Grublerier og vanskelige Tanker.

Sara var nu tyve Aar. Hun var i disse Aar blevet strængt opdraget. Tidt, naar hun var blevet bedt ud til Seilture og anden Morskab, havde hun maattet afbryde Glæden, naar den var bedst, fordi hun maatte hjem til det og det bestemte Klokkeslet. Ja, tidt var hendes Fars Strænghed meget vidtgaaende; som nu hin Sommer, der var stor Fest i Byen paa Grund af Tohundredaarsdagen for dens Anlæg. Stor Fest var der da overalt. De fleste Huse var klædte med Grønt, og gjennem Gaderne gik det ene lystige Optog efter det andet.

Og i den store gamle Almelund udenfor Byen havde Ungdommen bygget «Slottet», et stort Stillads med mange Rum og beklædt

med broget Stads. Her spilledes Komedie og musiceredes og dansedes til langt ud paa Natten.

Sara var en vakker Pige, og hun kunde jo danse og agere som ingen anden. «Kan Du ikke være med?» og «kan Du ikke hjælpe til?» de Spørgsmaal fik hun, længe før Festen begyndte. Og hun svared: «Jo, det kan jeg vel . . .» og «jo, det tror jeg nok.» — Men da hun omtalte denne Sag for sin Far, hørte han hende neppe til Ende. «Har Du virkelig Lyst til at være med ved alt det Pjank?» sagde han hæftigt. «Du har forunderlige Lyster, Sara. At Du som min Datter gider tænke paa det Gjøgl!» «Maa jeg saa ikke, Far?» Præsten saa alvorlig paa hende: «Naar Du hører, at jeg, Din Far, har saa meget imod det . . . spørger Du saa alligevel, om Du maa? Jeg troed, at Du da ikke vilde, Sara.» Og da hun taug og bøied Hovedet, gik han stille hen til hende og mumled: «Gud vende altid Dit Sind mod det, som har høiere og renere Værd end den Slags Usseldom.»

Saa skete det, at Sara sad de lange Sommeraftener og saa ud i den blaa Sommerluft. Og hun hørte munter Latter fra Festen. Ja, helt nede fra «Slottet» i den gamle Alme-

lund trængte Toner op til hende, hvor hun sad bag Vinduet i sit Sovekammer.

Aa, hvad var det med hende! Hun havde ingen Længsel mod sin Fars forunderlige Ting. Hun havde bare Længsel ud mod al den Ungdom, hun kjendte, og som lo og tumled sig i Lunden og mod «Slottet».

Hun sad flere Aftener og lytted efter Larmen og Tonerne derude fra, og naar hun lagde sig, havde hun vanskeligt ved at sove.

Men en Aften listed hun sig stille ned ad Trapperne og ud paa Gaden. Ingen havde hørt hende. Og hun havde en Løssluppens Fryd! Hun satte afsted i lange Spring, og hun naaed Almelunden. Der var Morskaben i fuld Gang. Se, de deilige røde og blaa Lygter, som hang og lyste op! Og se Karussellen derhenne! Og al Morskaben der indenfor Ringen, hvor en Del Gutter sprang i Sæk! Og se . . . ja, det var vel det, hendes Far ikke holdt af, hun skulde se . . . der gik Gutter og Piger med Armen om hinandens Liv, og der kyssed et Par hinanden . . . men pyt, det angik ikke hende . . . Nu gjaldt det at komme op til «Slottet» og træffe dem, hun kjendte.

Og hun kom derop, og hun traf mange, hun kjendte. Og de blev saa glade, da hun kom. «Nei, Sara, er det Dig! det var da

deiligt!» eller «Men Frøken Arvid, saa kom De endelig!» Og hun snakked og lo; og En trak i hende fra én Kant, og En trak i hende fra en anden Kant.

«Danse! danse!»

Det, hun sang som liden Pige, kunde hun ogsaa sunget nu, for hun dansed, saa det flimred for hendes Øine. Aa, alle de frygtelige lange Aftener, hvor hun sad ved Vinduet og hørte Morskaben — nu tog hun Revanche og tog den mangedobbelt. Hun greb al den Morskab, hun kunde naa. Hun saa paa den løierlige Komedie, hun leged morsomme Lege, og altid fandt hun Dansesalen igjen. Og stadig lod hun sig svinge om i sansesløs og svimlende Glæde.

Da pludselig — stod hendes Far ved hendes Side! Hun saa ham og skjalv . . . hun kjendte ham næsten ikke. Han var hvid i Ansigtet, og hans Øine brændte som i Had.

Han greb hende i Armen, haardt og for Alles Blikke.

«Kom,» sagde han, «kom straks.» — Og han ledte hende ud.

Sara var som fra sig selv af Rædsel og Skam; det svimled for hende. Hun saa utydeligt en hel Del Mennesker, der betragted hende, medens hun førtes ud.

De gik hjem ad stille Gader. Hele Tiden holdt Faderen hende om Armen.

De kom omsider hjem. Han fulgte hende op paa hendes Kammer. Han blev staaende foran hende, hvid i Ansigtet med truende Øine.

«Hvad er dette, Sara,» raabte han, «hvad har givet Dig dette Sind!»

Hun stod og vakled som fra sig selv.

«Tænk Dig om,» blev han ved, «tænk Dig om! Saadan at gaa ud om Natten . . . mod Din Fars Villie . . . Aa, jeg hader dette hos Dig, som har faaet Dig til at handle saadan. Jeg hader den Aand, som her vidner om Dig.»

Hun stod endnu, faldt saa ret ned . . . sanseløs . . . hulkende, skrigende. — — —

Det gik ikke bedre senere. Far og Datter forstod hinanden mindre end før. Og det, at Sara nu var bevogtet af mange Øine, det, at hun nu havde faaet Mistanken mod sig som Præstens vanartede Datter, gjorde ondt værre.

Og fra den Stund, hendes Far havde skammet hende ud i alles Paasyn, fra den Stund havde Sara faaet det, Forældre skulde betragte som den største Fare for sig: Ligegyldighed mod sin Far. Hun begreb nok endnu hans Myndighed, hun forstod maaske,

at hans Liv ikke var let, hun havde vel Følelsen af hans Ensomheds Ulykke. Men en uovervindelig Ligegyldighed mod ham havde alligevel nu faaet Indpas hos hende. Hun vilde nødig gjøre ham imod, fordi hun var bange for Ubehageligheder. Selve hans Domme, hans Meninger var hende ligegyldige.

Netop dette var det farlige. For nu gjaldt det bare hos hende: Lad Far ikke faa noget at vide om det. Og nu gik hun forsigtigt paa Steder, der var utilladelige. Hun besøgte den fripostige Lena, den rige Kjøbmandsdatter fra Hovedstaden, der havde eget Værelse og traktered med Likør og Cigaretter. Og hun gik paa et Konditori, hvor der kom meget andet end Brafolk.

Og saa gjorde hun noget, som blev det værste, fordi det besatte hende: En Uge, hendes Far var paa Embedsreise, gik hun i Teatret. Hun sad paa bagerste Bænk, hvor Faa saa hende, og hun sad der skjælvende som den, der begaar en Synd.

Det allerværste ved dette Teaterbesøg var vel det, at det gav hende en usigelig Uro i Blodet. Al den Livslyst, al den Higen, der i alle disse Aar var trængt tilbage hos hende, fik her Næring. Dette Æventyr i Toner og Farver paa Scenen! Den fantastiske Kjær-

lighed, det fortalte om, den gyldne Klang af Bægre, naar de glade Mennesker klinked og sang, de Unges Stævnemøder, de strænge Fædre, der stod den forelskede Ungdom imod! — Aa, alt dette her var jo skrevet for hende!

Hun gik som i en Rus.

Præsten Jon Arvid kom tilbage. Og nu hændte det, at tjenstvillige Mennesker fortalte ham om Datterens Teaterbesøg . . . og om andet med. Ja ligesom naar en Sluse aabnes: alle Ting fra før, som Sladder og Gjætning havde hobet sammen, baade sandt og usandt, brød løs og fulgte med i Farten.

Han blev som lammet, Præsten. Han kaldte en Dag sin Datter ind, gik imod hende med Spørgsmaalet: «Hvad har Du gjort?» Hun tilstod det meste, stod der saa underlig umedgjørlig. Hendes eneste Tanke var: Se nu har han faaet det at vide! . . . Hun saa det samme vrede Blik skyde op i Faderens Øine, som hun engang før havde set, og hun hørte ham raabe: «Du er ikke min Datter, Du slægter Din Mor paa!»

Og se! Det var vel det uheldigste, Præsten kunde have sagt. Thi saa meget kjendte Sara til Moderens Historie, at hun vidste, at hendes Mor ikke havde kunnet udholde at blive her i Alvoren. Hun vidste, at hen-

des Mor havde taget Livet paa en anden Maade end sin Mand.

Hun vidste nok ogsaa, at Moderen havde nænnet at forlade hende, Sara, endnu medens hun var ganske liden, og hun vidste, at Faderen havde vaaget over hende, været den bekymrede og paapasselige Far . . . Men alligevel! alligevel! Hun elsked denne sin skjønne Mor, der rev sig løs og fløi ud i det Liv, som sikkert kunde være deiligt, bare man var stærk og uforsagt.

Derfor sad hun i Enrum og mumled sin Mors Navn. Og hun syntes, Moderen tog hendes Parti.

— Tiden gik. Fars og Datters Forhold blev omtrent som før. Nu og da prøved Præsten at være munter og god, og . . . naa ja, Sara svared ganske fornøiet igjen; men den ulykkelige Mur imellem dem blev ikke brudt. Præsten forstod nok, at han til Tider havde været uklog, men Ulykken var nu engang sket. Sara havde engang for alle dannet sig sit eget Liv.

Præsten rysted tidt paa Hovedet, han havde intet at stille op her. Saa underlig hun kunde være! Som nu det, at hun havde Ting for, soleklare Ting, som ikke trængte til at skjules — men som hun dog ikke indvied sin Far i. Han saa f. eks.

Sara sidde og skrive. Hvad skrev hun paa? Jo, det var Afskrivningsarbeide, hun havde paataget sig for at tjene lidt . . . Naa ja, men hvorfor ikke fortælle ham det? Eller der ringer nogen paa og spørger, om det er her, der gives Undervisning i Tysk? «Nei,» siger Præsten, der tilfældigvis lukker op. «Jo, det er mig, som har averteret efter Elever,» siger Sara. Naa, godt; Tiden gaar jo i den Retning, at unge Kvinder skal arbeide; men hvorfor i Alverden ikke indvie sin Far i det?

Men saa hænder det en Dag, at Sara staar i Stuen og siger:

«Jeg kommer for at sige Dig noget, Far.»

Præsten ser op: «Hvad er det, Sara?»

«Jeg vil være Skuespillerinde.»

Der gaar en lang Stund. Præsten sidder og lytter efter noget. Har han hørt rigtigt? «Hvad vil Du være?» spørger han omsider.

«Jeg vil være Skuespillerinde, Far. Jeg ved én, som vil prøve mig.»

Da ser Præsten op, han lægger Magt og Myndighed i det Øiekast. Men han mødes af et roligt, koldt Blik fra Datteren.

«Du kan gjøre, hvad Du vil, Far,» siger hun, «men Du kan vel neppe forbyde mig det.»

«Gjør Du det,» raabte Præsten, «saa har Du ikke Din Fars Velsignelse.»

«Min Fars Velsignelse har jeg ikke havt til selv de uskyldigste Ting,» skriger hun, «saa den er bleven mig for dyr; jeg faar klare mig uden.»

«Saa Du vil klare Dig uden,» raabte han, «saa se, hvordan det gaar! Føl det ældgamle Bud fra Lovens Tavler! Tør Du trodse det? Vel, saa gjør det! Men kom saa ikke til mig og sig Farvel!»

Næste Aften er Sara reist.

Han begreb intet mere, Præsten Jon Arvid. Han hørte nogle Ord om, at det vistnok var det Maal, hans Datter længe havde havt. At hun nok derfor havde arbeidet og sparet Penge sammen.

Præsten gik atter forladt. Han hørte nu og da et Ord om Datteren. Først hørte han, at hun havde gjort Lykke i Hovedstaden . . . dernæst kom et Ord, der sagde, at hun nok ikke havde fuldt saa store Evner alligevel. En Tid efter hørte han, hun var med et reisende Selskab . . . Næste Budskab lød, at hun havde indgaaet Ægteskab med en Skuespiller Kyhn . . . Hvad mon det var for en Verden, hun leved i? . . . Du store Gud, hvor Livet formed sig vanskeligt for ham.

Og — desværre . . . Noget havde han jo at bebreide sig. Han skulde alligevel engang have lyttet lidt til de muntre jublende

Stemmer, der kaldte paa ham fra hans Datters uskyldige Læber . . . han skulde ikke have forbudt hende al den Glæde, hun elsked

Ja, hvor Livet var vanskeligt. Hvor Dagen gik forbi ham evindelig graa.

II.

Der var gaaet mange Aar. Præsten Jon Arvid var nu Stiftsprovst Jon Arvid, og han var flyttet ind i den lidt afsidesliggende Embedsbolig ved Elven. En Elv, der aldrig suste . . . der løb saa stille afsted.

Nedenfor Huset var en Have, en ret stor Have med Blomster og Frugttræer . . . og med nogle gamle Bøge og en stor Sølvasp. Det var en deilig Have.

Han gik omkring der saa tidt, Stiftsprovst Jon Arvid, og grunded over Livets Ubegribelighed. Kan nok hænde, det var mest sit eget Liv, han grunded paa, og som han fandt ubegribeligt. Andre Folks Liv gled saamæn mangen Gang, og som oftest, ganske glat afsted . . . Ja, vist var der Vanskeligheder, Pengevanskeligheder og alskens Tvistemaal. Men som oftest var det forklarlige Ting . . . Men hans Liv var da i Sandhed en Gaade.

— — —

Det er store Juleaften . . .

Denne Vinter havde et eviggraat Mørke. Uafladelig havde det dækket Land og By. Det havde virket søvndyssende, saa Folk havde sovet mere end ellers. Hverdagens Larm havde lydt spøgelsesagtig gjennem det seige, graa Dække, der ligesom mumled: sov, sov.

Men nu idag, store Juleaften, var det Mirakel sket, at Himlen var bleven klar, og Solen havde skinnet. Og alle Mennesker blev ganske festlig stemte bare ved at se den store, røde Vintersol . . . og ved senere at se Stjernehimlen blusse op saa mystisk stor og funklende.

Provst Jon Arvid sad ved Vinduet. Han saa ud paa Gaden, men han saa ikke dem, der gik forbi. Han saa ikke deres glade Miner. Han hørte ikke deres muntre Snak og Latter. Han sad og tænkte:

I Aften vilde han være ganske alene, Jon Arvid. Han vilde sidde og gjøre sit Regnskab op. Og han vilde være stræng mod sig selv. Han havde i Dag faaet at vide noget, som havde gjort voldsomt Indtryk paa ham. Som havde faaet ham til at sætte sig ned og aande tungt.

Hun var død, Sara var død. Alene, fremmed, fattig. Han vidste, at hun for nogle

Aar siden havde mistet sin Mand. Og nu var hun død . . . Paa Reise . . . Rimeligvis paa et eller andet Hospitals Fællesstue.

Bladet i den Provinsby, hvor Selskabet havde Standkvarter, havde bragt en Nekrolog, hvori det beklagedes, at hendes Evner, grundet paa hendes Sinds Uro, aldrig fik Lov at udfolde sig.

Hendes Sinds Uro? Stakkels Sara!

Ja, i Aften vilde Provst Arvid holde Dom over sig selv. Han vilde revse sit Hjærtes ringe Forstaaelse. Sine ubarmhjærtige Krav til Mennesker af en anden Natur end hans egen.

Han var snart gammel nu. Han havde havt mange Sindskampe. Han havde lært at forstaa, at Livets Vilkaar var anderledes, end han engang troed.

Pludselig banked det paa Døren. En Tjenestepige kom ind.

«Der er en Herre udenfor, som spørger, om han kan faa Provsten i Tale. En liden Gut er med ham.»

Hm, kom nu nogen og forstyrred. Det kom lidt uvilligt: «Bed ham komme ind.»

Provsten hørte nogen komme, lidt efter stod en ældre, originalt udseende Herre i Stuen. Han holdt en liden Gut i Haanden.

«Jeg skal ikke forstyrre Dem længe, Hr.

Provst,» sagde Manden stille. «Jeg er Teaterdirektør Cramer. Deres Datter, Fru Sara Kyhn, reiste med mit Selskab. Jeg gav Deres Datter kort før hendes Død det Løfte, at jeg skulde besøge Dem og overgive Dem Barnet her.»

Provsten stod der uden at kunne finde Ord. Den fremmede fortsatte: «Jeg ved, at der . . . at der var Uoverensstemmelse mellem Dem og Deres Datter. Jeg haaber, hendes Barn vil slette det onde ud. Han er ingen daarlig Gut. Og det skal siges, Hr. Provst, at han har noget godt at slægte paa: Robert Kyhn og Hustru var to gode, begavede Mennesker. Hun vandt ikke frem, Deres Datter, nei, hun maatte nøies med mit ringe Selskab. Men det var Deres Vrede, Hr. Provst, som brændte hende! Tro mig! Den følte hun altid . . . Hun kunde gjøre sig kjæk og kold, men hun følte den.»

Han retted sig og sagde henvendt til Gutten ved sin Side:

«Det er Din Mors Far. Han, som Din Mor talte om, at vi skulde gaa til. Farvel, min Gut.»

Og han bukked for Provsten.

«Adjø, Hr. Provst, nu har jeg endt min Mission. Jeg ved, Gutten er i gode Hænder.»

Han gik hastigt. Provsten stod et Øieblik, saa løb han efter:

«Bliv i Aften, jeg beder Dem.»

Den fremmede Mand standsed. Han ligesom tænkte sig om. Saa svared han langsomt:

«Nei, Hr. Provst, det vil jeg ikke. Jeg ved, hvad De mener om det Kald, jeg kalder mit. Nei, Hr. Provst ... ellers Tak for Deres Venlighed.»

Han nikked stille og gik. Provsten gik atter et Par raske Skridt efter.

«Jeg vilde være reist til min Datters Baare i Aften,» sagde han, «men der gik intet Skib. I Morgen reiser jeg. Adjø, Hr. Direktør, og Tak for Deres Godhed.»

Han gik tilbage. Det var temmelig mørkt allerede. Han tændte Lampen ... mærked, hvor Haanden skjalv ... Se, der sad Gutten. Han gik hen og klapped hans Haar. Han saa nu, at Gutten holdt et Brev i Haanden.

Provsten spurgte:

«Hvem er det Brev fra?»

«Fra Mor.»

«Er det til mig?»

«Ja, Mor bad mig give det til Bedstefar.»

Provsten tog Brevet, han brød det ... Det var en anstrængt Haandskrift, en saadan, der skrives af en mat Haand og i liggende Stilling. Han læste:

«Kjære Far!

Jeg beder Dig inderlig glemme, hvad jeg i Dine Øine forbrød. Og jeg beder Dig være god mod den lille Gut, jeg sender til Dig. Ja, for den lille Piges Skyld, som engang løb om Dig, og dansed, for den lille Uskyldiges Skyld — vær god mod Gutten, Far, han er saa god og stille. Han vil bede Dig tilgive sin Mor. Og saa Farvel!

Sara.»

Provst Jon Arvid læste Brevet flere Gange. Saa gik han hen til Vinduet og saa ud. Det vared en Stund, før han kom tilbage; da var hans Øine saa underlig blanke. Han standsed foran Gutten.

«Vil Du have Juletræ i Aften?» spurgte han.

Et svagt Smil saaes paa det blege Barneansigt.

«Ja.»

Provsten gik hen i Døren og raabte:

«Anders!»

Gaardsgutten kom ind.

«Tror Du, Du kan finde et Juletræ i Aften?»

«Aa ja. Men det er noget sent. Saa det bliver nok dyrt.»

«Find et vakkert Juletræ, Anders. Og sæt det her ind. Og begynd, saa snart Du har

faaet det, at sætte Lys i. Faa Tea Marie til at hjælpe Dig.»

Saa vendte Provsten sig mod Gutten.

«Vil Du følge med Bedstefar i Byen og kjøbe noget smukt til Juletræet?» spurgte han.

«Ja» . . . et stille barnligt Ja.

Saa gik Provsten og den lille Gut ud sammen. Og Folk saa undrende efter de to. Den store Mand gaaende noget tungt, med det fjærne, tyste i sin Mine. Og den lille Gut, der saa dobbelt liden ud ved Provstens Side.

De gik ind i flere Butikker, og Provsten kjøbte Juletræspynt og smaa Gaver. Og de, som saa ham her, undredes ogsaa — for det var saa uligt hans store verdensfjærne Sind at befatte sig med slige Smaatterier. Men det var vel for Guttens Skyld . . . Ja, det var vel for Gutten der, som stod ved Siden og saa til med forundrede Øine. Men hvad mon det var for en Gut?

Da de kom hjem, var der kommet et stort Juletræ. Det stod i Stuen og spredte sin stærke, fine Duft af Gran helt ud i Gangen.

Nu maatte Husets to Piger ind og gjøre Træet i Stand. De var om det alle fem: Anders, Pigerne, Provsten og Gutten. Og de satte Lys i Grenene; ikke de smaa skrøbelige Lys, der ellers som oftest bruges, og

som kun brænder en Time — nei store Lys, som kunde brænde længe. Og Alverdens Mirakler dryssed ud over Træet. Se, det var Sne! Hvid som rigtig Sne, men ikke saa kold. Og der kom Sølv paa Sneen. «Det skal være Solen, naar den skinner paa den,» forklared Pigerne. Og Gutten stirred og forstod det, og han nikked. Og der kom Guldstjerner og Sølvstjerner ogsaa.

Og Gutten saa paa det hele med store Øine.

«Se Sneen! . . . Se Stjernerne!»

Det blev en sælsom Juleaften for Provsten Arvid. Det var tydeligt nok, at en Sorg tynged ham, og dog var han mildere og mere fredsæl end ellers, og hver Gang han saa paa Gutten, kom noget inderligt i hans Ansigtsudtryk.

Og Gutten — ja han hopped ikke, og han holdt ingen Støi, men en stor Glæde groed tydelig nok op i ham. Han gik om saa liden og alene, men hans Øine stirred, og noget tindrende kom i hans Blik.

Og efter Juleaftenens mere urolige Del, da Træet plukkedes, og senere da Ribbenstegen spistes, sad de to, Provsten og Gutten, sammen i den store Sofa. Og Bedstefaderen fik Dattersønnen til at fortælle om sin Mor, og den gamle Provst talte selv — stille, dæm-

pede Ord. Gutten sad tilsidst paa Provstens Knæ og hørte efter . . . Ja, Jon Arvid mærked slet ikke, at Timerne gik. Han var jo selv vant til at være sent oppe, til at sidde med vanskelige Studier, mens Nattetimerne svandt . . . Han glemte rent, at et Barn trænger til Søvn, selv om det er Juleaften.

Indtil han pludselig opdaged, at Gutten sad hos ham og sov.

Han hjalp selv til med at klæde Gutten af. Og det minded ham om Aftener for længe siden, dengang han hjalp Sara, naar hun skulde i Seng og sove.

Men da Gutten sov, gik Provsten ind i Stuen igjen. Han gik længe frem og tilbage og tænkte paa mangt og meget. Omsider gik han hen i sin Chiffoniere og tog frem to Billeder. Disse to Billeder stilled han paa sit Skrivebord. De forestilled hans Datter. Det ene som liden Pige, der vilde danse! danse! det andet som ung Kvinde, i hvis Øine ubestemte, men stærke Længsler laa dulgte.

Han saa længe paa disse to Portrætter. Saa nikked han langsomt og sagde stille:

«Jeg var ikke klog den Gang. Meget af det, jeg forsøgte at slaa ned hos Dig, burde jeg glædet mig over. Du maa tilgive mig, Sara.»

— Denne Juleaften blev den store Jule-

aften for Provsten Jon Arvid. Hans Liv fik ny Fylde. Han indgik en inderlig Forening med den lille Gut, som hin Aften kom til ham. Han lod ham vokse og gro, aandelig som legemlig; han havde stor Omhu for ham. Han søgte maaske at paavirke og drage ham, men ad dybere Veie end dem, Straf og Tvang drager.

Maaske deraf kom det, at den unge Gut kom til at ligne paa Jon Arvid; ham «slægted han paa». Vist er det, at han befandt sig saa godt i Bedstefaderens store, alvorlige Stue med alle Bøgerne langs Væggene i tause Rækker, med Ryggene mod Døgnets Kyllingsorger og Larm, med dyb, deilig Lærdom vendt ind mod den dæmpede Skygge.

Ja. Han blev Bedstefars Gut, og han hørte fuld af Alvor og Lytten hans kloge Tale. Og han fulgte ham efter i dette, at han studered Teologi og lod sig ordinere til Præst . . .»

Tea Gorine standsed lidt, saa saa hun op og nikked.

«Ja, ja,» slutted hun. «Nu ved De om ham saa omtrent, hvad jeg ved selv. Og I hørte ham jo i Dag, da han talte over den fattige Kiste. Ja, naar jeg hører og ser ham, tænker jeg altid: Har han endnu et Minde i Sindet? Om en Mor, der var syg og for-

ladt . . . Og som døde ensom? Er det Moderens Øine, der da hviler paa ham og gjør, at hans Tale vælder frem saa mægtigt og sand, saa selve Forladtheden faar en forunderlig Høitid . . .? Jeg tror det!»

DEN GAMLE MØLLE

I.

Saa mange vidunderlige Historier vi hørte af vore gammeldags Barnepiger! Hvor var de komne fra disse Historier? Havde hun hørt dem af en overtroisk Moster, eller havde hun læst dem i en vidunderlig Æventyrbog?

Ja hvem af os fra den før-hygieiniske Tid har ikke havt en saadan frygtelig deilig Barnepige. Hvis Historier kappedes med Maveorm og umodne Æbler om at gjøre vore purunge Nætter urolige og fulde af fantastiske Syner?

Nu er de udryddet disse Piger. Den moderne Hygieine forbyder dem. Og konstateres endnu deres Eksistens, om det saa er blot et Eksemplar, resikerer hun at komme i Avisen til Skræk for ligedanne og til Advarsel for alle omhyggelige Forældre.

Naa ja, kan hænde vore Børn med sine moderne Barnepiger bliver meget stærkere og fortræffeligere end vi med vore gammeldags. Faar haabe det ja!

Men jeg skjænker nu alligevel altid min gamle, tykke Axela en venlig Tanke. Ja det var Axela Barnepige, som fortalte mig den skrækkelige Spøgelseshistorie, jeg her skal forsøge at gjengive. Hun kaldte den Spøgelset i Møllen. Og sikkert er det, at hun før havde fortalt mig baade om Trolde og Hulder og Draug og Nøk. Og hun havde alt i alt skaffet mig mange urolige Nætter; men Mage til Mareridt hun skaffed mig ved den Historie om Spøgelset i Møllen har endnu aldrig nogen overtroisk Barnepige skaffet sin Unge. Bedste Bevis er vel, at jeg endnu husker den ganske tydeligt — over tredive Aar senere.

Ja den har endog ikke givet mig Ro i Mellemtiden. I en anden Historie, jeg en Gang skrev, ogsaa om Spøgelser, spiller en af Figurerne fra Spøgelset i Møllen ind: Metta Indianer. Naa, det var mest Navnet, jeg den Gang havde Brug for. Lad mig derfor gjenfortælle den oprindelige Historie. Lad mig forsøge at gjenopleve den fantastiske Kveld, Barnepige Axela sad paa Sengekanten og mumled og galdred og fortalte ....

* * *

Hvor Historien foregik, husker jeg ikke. Men jeg har Indtryk af, at det var etsteds,

hvor Landet var fladt og myrlændt. Og se, over disse flade og myrlændte Sletter gik i mange Aar en Bissekræmmer med et forunderligt Navn; jeg tror, han hed Lommedeu. Han solgte alskens rare Ting: til Pynt og til Nytte. Fra Uhre og Broscher til Klæder og Uldtøi. Altid gik han alene. Han var en høi, mager, sky Fyr. Nogle sagde, at han var en rig Mand, og at han af Angst for at miste sin Rigdom altid bar den syet ind i sine Klæder.

Denne Lommedeu gik altsaa i mange Aar og solgte til Alle, som vilde kjøbe. Nu og da forsvandt han og blev længe borte. Da var han nok etsteds langt borte og gjorde sine Indkjøb. For pludselig dukked han frem paany, og da var Posen over Skulderen bristefærdig af flunkende nye Sager. Og Handelen gik raskere fra Haanden end nogensinde.

Men et Aar blev Lommedeu borte længere end ellers. I Førstningen sagde Folk: Nu er Lommedeu ude og gjør Indkjøb. Senere sagde de: Han bliver længe væk denne Gang, Lommedeu, han gjør nok svære Indkjøb denne Gang. Men til Slut rysted de paa Hovedet: Underligt nok, at ikke Lommedeu kom mere, hvor kunde han da være bleven af?

Lommedeu kom ikke. Der gik Aar, og han

kom ikke. En og anden sagde: Jeg har det ligesom paa Følelsen, at han er kommet noget farligt til denne Gang. Og lidt efter lidt glemtes han. Og de faa, som husked ham, brugte ham blot som Advarsel. De kunde saaledes sige til en, der ufornuftigen bar al sin Rigdom paa sig: «Du skulde aldrig gaa med altfor mange Penge paa dig, thi du kan ikke altid have Følgeskab. Og skal du engang over Mo og Slette, kan det gaa dig ligesom det gik ham, Lommedeu. Han gik her for en tyve tredive Aar siden, og han skulde have en stor Rigdom paa sig. Men han kom væk . . . ingen vidste, hvor han blev af.»

Men da Sandet havde rislet, og Vinden havde blæst endnu nogle Aar, taug ogsaa disse, som nævnte hans Navn, naar Advarsler skulde gives. Lommedeu var glemt.

Bare en gammel, halvgal Kjærring nævnte ham nu og da endnu. Hun hed Metta Indianer, fordi hun engang havde havt en Sioux til Mand, ja nogle mente endog, han var Mohikaner. Han skulde være trolddomskyndig, og naar hun var i det rette Hjørne, mumled hun noget om, at Lommedeu var myrdet, og at hun, om hun vilde, nok skulde mane ham frem. Men hun maned ham ikke frem. Kanske vilde hun ikke, eller hvad rimeligere var,

kanske kunde hun ikke. Ingen tog heller hendes Ord alvorlig. Folk lo bare, naar de saa hende gaa bort over Sletten, krum og mørk og ugudelig . . . og de fortalte ydermere, at hun vel en vakker Dag ogsaa kom i Fare for at myre, fordi hun var et Satans Kvindfolk til at kurere Folk for Tandværk ved at bore dem store glødende Spigere ned i de onde Hultænder. Naa, men hele Tiden gik hun som en styg, sort Trudsel over Sletten.

II.

En kold blæsende Decemberdag red den tapre Officer Kaptein Webb over den store myrlændte Slette, som før er fortalt om. Kapteinen skulde til nærmeste By, og god Vei førte did. Men Kapteinen var en utaalmodig Mand. Han mente som saa, at han kunde klare sig uden at følge Veien. Derfor skjød han Snarvei over Sletten, der nu var tilfrosset og haard og ikke ilde at befare til Hest.

Kapteinen red raskt afsted. Han var i muntert Lune. Han gjorde Regning paa at være fremme nogenlunde tidlig paa Kveld. Og han glæded sig allerede til at høre de Beundringsraab, som hans gode Vært sikkert vilde udstøde, naar han fik høre, at hans Gjæst havde tilbagelagt Veien siden Middag.

Men Kaptein Webb havde glædet sig for tidligt. Vinden øged, og blev, før to Timer var gaaet, til en ren Orkan. Fy, hvor den ligefrem skar gjennem alt . . . som med spidse

Knive. Hvor den drev sin Kulde gjennem alle Klædesplag, og hvor den blinded Øinene.

Og de store, sorte Skyer, den førte med! de udlod sig ikke, disse Skyer, i Sne og Hagel, men de sænked sig ned; de bredte et kulsort Mørke ud, som ikke det skarpeste Øie kunde gjennemtrænge.

«Fy for den lede Djævel,» mumled Kapteinen i et væk, «jo her er jeg kommen fint op at ride!»

Det værste var, at Kaptein Webb ikke kunde finde sig tilrette. Han kunde ikke bestemt sige, om han red mod Vest nu. En Stund mente han, han havde Vinden at rette sig efter, for den var jo nordlig . . . ja var den? Vanskeligt at sige, hvad den var. Snart kom den fra den ene Kant, men snart fra den stik modsatte Kant. Hvor var da Nord, og hvor var Vest?

Pludselig gjorde Hesten et Hop til Siden, som næsten havde kastet Kapteinen af. «Hvad for den hede Djævel var det!» Kapteinen bandte, saa det lyste om ham: «Hvad for den hede Djævel gik der af Mærren! Første Gang hun indlod sig paa slige Vidtløftigheder i samfulde tyve Aar». . . . Og nu blev hun ydermere staaende som spigret fast. He, det var da som den ledeste lede! «Vil du saa se, at du kommer dig af Gaarde! Vil du se

at komme af Flækken!» Kapteinen skreg og bandte værre end før.

Da hørte han en Mumlen lige ved. En sort Skygge reiste sig lige foran Hestens Hov og humped væk. Kapteinen skimted noget som et stygt Kjærringfjæs, med nogle lysende Øine gjennem Mørket . . .

Da blev Kapteinen stille.

«Jeg tror, Gud forlade mig, alting er forhekset i Kveld,» tænkte han. «Hvad var nu det for Styggedom! Saa, saa,» klappede han den gamle Hest, «saa, saa, tag det med Ro.»

Og Kapteinen gjentog flere Gange: «Saa, saa, tag det nu med Ro.» Thi Hesten fór afsted, ræd og anstrængt, og nu i Mørket var den svære Fart ikke raadelig.

Pludselig saa Kaptein Webb et Lys langt borte!

Ja, var det ikke et Lys? Saa han ikke rigtigt? Jo, nu saa han det igjen! Det var sandelig et Lys!

«Hurra,» skreg Kapteinen, «slig Guds Lykke! Men hvad i Alverden kan det være for et Lys? Det skulde da vel aldrig være et af Lysene fra Omegnen af Byen?»

Han mente Omegnen af den lille By, der var hans Maal.

Han red endnu et Stykke, hele Tiden stir-

rende paa Lyset, blot en sjelden Gang seende sig omkring.

«Nei, nei,» mumled han saa, «det er ikke Lysene fra Byen . . . aa nei, det er det ikke!» Han red endnu et Stykke, saa raabte han:

«Fy, fy, slig jeg er kommen paa Vildstraa . . . ja saamænd mener jeg, det er Lyset fra den gamle Mølle.»

Naa, det var godt i alt Fald at komme under Tag. Saa var vel Kapteinens Mening, for han styred Hesten raskt mod Lyset fra den gamle Mølle.

III.

Den gamle Mølle, som laa der paa Kapteinens Vei, var et besynderligt Sted. Faa kjendte noget større hverken til selve Stedet eller dens Beboer, den gamle Møller Joe Sebastian. Og ingen lod sit Korn mere male der. Møllen var for død at kalde. Dens Vinger stod altid stille. Og Tid og Slid havde slidt og krummet dem, saa blot et skjævt og mishandlet Skelet stod tilbage.

Mølleren var en Mand, som ingen kunde sige noget ondt om, men som heller ingen kunde sige noget godt om. Der var noget som en Skygge over hans Navn. Noget skummelt steg i Folks Bevidsthed, naar de talte om ham.

For mange Aar siden havde baade Møllen og Mølleren været kjendt nok. Joe Sebastian havde været Pigeven og Dansemester ved alle lystige Sammenkomster. Og han havde malt sit Korn, som han kunde bedst. Det vil sige, han havde ikke været netop nogen

flittig Mand, og det var nok tidt med Nød og næppe, at han klared Skatter og anden Gjæld uden Stævningsbud og andet saadant. Men Herregud, Joe Sebastian var nu alligevel en Perlefyr, som alle likte. Naar han kom ind med sit muntre Smil og strøg sit vakre, blonde Skjæg, sagde Folk: «God Dag, Møller, naa, hvordan maler den?»

Og Mølleren svared nu og da: «Aa jo, han maler saa nogenledes.» Men en og anden Gang svared han: «Aa, jo Tak, han maler lukt til Helvede!» og saa lo han, og alle, som hørte ham, lo ogsaa, og alle vilde, han skulde sidde ned og faa et Glas med.

Men saa rygtedes det en Dag, at det saa nok rent galt ud for Mølleren. Det var nok ikke bare Løier det, at han maled lukt til Helvede. Han havde nok ikke bare stiftet Gjæld i de sidste Aar, men han havde nok indladt sig paa høist mislige Transaktioner. Ja, hvad der var det værste: Møllen havde han nok pantsat to Steder . . . hu ha, det var nok det rene Bedrageri.

Snakken steg og steg. Det var nok helst den rige Kjøbmand Martin Klaudius, som skulde ha sine Klør i ham. Ja vel, sine Klør! For Kjøbmand Klaudius' Penge var dyre, hans Renter var Aagerrenter at kalde, og han selv var en haard Mand, der ikke lagde

Fingrene imellem, naar nogen var i hans Magt.

Endvidere var det den rige Bagermester Cortzen, som havde forstrakt ham med Penge, og som nu kunde lade ham sætte fast, naar han vilde . . .

Ja Snakken steg og steg og summed.

Men saa hændte noget en Kveld, som huskedes længe efter. Møller Joe Sebastian kom ind i Byens største Værtshus i Følge med Kjøbmand Klaudius og Bagermester Cortzen. Alle gloed paa de tre. Hvad? Gik den forgjældede Fyr Møller Joe sammen med disse sine store, rige Kreditorer? Ja, han gjorde. Og ikke bare det. Nei, han var tillige deres Vært. Han satte et vakkert Aftensmaaltid sammen med gode Retter og Vine og betalte det hele med store Penge. Der blev ny Snak af dette. Blandt andet fortaltes det, at en af Værtshusets Gjæster skulde, mens Møller Joe et Øieblik var ude, gaaet hen og sagt til Kjøbmanden og Bagermesteren: «He, naa, he . . . sidder I og bespiser Jer Skyldner. Det er jo lige efter Præstens Ord.»

Saa havde de svaret tørt: «Ja, det kunde jo være godt nok, om det havde været efter Præstens Ord, men vi kan ikke tillægge os den Hæder; thi for det første er det Møller Joe, som bespiser os, og for det andet er

han ikke vores Skyldner. Just i Dag har han betalt hver Styver, han var os skyldig.»

Det rygtedes nu lidt efter lidt, at Joe Sebastian havde betalt alle sine Kreditorer. Og uden at gaa paa Akkord med nogen af dem. Og endda havde han Penge tilovers. Han kjøbte et stort Stykke Jord omkring Møllen og gjorde den i Stand. Han var alt i alt for en holden Mand at regne.

Men naar Sandheden skal siges: han lod ikke til at glæde sig derover. Han havde engang for alle ladet sig forlyde med, at en uforudset Arv var kommen ham i Hænde; men da han beretted dette Glædesbudskab, rørtes ikke hans Ansigt af Fryd, og han udraabte det ikke som noget særlig glædeligt.

Ja, med Aarene blev han temmelig uvenlig og utilgjængelig. Der var ikke noget igjen af den muntre Perlefyr, som alle likte. Ja, selv da det saa værst ud for ham før, selv da han holdt paa at blive løbet overende af Stævningsmænd og Fogedbud, havde han dog sit gode, om end nu og da bekymrede Ansigt paa. Nu var hans Ansigt ikke godt mere. Han saa sky og skummel ud. Kom han en sjælden Gang paa Værtshus, sagde ingen af Gjæsterne til ham i munter Spøg: «God Dag, Møller, sid ned, naa, hvordan maler den?»

. . . Nej, de tænkte hver for sig: «Huf, se der kommer den skumle Karl.»

Han boed alene. Han vilde ingen Hjælp have. Han var ræd og menneskesky. Og unægtelig maatte han være let at skræmme. Som nu en Kveld han kom gaaende fra Byen, og Metta Indianer kom imod ham . . . Ja om Børn, som ikke vidste bedre, lod sig skræmme af den lede Kjærring — det kunde forstaaes; men at en voksen Mand blir tyndere og tyndere, jo nærmere han kommer et gammelt Kvindfolk, og at han til Slut sniger sig forbi hende som en Orm . . . det var jo nærmest til at le af. De, som havde iagttaget dette Møde, lo ogsaa godt deraf, helst da de saa den gamle Kjærring standse lige foran ham, saa han maatte gjøre en Krumning om hende . . . medens hun den hele Tid saa ham an . . . saa'n paa nederdrægtig Maner . . . og medens hun lo en haanlig knæggende Latter.

* * *

Det var disse Ting, Kaptein Webb pludselig mindedes, medens han nærmed sig Joe Sebastians gamle Mølle.

«Naa, det skal alligevel være godt at komme ind og faa lidt varmt i Skrotten,» tænkte han, «den gamle Hedning har vel en Toddy eller to at byde frem . . .»

«Bare han slipper mig ind,» tænkte Kapteinen dernæst, «han er jo menneskesky og halvgal. Naa, ind vil jeg. Jeg befaler ham simpelthen at aabne Døren . . . og hvis han mukker, saa . . .»

Kaptein Webb føied ikke til, hvad der saa skulde ske, men det var tydeligt nok, at han var ivrig efter at komme under Tag.

Ikke underligt forresten, Uveiret tiltog for hvert Minut, som gik. Stormen kom efterhaanden med umaadelige Jag, saa den gamle Hest havde sin store Møie med at stampe sig frem.

IV.

«Hei, luk op!» raabte Kapteinen.

Ingen svared.

«Hei, luk op, Møller!» raabte Kapteinen igjen.

Ingen svared. Og nu blev Lyset derinde skruet ned.

Da blev Kapteinen rasende . . . ja, en Smule ængstelig blev han ogsaa. Det var ingen herlig Tanke den at skulle trave om i Storm og Iskulde den hele lange Nat.

«Halløi!» skreg Kapteinen paany. «Luk saa op for den glohede Satan!»

Der blev fremdeles ikke svaret. Lyset skruedes end mere ned. Kapteinen tordned, saa det hørtes tværs gjennem Storm og Uveir.

«Vil du lukke op, din gamle Natugle! Din Himmelhund! Din Svinepels! Vil du lukke op, din gamle, giftige Hugorm! Eller pinedød! jeg brænder Møllen af over Hovedet

paa dig. Mit Navn er Kaptein Jeremias Webb! Og du kan tro, jeg holder Ord.»

Nu skruedes Lyset op igjen. En ængstelig Stemme spurgte inde fra: «For Guds Skyld! ... Hvad vil I paa denne Tid?»

«Hvad jeg vil? Jeg vil begribeligvis under Tag! Jeg vil ikke fryse ihjel! Det er det hele ... Luk saa op!»

Nu blev Døren aabnet paa Klem. Et gammelt forskrækket Ansigt kom til Syne.

«Naa,» sagde Kapteinen lidt mildere, «luk saa op da, Mand. Jeg er ingen Bandit, som vil myrde Dem. Jeg er Kaptein i hans Majestæts Armé. Hvad i Alverden er De bange for?»

«Jeg ved ikke ... der kan jo komme alskens Folk ... nu ved Nattetid ...»

«Vel, men jeg er ikke «alskens Folk», forstaar I det?» Kapteinen talte med Selvfølelse. «Har I saa Plads for mig i Nat? og har I Plads for min Hest? ...»

Det vil jeg da haabe, Hr. Kaptein,» mumled Mølleren sagtmodig, «det vil jeg da haabe.»

«Saa siger jeg Dem Tak,» sagde Kaptein Webb helt formildet, «og saa skal De se, saa gode Venner vi skal bli, Hr. Møller.»

Gamle Sebastian tændte nu en Lygte og gik foran. Kapteinen fulgte ledende sin Hest

ved Bidslet. Straks efter var Hesten ganske godt anbragt i en Stald, der nok ikke var brugt paa længe, men som endnu var ganske antagelig. Halm og Havre fik den ogsaa, Mølleren viste sig at være en snil og villig Mand.

Og lidt efter sad Kapteinen ved Skorstenen og varmed sig. Der brændte nogle svære Vedkubber paa Ilden, og det gnistred og spraged, saa det var en Lyst. Og se, om ikke Mølleren fremdeles var en snil og villig Mand. Uden at Kapteinen havde ytret et eneste Ønske, fandt gamle Sebastian frem en god Rum, og han hængte Kjedlen over Skorstenen. Og snart var Vandet kogt, og de brygged sig en Rumtoddy, der ildned dem fra Hoved ud til Tærne.

«Skaal, Møller! Aa, De er til syvende og sidst en brillant Fyr. Og havde De ikke lukket mig ind, havde jeg og Mærren frosset kvæk ihjel. Skaal, Møller!»

«Skaal, Kaptein, og Tak for det var en god Mand som Dem, der kom!»

De drak Glasset ud, og de brygged sig et nyt Glas vel saa stærkt som det første. Men da de havde sat det tillivs, var de i det herligste Humør. Kaptenein lo, saa det braged, og Mølleren fulgte ham, hiksted og vrinsked med baade he og hi; . . . jo, de havde

Morro nu. De sad lunt og gav en god Dag i Uveir og Storm . . . om end de nu og da maatte lytte, naar den svære Orkan fór vildt over Sletten.

«Ja, ja Møller. Nu sidder vi og har det rigtig godt. Men vi ved, at alle gode Ting er tre. Saa nu tager vi den tredie Toddy he?»

Mølleren nikked.

«Værs'god, Kaptein, Vandet er kogende, og Rum er der mere af.»

«Tak, Møller!»

Men netop som Kapteinen havde brygget dette tredie Glas og skulde føre det til Munden, skvat han, saa en Del af den deilige Drik spildtes.

Thi der bankedes rent uforvarende paa Døren. Og den lød saa sælsomt uhyggeligt den Banken.

Ja, Kapteinen, som dog var en Mand, der sjældent lod sig forbløffe, saa helt uforstaaende paa sin Vært: «Hvem i Alverden kan dette være, Møller?»

Men se! gamle Sebastian sad bleg og skjælvende, stirrende hjælpeløst paa Kapteinen.

«Se, nu kommer det,» mumled han og hakked Tænder. «Nu kommer det. Jeg har mærket det paa mig i Kveld, at noget skulde komme. . . . Derfor var det, jeg ikke vilde

lukke op for Jer, Kaptein, men nu kommer . . .»

Han fik ikke snakket ud, før der bankedes paa Døren paany. En besynderlig afskyelig Banken.

«Aa, reis til Hækkenfjeld med alle Rædheder,» raabte Kapteinen ufortrødent. «I er da vel ikke ræd, Møller, naar I har Kaptein Webb hos Jer, he, I kan tro, jeg skal klare Sagen.»

Og Kapteinen reiste sig og gik til Døren.

«Hvem er derude?» spurgte han.

Og han lytted. Svared nogen? Ja, maaske . . . Eller var det Indbildning, at han syntes, han hørte en hæs Stemme sige:

«Jeg vil ind!»

«Ja, ja,» svared Kapteinen, «lad gaa. Er I skikkeligt Folk, saa skal I komme ind og blive inde . . . og er I uskikkeligt Folk, saa skal I pinedød komme ud igjen, fortere end I kom ind.»

Med disse Ord trak Kaptein Webb Slaaen fra og aabned Døren.

Stormen og Mørket trængte ligesom ind i Møllen i samme Nu. Ilden paa Skorstenen blæste halvt ud, og Lampen blaffed og var nær ved at slukne.

Men da Døren var lukket, og Lampens og Skorstenens Ild flammed op igjen, saa Kap-

teinen, at der var kommen nogen ind i Stuen, og han saa ogsaa, hvem det var. Det var netop den gamle halvgale Metta Indianer. «Fy for den lede,» raabte Kaptein Webb, «der er jo det gamle Spøgelse, der skræmte Mærren min ude paa Sletten.»

Og henvendt til Mølleren hvisked han smaaleende:

«Jeg skulde gjærne kaste hende paa Døren igjen, men hu, jeg vil saa nødig røre ved hende, he he, hvad, Møller!»

Kanske den gamle Kjærring hørte, hvad Kapteinen sagde, kanske hun ikke hørte det. Hun satte sig rolig paa en Krak lige ved Skorstenen. Der sad hun og rokked frem og tilbage, sagde ikke et Ord. Af og til blinked hun med smaa, rappe Øiekast bort paa Mølleren . . . medens noget som et ondt Smil lured i hendes Mundvige.

«Naa, naa, Møller . . .»

Kapteinen standsed midt i sin Tale. Han vilde sagt noget som: «Lad os nu ikke falde i Staver for Kjærringens Skyld,» eller lignende. Men han standsed som sagt. Thi værre Syn havde han aldrig set: Se, der sad Møller Joe Sebastian, og han var ligbleg med stirrende Øine og aaben Mund.

«Hvad i Alverden betyder dette?» brød Kapteinen ud, «er det for Kjærringens Skyld,

I sidder der som en Hedengangen? He, hvad skal det til? Bryg Jer nu en ny stærk Rumknægt ... ellers ... ellers saa skal jeg saamæn gjøre det,» tilføied han halvt godmodig, og brygged en selv, som han rakte Mølleren, idet han næsten tvang ham til at drikke.

Den stærke, varme Drik hjalp. Mølleren kvikned. Han saa sig omkring og mumled som i Vrede:

«Hvem trænger slig ind uden Lov? Er jeg Herre i mit Hus!» Men hans Stemme var ikke meget modig.

«Jo vist er I Herre i Jert Hus,» svared Kapteinen, «den, som nægter det, skal vi nok lære noget andet.»

Den gamle Kjærring sagde fremdeles ikke et Ord. Det syntes, som om intet af, hvad de to sagde, vedkom hende. Hun sad hele Tiden og rokked paa sig. Frem og tilbage, frem og tilbage.

«Det er da alt i alt en væmmelig Historie den,» tænkte Kaptein Webb, «at det gamle Stabeis skulde komme just nu og forstyrre os. Nu sad vi og havde det saa hyggeligt sammen. Nei, saa minsandten, vil vi lade os forstyrre.»

Og han skaaled med Joe Møller og gav sig til at fortælle nogle lystige Historier ... Ja, han viste sig rigtig som en tapper og brutal

Kaptein, for hvem alt Vrøvl og Sludder skulde vige. Og Enden blev virkelig, at han fik Mølleren i nogenlunde godt Humør igjen ... Saa han endog drak mere.

«Fjerde Toddy, Hurra! Skaal! Møller! ... og giv Fanden i alle gamle Rakkermærre, som vil forstyrre Jer Sundhed og Ro.»

Men pludselig standsed Kapteinen og lytted. Han lytted efter en ubeskrivelig Hvislen og Larm oppe i Skorstenen. Kaptein Webb havde nok før i Kveld hørt Stormen buldre deroppe. Men denne Larm var anderledes end den, han før havde fornummet. Det gav sig, det stønned deroppe, det ralled ligesom ... og nu og da hørtes noget som et Hvin, et sidste døende Suk.

«Men i den Alstyrendes Navn, hvad er dette for Fælhed?» raabte Kaptein Webb. Ingen svared. Mølleren sad ganske sammenkrøbet og ynked sig. Metta Indianer sad og rokked frem og tilbage, værre end før ... og den hele Tid havde hun sine lumske Øine fæstet paa Mølleren. Og det underlige ved disse hendes Øine var, at de blev større og større, jo længere hun saa paa ham. De lignede til Slut to Natugleøine, der de stod stive og stirrende.

«Ho, ho, Metta,» prøved Kapteinen sig frem — han var unægtelig lidt blegnæbbet, der

han sad — «ved du, hvad dette skal betyde? .. He, dersom det er Djævelen, saa lad os ligesaagodt faa ham at se.»

Da reiste den gamle Kjærring sig og gik hen til Skorstenen, og hun slog med Stokken i Skorstensmuren, saa det rumled og gjalded.

«Maner jeg det deroppe!» skreg hun, «maner jeg det deroppe! ... Kom ned og lad os se, hvad det er!»

Da var det, som en graa Sky dannedes lige ved Skorstenen ... Noget som en ulden utydelig Gestalt.

Da raabte Metta Indianer høiere end før, og hendes hæse Røst skar som en rusten, skrigende Kniv:

«Maner jeg dig! maner jeg dig! kom bedre ned, saa vi kan se, hvem du er!»

Da tættedes Skyen ... der blev Omrids som af et Menneske. Ja, endog et Ansigt saaes ... et ulyksaligt, forvredent Ansigt.

«Ho, ho,» raabte Kapteinen, «hvad er dette? ... Havde jeg nu drukket ti Gange saa meget Rum, som jeg har drukket, saa vilde jeg troet, jeg havde den store Dille ... Ja, nu faar du holde ved, Metta! Lad os nu se ham helt og holdent.»

Da slog Metta Indianer som en Afsindig i Skorstenen og skreg for tredie Gang:

«Kom ned! Maner jeg dig! Kom ned, og lad os se, hvad du er! Og hvem du er! Og slig du er!»

Da var det, som det utydelige Omrids blev fyldigt og levende . . . Sandelig, der stod et Menneske der! Han havde et ulyksaligt Udtryk i sit Ansigt, og han peged mod Skorstenen. Med en ren Jammerbevægelse peged han mod Skorstenen! Det var, som vilde han fortælle noget . . . Det var, som vilde han beklage sig over noget.

Møller Joe Sebastian laa næsegrus paa Gulvet og stønned og bar sig, som var det hans sidste Stund . . .

Da pludselig fór Vinden med et vældigt Kast ind i Møllen. Den slukked Ilden paa Skorstenen, saa bare nogle Gløder laa igjen og lyste.

Men i deres matte Lys saa Kapteinen, at Manden ved Skorstenen var borte . . . sporløst borte. Og han saa, at Metta Indianer ogsaa var forsvundet. Det var vel hende, der havde gaaet hen og aabnet Døren, saa Stormen stod ind. Kapteinen gik hen og saa efter hende: se den Skygge der! Ja der gik hun atter ud paa den mørke Slette! . . . som en hemmelighedsfuld Skygge, der havde Forbindelse med det, ingen Dagens Mennesker begriber.

V.

Kaptein Webb blev hos Møller Joe Sebastian til ud paa Morgenen. Da var Joe Sebastian død. Rædslen havde lammet hans Hjærte og havde faaet dets Slag til at standse.

Lige før Døden indtraadte, medens han drog de sidste hivende Suk, tilstod han for Kaptein Webb, at han var en stor Synder. Thi engang for mangfoldige Aar siden havde han myrdet den stakkels Lommedeu . . . det var netop en Nat som denne. Der var Uveir og Mørke ude, og Bissekræmmeren havde søgt Ly i Møllen. Joe Sebastian, der laa vaagen formedelst Pengesorger, havde da, uden at Bissekræmmeren mærked det, set ham tage store Penge — det var Tusinder — ud af sit Jakkefôr og tælle dem. Og han havde set ham lægge dem tilbage . . . bag hemmelige Baand og Lommer og Spænder. Da . . . en Stund efter, medens Bissekræmmeren sov trygt . . . havde Tanken slaaet

ned i Mølleren: at myrde Bissekræmmeren og stjæle hans Penge — og denne Tanke bredte sig hos ham som Rus og Feber og magtstjal hans Sind og Sans. Og henad Morgenstunden paa den Tid, trætte Folk sover tungest, havde han myrdet Lommedeu, kvalt ham paa gruelig Vis og indmuret hans Lig bag Skorstenen . . . netop der Lommedeus Gjenganger nu mange Aar senere peged hen med sin Skyggefinger.

Da Mølleren havde skriftet denne sin Misgjerning, sank han hen i Bevidstløshed, og han døde kort Stund efter.

Den næste Tid blev der holdt Forhør. Kaptein Webb vidned, hvad der den Nat havde hændt; der blev gravet under Skorstenen . . . og se, der fandtes et Skelet af en Mand. Og ingen kunde tvile paa, at det var Bissekræmmeren Lommedeu's jordiske Levninger, som her kom for Dagen.

Der blev søgt efter Metta Indianer, thi hendes Vidnesbyrd skulde ogsaa høres. Men underligt nok, ingen saa hende siden hin Nat. Ellers var hendes krumme, fantastiske Skikkelse tidt nok at se, men nu var og blev hun borte. Og det Ord kom endog ud, at hun nok var et af hine Væsner, der gaar om paa Jord som Mellemled mellem levende og døde, og som af nogle kaldes Varulve og af

andre Helkvinder: hvis Hverv det er at bringe dødes Bud til levende og levendes Bud til døde.

Nu havde hun bragt Budet! Nu var hun maaske vandret til ukjendte Egne.

Sletten laa mørk og sort . . . endog Møllen var borte . . . Nedrevet som ubrugelig for en praktisk, ny Tid. Blot Historien om Spøgelset i Møllen flagred endnu med sorte Flaggermusvinger Stedet omkring.

KOMMANDØREN

I.

Den gamle Kommandør Sakarias Hein var udbuden i Julen. Indbydelsen var ham kjær: den var fra hans gamle Ven og Vaabenbror, Godseier og Kaptein i Marinen Fredrik Schnack.

Kommandøren kjørte fra Fredriksværn Lillejuleaftensdag ved Middagstid. Det var bidende Kulde, men Solen skinned, og Luften stod mod Himlen som en tindrende Søile, Sneen var hvid, saa den gav Blindhed; det var kortsagt en deilig norsk Vinterdag.

Den gamle Kommandør satte sig tungt i Sædet. Han vilde selv kjøre, og han kjørte til ogsaa meget modig. Men hans Øine blev hastig blændede af Sol og Sne . . . saa overlod han Tømmen til den unge Fyr bag paa Slæden. Han gjorde det modvillig og en Smule brummende; thi vistnok var han seks og halvfjerds, men ingen maatte prøve paa

at fortælle Kommandør Sakarias Hein andet, end at han var i sin bedste Alder.

Han sad og saa skarpt hen for sig, og Alle, som mødte ham, hilste og tænkte, at ja, der kjørte Kommandøren, og det var svært, hvor den Mand holdt sig, for Øinene saa saa skarpe ud, og Ansigtet var saa militærsk og sømandskraftigt . . . ja saa tænkte de, som saa ham i Forbifarten. Thi havde de set nøiere paa ham, vilde de have opdaget, at disse skarpe Øine alligevel saa sløve ud, og at det barske Ansigt bare var en gammel slidt Form af en Disciplin og Agtpaagivenhed, der engang for længe siden havde været levende, men som nu var stivnet og død. Thi Kommandøren var ældre og affældigere, end han selv vidste.

Og hvad værre var: Kommandøren var stædig og taalte selvfølgelig ingen Modsigelse. Allermindst af den unge Fyr der bagpaa. Ja i Sandhed, nu holdt Fyren der Tømmen, og Hesten lystred ham. Men kjørte han nu ganske rigtig? Aa nei, Kommandøren var ræd for, at han nu og da kjørte i rigtig overflødige Sving.

«Hør du, Gut . . . Er det ikke Elias Græshøi, du hedder?»

«Aa jo, det er det.»

«Jeg tror, du kjører rigtig daarlig, Elias

Græshøi, du gjør Bugtninger og Svingninger af bare pur Ukyndighed. Nu gjælder det at komme fort frem, forstaar du det?»

Jo det forstod Elias Græshøi, men han troed nok, han kjørte den forteste Vei.

«Sludder, Gut!» Kommandøren blev hidsig. «Naar jeg siger en Ting, tier du stille! Skal du endelig svare, indskrænker du dig til at sige, at nu gjorde du Tingen skidt, men du skal prøve paa at gjøre den bedre, forstaar du det!»

Ja, Elias Græshøi forstod det.

«Se nu her ... er ikke dette Kløvermyra? Da kan du kjøre tværs over, saa er vi lige ved Bjerkelunden.»

Nei, nu maatte Elias, saa nødig han vilde, sige Kommandøren, at dette nok ikke var rigtigt, hvad Kommandøren mente; dette var nok ikke Kløvermyra.

«Hvad!» Kommandøren brølte af Sinne ... «det var da ogsaa en rigtig tosket Gut! Hvor vover du at sige imod, naar jeg siger noget?»

«Nei, det var jo ikke Meningen, men-æ ...» Gutten stammed lidt i det, men afbrødes af Kommandøren: «Hold Kjæft med dit «men-æ»! og gjør, som jeg har sagt. Dette er Kløvermyra, har jeg sagt! Og her kan du kjøre

over til Bjerkelunden. Forstaar du? Vil du saa kjøre videre!»

Gutten lystred, han styred Slæden ud af Veien, men gjorde det ikke fort nok kanhænde; thi Kommandøren greb pludselig Tømmen paany.

«Nu skal jeg kjøre, skal du se!» raabte han, «saa skal der bli' en anden Dans!»

Og Kommandøren strammed Tømmen og smaldt med Svøben.

«Hei, Gampen! lad mig se, du kan komme afgaarde.»

Hesten løb flinkt afsted. Snart var de paa den anden Side af den lange Slette. Se her skulde Bjerkelunden ligge. Kommandøren kjørte og glante og glante.

«Hvor er Bjerkelunden, Gut?» raabte han.

«Aa, den er paa en anden Kant, Kommandør,» svarte han modig.

Sinnet steg paany hos Kommandøren.

«Hvad snakker du om, Gut? Er Bjerkelunden paa en anden Kant? Sludder med dig! Her er Bjerkelunden. Bare bi lidt.»

Og Kommandøren kjørte videre, men ingen Bjerkelund kom. Men nu skulde Bjerkelunden komme, ikke Tale om andet, den skulde komme!

Men se her, her stod jo Bjerkelunden! . . . her var den sikkert nok.

Ganske rigtig stod der en hel Del Bjerketræer . . . Og Kommandøren var ikke sen til at bedyre, at her var den jo, Bjerkelunden. Han kjørte lukt ind mellem Træerne . . . saamænd var der andre Bjerketræer ogsaa! Der kunde den toskede Gut se!

Men de faa Bjerketræer holdt ikke længe ved. Snart stod Granskogen tæt og mørk og spærred Veien.

Nu bandte Kommandøren slemt. Han efterlyste Bjerkelunden med mange onde Eder. Ønsked den sluttelig ned i det hedeste hede. Men frem vilde han nu! Hvordan det gik, frem vilde han.

Og han lod Hesten trave ret frem. Det gik fort, thi Føret var haardt og fint.

Og det gik længe.

Thi Veien og Egnen blev mere og mere ukjendt og øde.

Og nu mørkned det.

Gutten bagpaa Slæden havde den sidste Time ikke sagt et Ord. Han var en stædig Gut, samme Elias Græshøi. Nu havde Kommandøren skjældt ham ud hver Gang, han bare havde sagt, hvad sandt var. Nu tænkte han nok, Kommandøren fik klare det selv, saa skulde han se, hvordan det vilde gaa.

Og han stod bagpaa stum og stille. Sagde ikke et levende Kvæk, saa lang Veien var.

Kommandøren paa sin Side ærgred sig overmaade, der han sad, for han maatte erkjende, dette var rent galt. Han havde tabt Slaget. Han var sprunget op som en Løve og faldt ned som en L—t.

Noget irriteret ham ogsaa: han kunde ikke kjøre længer. Hans Øine løb i Vand og blindedes Gang paa Gang. Til Slut blev det rigtig galt. Alt gik i ét for hans Øine. Han stansed Hesten, gav Gutten Tømmen.

«Nu faar du ta en Tørn, Elias Græshøi,» sagde han stille. «Om jeg kjører en Del galt i Dag, er det ikke saa underligt. Det er denne bestialske Veiingeniøren, som gaar her og kasserer de gode gamle Veiene, og laver nye Veie, som ingen kan forstaa sig paa . . . . Naa, saa kjør, Elias, og stands foran første Huset, vi ser.»

Elias Græshøi tog Tømmerne. Han smilte saa listeligt, forstod nok, at dette var et ordentligt Nederlag for Kommandøren, he, he, han probered nok at dække det ved at skjælde ud Veiingeniøren, he, Sludder og Tøv . . . Veiingeniøren havde aldeles ikke været paa den Kant.

Men det sagde han ikke. Han kjørte raskt i Vei . . .

Det var nu ganske mørkt, men meget

klart. Stjernerne stod blanke paa Himlen, og en liden Nymaane lyste.

Et Kvarters Tid efter kjørte de frem foran et temmelig stort Hus næsten lige ved Veien.

II.

«Stopper vi her,» mumled Kommandøren, «og gaa ind og sig,» føied han høiere til, «at Kommandør Sakarias Hein holder udenfor og ber dem at komme og greie med Hesten.»

Gutten gjorde saa. Folk kom ud og hjalp til . . . og ikke mange Minutter efter sad Kommandøren bænket i en hyggelig gammeldags Stue.

Kommandøren fik god Kveldsmad at styrke sig paa. Det trængtes; thi han var træt, forfrossen og sulten. Men da den gode Kveldsmad var sat til Livs, blev han i bedre Humør. Helst da man paa Gaarden fortalte ham, at han kunde naa did, han skulde, udpaa Formiddagen næste Dag.

«Ja ja, saa er Skaden ikke større,» mumled Kommandøren. «Naa, har Gutten faaet Mad?»

«Jo han har . . .»

«Ja lad ham faa, hvad han kan spise . . .

og,» føied Kommandøren til lidt nølende, «forklar ham . . . forklar ham Veien, han skal kjøre i Morgen. Hm . . . naar han nu engang er Skydsgut, faar han saagu gjøre Nytte for sig.»

«Det faar han . . .»

«Hm, svært gammel Stue,» vedblev Kommandøren lidt efter og saa sig omkring, «svært gammel Stue denne.»

«Aa ja,» svared Manden, «Stuen staar vel i Dag, omtrent som den har staaet de sidste hundrede Aar.»

«Kan tænke det,» mumled Kommandøren . . . «se de gamle Skilderierne der . . . jeg husker, jeg har set lignende før . . . i min tidligste Ungdom.»

«Hm», han saa sig om, . . . «denne Stue . . . denne Stue . . . mærkeligt . . . den minder mig om noget . . . er det om Stuen hjemme hos Far? . . . hm, aa nei, ikke rigtig det . . . men alligevel . . .»

En Tanke svirred om ham. Han vilde fange den, men kunde ikke. Hver Gang han syntes at ha fat paa den, smat den væk . . .

«Hvor skal jeg saa ligge i Nat?» spurgte Kommandøren. «Jeg faar vel køie tidlig for at komme tidlig op.»

«Ja, — om Kommandøren kunde ligge herinde?»

Manden tog Lyset og viste Kommandøren ind i næste Værelse. Det var noget mindre, men rigtig pænt og rent. Temmelig koldt var der endnu, men en svær Ild knitred i Kakkelovnen, saa det vilde nok ikke vare længe, før der blev varmt.

«Jo, se her er jo prægtigt,» sagde Sakarias Hein, «her skal jeg nok sove godt ... Ja, godnat da, Karl Mosen ... og husk saa at vække mig i god Tid i Morgen.»

«Godnat, Hr. Kommandør, og sov godt.»

Kommandøren blev alene. Han tændte sig en frisk Cigar og satte sig mageligt i Hestehaarssofaen og tænkte ...

«Hm, jeg har god Hukommelse,» mumled han, «jeg har ellers svært god Hukommelse ... men hvad i al Verden er det, jeg ikke kan huske nu? Det er noget, jeg ikke kan huske denne Gang.»

Han spekulered længe frem og tilbage. «Var det ... var det *den Gang*, jeg var her i Slutningen af Halvtredserne som nygift? ... Mon det skulde være den Gang? ... Nei, da var jeg jo paa disse Kanter ... men vist ikke her.»

«Nei, det er pur Indbildning,» slutted han omsider ærgerlig, «jeg har simpelt hen aldrig været her før. Pur Indbildning! Hjernespind!»

Se, her var lunere nu ... snart godt og varmt. De store Bjerkekubber varmed godt, og de vilde brænde længe.

Han blev siddende i Hestehaarssofaen og døsed. Han kunde ikke fri sig for dette: her i Huset havde han været før. Hm, se nu Himmelsengen der, den svære, brede Himmelseng. Der hang endnu nogle falmede Gardiner omkring.

Hm, denne Himmelseng?

Nu hændte noget. Medens han saaledes sad hensunken i Tanker.

Et Ansigt viste sig pludselig for ham ... et stygt, gammelt Ansigt, et af de fæle Hoveder, der viser sig for Folk i Feber og under ondt Mareridt. Det satte et Jæb mod ham! Det ene Øie plired lumsk og ondskabsfuldt! Det laa paa Sengens Hovedpude et Nu! ... i Fjerdedelen af et Sekund ...

Kommandøren skvat op og vaagned helt.

«Fy, slig jeg sidder her og fantaserer. Ja, ja ... største Parten af Hukommelsen har jeg vist mistet alligevel, ellers havde jeg husket *dette ... dette ...*

Ja, lad mig saa køie mig.»

Kommandøren gik i Seng. Han laa en Stund og kuldsked og hutred, for Sengen var endnu kold. Men den var solid, med Underdyne og Overdyne, og det vared ikke

længe, før gamle Sakarias Hein laa lunt og godt.

Og lidt efter lidt tog Søvnen ham . . . men pludselig saa han alting klart. Syv og halvtredsindstyve Aar var faldne ud af hans Liv. Han havde unge Øine og Ører, ja alle Sanser var blanke. Alt, som han havde grundet paa i Kveld, stod for ham i et blændende Lys.

III.

Det var Jul ... det var Lillejuleaften ... fire unge, nybagte Løitnanter skulde kjøre hjem i Jul. De satte sig til Rette i Bredslæden. Det var tidlig Morgen. De tænkte at være hjemme ud paa Eftermiddagen.

De var godt udrustede. Hestene foran Slæden var gode, en svær Bjørnefeld havde de over sig, og de havde Halm i Bunden af Slæden for ikke at fryse paa Fødderne.

Fra Morgen af var Veiret prægtigt. Himlen var fin og blaa. Kulden var stram nok, men den bed ikke; thi det var slig stille Luft.

Det gik raskt fremover. Dombjælderne klang, og Sneen skreg under Meierne. Ho, dette var Morro! Det gik deiligt mod den deilige Jul!

Ja naturligvis tænkte de alle fire, Turen skulde gaa som Fod i Hose — men hvad sker?

Det begyndte at trække over.

Ja hvem skulde troet det? . . . Og hvor i al Verden kom Skyerne fra? . . .

Naa, komme gjorde de. Og de bragte et klamt Vindpust med. Luften misted sin skjønne Klarhed, den blev diset. Og dens Dis slog sig paa Sneen, der blev fugtig, saa den klamped under Hestehovene.

Det var ikke hyggeligt dette; thi Hestene trak tungere.

Og værre blev det i Stedet for bedre: noget over Middag begyndte Sneen at falde. Først daled den saa lindt i milde, svære Filler. Men ud paa Eftermiddagen kom den som smaa vaade Hagl, som slog dem i Ansigtet. Endnu gik det dog fremad, men temmelig besværligt var det at finde Veien, for nu tog det til at mørkne, og Maanen, som de havde sat sin Lid til, blev helt borte. Og pludselig begyndte en ækel Vind at blæse, en fugtig, bidende Vind. Og den voksed, den Vind. Den blev om lidt til Storm, Snestorm, der kasted en Mængde Sne ned fra Skyerne.

Fy, dette var en fæl Slutning paa en morsom Historie! I Stedet for at fare af Sted i Frostveir og blankt Maaneskin, laa de nu og baksed og stamped i det værste Uføre. Veien havde de dog holdt indtil nu . . . men, men . . . ja, begyndte det ikke nu at gaa galt? — De havde sidste Stunden den onde

Fornemmelse, at de kjørte ud i selve Vildmarken.

Men hvor var da Veien at finde? De gav Agt og strakte Hals, men de saa den ikke mere.

Nu og da kom Stormen sættende i vældige Tag over Sletten, den tog fat i Hest og Slæde, saa de skeined til Siden.

«Nei, dette gaar ikke!»

Dette Udraab var noget nær det eneste, som hørtes fra dem. Og det var ikke urimeligt, om de gav det fra sig. Thi denne Færd kunde blive farlig nok. De kunde kjøre sig rent bort i Nat og Ørske. De standsed da Hestene og raadslog. To vilde vende, en vilde fortsætte; den tredie sagde til Slut: «Jeg tror, at vi skal lade Hestene gaa, hvor de vil, slige Dyr har fint Instinkt. De gaar ikke af sig selv i Elv, aabent Vand eller dybt Slug.»

De satte da Hestene i Gang igjen, gav dem ellers saavidt mulig Frihed til at gaa, hvor de vilde. Og Hestene forstod vel, at blev de herude, gik det ilde. De trak ivrigt i Vei, undgik Fanner og Klipper og andre Hindringer. Skridt for Skridt kjæmped de sig frem.

De fire i Slæden sad ogsaa tause, sagde ikke mange Ord. Men pludselig vaagned en af dem.

«Lys!» sagde han, «der er Lys!»

De tre andre saa til, og ganske rigtig, der blinked noget frem langt borte i Mørket.

Paa Hestenes Retning forstod de, at disse Dyr en Tid lang havde havt Lyset som Maal. Deres skarpe Sanser havde frelst dem.

Nu kvikked de fire unge Mænd til. Det Lys derborte var som en varm Straale for dem. Deres ængstede Sind soled sig deri. De slog Hænderne sammen og lo høit.

Sikkert og uafladeligt blev Lyset større, og snart efter stopped de op foran et lagt Hus. . .

«Kongens Folk! Kongens Folk!» raabte de.

Lidt efter aabnedes Døren, og en Mand kom ud. Da han hørte, hvem det var, bød han dem indenfor. Han skulde nok greie Hestene.

Det var en stor, pæn Stue, de kom ind i. Paa Væggen hang mange morsomme Skilderier. Disse besaa de unge Løitnanter, medens de gik om og gned Hænderne og varmed sig: He, se «Adam og Eva, som aad Æblet», og oven over hang Slangen og lo med sin giftige Tand. Og der hang «Susanna i Badet og de tre letsindige Oldinge», og den ene af Oldingerne ligned deres Chef; dette morred de sig meget over.

Lidt efter kom Aftensmaden ind. Og nu

spiste de og snakked om Tingen, som den forelaa.

Hm, det var jo godt nok, at de slap væk fra Sneen; men det var alligevel en forbandet Historie, det at de ikke kom did, de vilde!

De stured.

«Hør,» sagde den ene til Konen i Huset, som kom for at tage af Bordet. «Har I Brændevin i Huset, fransk Brændevin?»

Jo, det havde de nok.

«Saa lad os endelig faa den herind . . . med alt Tilbehør for en god, varm Punsch.»

«Ja, ja,» hun skulde saa gjøre.

Lidt efter kom der Kognak ind med Sukker og kogende Vand. En kuglerund Krukke Rum arrivered ogsaa, saa der var ingen Mangel paa Drikkendes. Samtidig meldte Konen dem, at ja, i det store Kammers ovenpaa lige foran Trappen var redt op til dem . . . Der stod tre Senge, og der var tændt i Ovnen, saa der var snart varmt. . . . Saa, hm . . . saa om de vilde lægge sig snart?

«Nei, De kan tro, vi vil ikke lægge os snart,» raabte de leende og i Munden paa hverandre. «Nu vil vi først drikke en rygende Punsch.»

«Ja, ja,» kom det ligesom lidt nølende, og Konen trak sig ud af Døren.

«He, hun er nok bange for, at vi skal forstyrre Nattefreden,» mumled Frederik. «Naa, den Antagelse er jo heller ikke saa absurd,» lo Sakarias Hein. «Nu vil vi have en svær, glohed Punsch!»

«Svær og glohed,» raabte de alle tre. Pludselig aabnedes Døren paany. Konen stak Hovedet ind, kom saa lidt efter med hele Personen.

Hun stod lidt; Løitnant Hein raabte utaalmodig og en Smule bydende:

«Naa, Madam . . . hvad skylder vi Æren af dette nye Besøg?»

«Hm, undskyld,» sagde Konen stammende, «hm . . . det var, om de snille Herrerne . . . hm . . . vilde være snille og ikke gaa ind i næste Kammers . . . hm, for der er . . . hm . . . der bor nogen der.»

«Bor der nogen?»

«Ja, hm,» Madamen stammed i det, «der bor en Kone derinde, skal jeg sige . . . og hun har nok lagt sig . . . hm . . . saa . . .»

De to, Carl Thank og Frederik Schnack, som var lystige Pigejægere, lo og spurgte, om Konen var ung og vakker. Men Ewald Lüders og Sakarias Hein hyssed paa dem, og den første sagde:

«Vær rolig, Madam. Vi skal nok lade Døren være lukket. Konen skal ikke forstyrres. Godnat, Madam.»

De begyndte nu at brygge sig glohede Glas. Ja, der kom en Række prægtige Toddyer anstigende. De drak, som man den Tid havde for Skik, tankeløst og uden bange Skrupler. Og for hvert nyt Glas blev deres Samtale muntrere og mere høirøstet. Ho, de morred sig over alt. Og alt var godt og prægtigt, selv det, at de havde faret vild. Ja, det var da godt nok. Det var Skylden i, at de nu sad og havde det morsomt her.

«Lad os nu faa en Sang!»

«Ja, lad os faa en Sang!»

Og Frederik Schnack satte i med sin rungende Bas: «Men høist sjunger jeg, o Kamp, din Pris . . .» De andre stemte i med. Det ljomed og larmed, saa Væggene skjalv.

Carl Thank sagde leende, da Sangen var færdig:

«Hun faar nok deilig Nattero, Konen derinde.»

Men Sakarias Hein reiste sig nu og steg høitidelig hen mod den lukkede Dør. Og med store Teaterfagter sang han med sin skrækkelige, falske Stemme en smægtende Arie: «Sover Du, o Skjønne, ak hør mit Længselssuk!»

Der blev større Morskab end før. De tre andre lo som gale og brygged sig ny Punsch. Hurra, nu havde de det herligt! Og i Mor-

gen var der atter en deilig Dag, og de skulde hjem til Jul! Hurra!

Pludselig aabned Carl Thank Døren til næste Værelse . . . Sakarias Hein var den eneste, som lagde Mærke til det; de andre to sad og omfavned hinanden og svor hinanden Venskab i Liv og Død . . .

«Thank!» raabte Sakarias Hein, «skam dig! Husk, vi loved ikke at gaa . . .»

Men Carl Thank smat hastig ind ad Døren. Sakarias Hein reiste sig og fulgte. «Thank,» raabte han, «stands, Thank! . . .» Han vidste jo, at Thank var en bra Kar, men han var unægtelig meget fuld . . . og . . . ja selv var Sakarias Hein ogsaa en god Del fuld . . .

Men netop som han skulde følge ham ind i det mørke Værelse, kommer Carl Thank farende tilbage:

«Kom og se!» raabte han. «Kom herind og se!»

De andre saa paa ham.

«Kom ind og se!» blev han ved. «Saa sandt jeg lever, der ligger en død Kjærring i Sengen herinde.»

«Hvad siger du?»

«Ja sandelig, der ligger en død Kjærring i Sengen herinde . . .»

«En død Kjærring?»

«En død Kjærring»

«Ja saa sandt jeg lever!»

En død Kjærring!

De fire unge Løitnanter var jo saa langt fra Døden. Aa, den var som en gammel Benrangel paa Jordens anden Ende og kunde aldeles ikke naa dem! Deres Ungdom var Verdens stærkeste Fæstning mod alt, som havde med Død at gjøre . . . ja — og saa var de desuden saa salig fulde. Nok er det: dette Bud om den døde Kjærring virked paa dem med en ustyrlig Komik. De blev som galne Skøiergutter, de knipsed med Fingrene, de dansed med høie Himmelspræt! . . .

«En død Kjærring! hende maa vi se!»

«Hya ho! . . . hende maa vi se!»

De tog Lampen med sig og gik ind i Værelset ved Siden af. Carl Thank peged mod den store Himmelseng: «Se der,» sagde han. «Se, der ligger hun!»

De nærmed sig Sengen med Lampen: Javist, der laa noget underligt der! Nu saa de det . . . det var et gammelt Kvindfolk! . . .

Det pudsige ved samme Kvindfolk var, at hun nok saa styg ud, men alligevel skjælmsk. Det ene Øie var ikke lukket helt, det plired bort paa dem. Og Læberne var skilt, hvorved fremkom et pudsigt Jæb; det var,

som vilde hun sige: Jeg ser nok, hvad I er for Spyttegjøge!

De blev nu nogle Øieblikke ganske ustyrlige. De nikked til den gamle Kjærring, de dansed om hende, de bukked for hende og kaldte hende ved smukke Pigenavne. Indtil Frederik Schnack, som havde sit Glas med, fandt paa at hælde hende en Slurk Punsch mellem de jæbende Læber. Men enten han nu rørte hende for stærkt, eller hvoraf det ellers kom, sikkert er det, at hendes Mund fortrak sig endmere, og Ansigtet fik et bistert, frygteligt Udseende, og hendes Jæb var nu saa uhyggeligt levende. Og det halvt aabne Øie saa paa dem lumsk og truende.

Og saa jog pludselig en Rædsel gjennem dem. De skreg og hujed. Frederik Schnack slynged sit Glas mod Gulvet, saa det splintredes. Alle fire jog som besat ud i næste Værelse.

De lukked Døren, skreg endnu, skreg og lo . . . de holdt paa Døren . . . de var ligesom ikke sikre paa, at den Gamle ikke vilde komme efter dem.

«Naa, lad os nu skamme os lidt!»

Det var Frederik Schnack, som talte, og hans dybe, kraftige Stemme kaldte dem til Orden.

«Vi burde skamme os dobbelt,» blev han ved, «først gaar vi ind i det Kammers der, som vi har lovet ikke at gaa ind i, og saa opfører vi os som mørkrædde Gutter.»

«Naa, den stærke Punsch har vel den største Del af Skylden. Men lad det nu være nok. Lad os sove.»

«Ja, lad os sove.»

De reiste sig og gik ovenpaa, og de lagde sig i sine Senge, og de sov snart ind. De sov tungt og længe.

Da de vaagned, var Himlen klar, og Solen skinned. Uveiret fra igaar var som blæst bort. I Grunden havde de alle Hovedpine efter Gaarkveldens Orgie; men slig er det med Ungdommen: dette straalende Veir og Haabet om at komme vel frem til Jul jog det hele Ubehag paa Flugt. Ja selv den mareridtagtige Erindring om den døde Kone forsvandt som en af Skyerne, der fra Nattens Uveir drukned i den tindrende lyse Himmel.

Da de havde spist Frokost med Brød og Æg og Skinke, sagde de Farvel og takked for sig. Og lidt efter kjørte de ivei, medens Dombjælderne sang i den lyse Vintermorgen. Og hjem kom de — hver til sit, og de tured lystig Jul; ja saa lystig Jul som det Aar syntes de aldrig, de havde turet nogensinde før. Men naar de traf hverandre alle fire i

et eller andet Julegilde, kunde det jo hænde, at de, naar de kom sammen i en Krog, lo og hvisked om Ting, som ingen anden maatte høre, og som vel ingen havde forstaaet et Muk af, selv om han havde hørt det.

Og nu og da, naar de hvisked og lo, grøssed det i dem. De saa et gammelt jæbende Kjærringfjæs med Munden halvt aaben og med et ondskabsfuldt plirende Øie.

IV.

Kommandøren skvat op af Sengen.

«Der ligger hun jo endnu! Der er det! Det rynkede stygge Kjærringfjæs.»

Han stod uden at vide det midt paa Gulvet og slog om sig, langed Lusinger ud som en god Orlogsgast og efter gammel Opskrift.

«Der er det endnu!»

Men Kommandøren saa nu, hvor det jæbende Fjæs svandt bort som en Taageflæk . . .

«Hm ja, men se der havde hun saa sandelig ligget, den døde Kjærringen. Der i den gamle Himmelseng.»

«Det vil sige,» retted han langsomt, «der laa hun for syv og halvtredsindstyve Aar siden . . . ja, netop paa denne Døgnets Tid.»

Han krøb i Sengen igjen.

«Ja, mumled han saa, «den Gang var du ung, og nu er du gammel . . . Saa jeg havde

nær sagt: Gid hun havde ligget der . . . saa havde jeg været ung Løitnant endnu. Skjøn Tid!»

Og dette fornuftige Ræsonnement beroliged ham, saa han faldt i god Søvn og sov en Time endnu.

TRÆSKEEN

I.

Langt ude i Verden etsteds, hvor Skyerne farer lavt over Moen, og hvor Stormen larmer ved Høst, der stod en gammel Præstegaard med en Kykeliky paa Taget.

Derinde leved Præstefolkene med 12 Sønner.

Disse arted sig alle meget godt undtagen den yngste.

Han var doven, naar de andre var flittige, og han gik og drev i Skog og Mark, naar de andre sad stille og læste Latin.

Faderen skjændte og brugte endog Riset paa sin vanartede Søn, men lige lidet hjalp det.

«Det er sørgeligt,» sagde Præsten tidt; «men her er vel intet at gjøre —. Mellem en saa stor Sønneskare er der altid en, som skeier ud — — — Nu har jeg prøvet saa tidt med det gode og det onde, at nu er jeg træt.»

Og han lod den daarlige Gut gaa sin egen

Vei og advared sine andre Sønner mod ham. Disse tog Advarselen tilfølge, og de talte ikke med den yngste. Men da blev denne endnu trodsigere, og han drev længere afsted end før, og blev ofte borte den hele Dag.

Men Moderen elsked den yngste ligesaa meget som de andre, og naar han gik bort fra Hjemmet, sad hun ofte i sit Kammer og stirred efter ham over Moen, til han blev borte — — —.

Saa var det en Julekveld, at Bordet blev dækket, og de trearmede Lysestager blev pudsede og sat frem; og det hvideste Dækketøi lagdes frem og Damaskes Duge med indvævede Roser paa. Og alle de tykke, gamle Sølvskeer blev denne Aften tagne i Brug — som altid Julekvelden. Men saa hændte det underlige, at den tolvte Ske mangled. Ingen vidste om den, og alt hvad der søgtes frem og tilbage, var den og blev den borte. Dette blev meldt Præsten, og han kom og tælled efter og tælled ogsaa kun elleve. Og atter søgtes der endog paa de urimeligste Steder; men Skeen blev ikke funden.

«Nuvel,» sagde Præsten, «saa er den begribeligvis stjaalen; det skal undersøges, naar Helgen er over; lad nu intet forstyrre Julekveldens Fred.»

«Men hvad skal saa vor yngste Søn spise med?» spurgte Præstefruen.

«Jo,» sagde Præsten myndig, «jeg befaler ifølge min faderlige Pligt og Myndighed, at en Træske skal lægges for ham. — — Og hør mere: I Aften spiser han ikke sammen med os andre; men der skal dækkes for ham ved det lille Bord der i Krogen. Maaske det kan vække hans Samvittighed, saa han — — — ja saa han siger os, hvor Sølvskeen er.»

Præstefruen græd stille og gik ud i Kjøkkenet, hvor hun fandt frem en Træske. Den vasked hun og lagde den ved det lille Bord i Krogen, der den yngste skulde sidde.

Imens rykked Tiden, da der skulde spises, nærmere. Alle Sønnerne kom hjem; den yngste ogsaa; men der taltes lidet dem imellem, og Præsten var i Kveld meget taus.

Sønnerne troed, det kom af Stundens Høitidelighed, men i Virkeligheden sad Præsten og tænkte paa den Sølvske, som var kommen bort, og som han troed, at den yngste havde stjaalet. Dog nævnte han intet Ord herom til denne.

— En Stund efter satte man sig til Bords, Præsten med Familie ved det store, lyse Bord, som skinned af Sølvtøi og blanke Kar. Den yngste Søn ved det trange Bord i den mørke

Krog — kun med et simpelt Lerfad og en Træske foran sig.

Saa spiste man Julegrøden saa hvid og fin og bagefter Mølje og Ludefisk. Men baade før og efter Maaltidet holdt Præsten Andagt. Før bad han en Bøn, og man sang Julesalmen. Efter bad han ogsaa; men denne Gang en underlig haard Bøn, som vared længe: om den ugudeliges Vei, som fører til Fordærvelse. Og alle følte, at denne gjaldt den yngste; derfor saa ingen paa ham. Men da de reiste sig fra Bordet, saa alle og enhver, at Krogen var tom. Den yngste Søn var gaaet; men ingen havde dog set, at nogen fjærned sig. Straks vilde alle ud og se efter ham. Men de standsedes af Præsten. «Vær stille!» raabte han, «nu har den onde Samvittighed slaaet ham. Lad ham nu komme ydmyg tilbage og paa sine Knæ bede om Forladelse — Før faar han den ikke.»

Og han fortalte sine elleve Sønner om Sølvskeen, som var kommen bort, og at den yngste tilvisse havde stjaalet den. Dette fandt de alle saa skrækkeligt, at de blev rolig inde og takked Gud for sine rene Hjærter. — —

Men uset af alle gik Præstefruen udenfor. Det var stygt Vinterveir med Storm og Snefog, og hun kunde intet se. Alligevel gik hun bag Huset, og gav sig til at raabe paa

sin Søn. Hun raabte mange Gange; men ingen gav Svar, og Stormen bar hendes Stemme langt bort i Natten. Men først da hun havde raabt sig syg og ussel, og først da Stormen havde blæst hende kold som Is, gik hun atter ind og satte sig hen i en Krog for sig selv, uset af alle. For Moderhjærtet er altid varmt, selv for den vanartede Søn.

II.

Der kunde være gaaet tyve Aar hen. Markens Græs havde gulnet Gang paa Gang, og mange hundrede Skyer havde imens faret Moen forbi.

Men en Julekveld, netop tyve Aar efter, sad en gammel Dame foran et Bord med en tynd, gulnet Dug paa. Hun sad og saa hen for sig med det underlige Blik, som siger, at Tankerne er langt borte.

Henne ved Ovnen stelte en gammel Pige med Teen, og hun lod Kanden synge og synge meget længe, for at Teen skulde trække sig og blive stærk og klar.

Men da hun kom hen til Bordet med den, og skjænked for, blev den gamle Dame ligesom vækket. Hun strøg Haanden over Dugen og saa forundret op.

«Du har jo ikke lagt den tykke Damaskes Dug paa i Aften, Marte — den med Roserne. Og du ved godt, at den skal paa ved Jul og Paaske.»

«Nei se, det har jeg glemt, snille Frue . . . ja slig gaar det, naar Aarene falder paa en.»

«Aa ja, men se, sligt maa man huske, Marte. Det gjør jeg, endda jeg er ni og sytti.»

Marte svared bare: «Aa ja, ja!»

Hun vidste jo godt, at den gamle Frue for to Aar siden havde maattet sælge de fine Damaskes Duge med Roserne paa — omend under Sorg og Graad. Men hun havde ikke Hjærte til at sige hende det. Og derfor tied hun og lod sin Frue sidde med den gode Tro, at de gamle Duge laa nedpakkede i Dragkisten med Nellikrod og Krydderpose. — —

«Jeg synes, jeg er friskere idag, Marte,» blev Fruen ved. «Jeg tror, det kommer af, at Solen skinned saa godt i Formiddag . . . og saa af, at Blomsterbordet er flyttet herind. Ja, saa godt det er med Blomster og Urter. De frisker op og fornøier. Men medens jeg husker det, Marte, hvordan er det med den dobbelte Fuksia? Den har været klein i det sidste. Bladene har været saa tørre. Jeg er saa bedrøvet, fordi Veiret blev saa stygt til Middag. Solen blev ganske borte.»

«Aa, den Fuksia retter sig nok,» trøsted Marte hende. «Den retter sig nok, naar Solen kommer tilbage.» — — —

— Stormen havde ligget og brummet siden Middag i korte Tag. Den havde ligesom ikke

endnu faaet Albuerum. Men nu kom den heftigere og heftigere henover Sletten. Og den peb i Husets gamle Stokværk og fik Varmen i Kakkelovnen til at flamme op, stærkere for hver Gang, saa det tilsidst baade spraged og gnistred.

«Det bliver vist et Herrens Veir i Aften,» sagde den gamle Pige; «jeg kan ikke huske, at vi har havt sligt Veir nogen Gang en Juleaften.»

«Jo, jeg husker sidste Gang, vi havde ligesaa haardt Veir som nu, det var idag for tyve Aar siden.»

Marte vilde le; men underligt nok lod den gamle Præstefrue denne Gang til at vide, hvad hun sagde, for hun saa meget klar ud. Derfor vilde ikke Marte modsige hende, men ytred bare hen for sig: «Ja dengang havde vel Fruen andre her end jeg. Præsten leved jo dengang.»

«Javist gjorde han saa. Han var saamæn stærk dengang. Men det blev sidste Aaret, han var rask og rørig . . . Han sørged meget, Marte, og det er ikke godt at bære Sorg . . . Hun standsed lidt, og mumled saa hen for sig: «Det var nu denne Sølvskeen, som vi havde mistet.»

«Sørged Præsten saa svært over en Sølvske?»

«Ja — men det var nu ikke for Skeens Skyld; — og den fandt vi forresten ogsaa igjen. Min Mand havde taget den med sig paa sit Kontor for at tage Mikstur . . . og der var den bleven liggende . . . Vi fandt den igjen, da vi gjorde ryddig til Nytaar — — — og da, da sørged han endnu mere, Marte.»

«Nu gaar det rent rundt for hende,» tænkte den gamle Pige, «at sørge, naar en mister en Sølvske, det faar saa være; men at sørge, naar en finder den igjen, det er da Galmandssnak.»

. . . «For da havde de gjort ham Uret,» sagde Fruen sagte og saa hen for sig. «Og han gik bort . . . og han blev borte. Vi hørte ikke mere til ham.»

«Jeg troed, Pastoren døde i sin Seng,» sagde Marte forundret.

Den gamle Frue hørte ikke noget. Hun sad i dybe Tanker. «Hent de Skeerne frem,» sagde hun pludselig; «de store, tykke med anno 1764 paa, — de, som ender i Løvehoved . . . Har vi dem ikke? — — Aa nei; det er jo sandt — — jeg sidder jo rent i Ørske . . . de er jo solgte og borte . . . Ja saadan er det, naar man bliver fattig . . . Men den tolvte har jeg nu alligevel . . . for den skulde han spise af, naar han kom hjem igjen, til

Vederlag for Træskeen. Og derfor kunde jeg ikke skille mig med den.»

Præstefruen reiste sig langsomt og gik hen til Sybordet med de mange Rum. Hun trak den inderste Skuffe ud og hented frem derfra en Sølvske, som hun kom tilbage med og lagde paa Bordet foran sig.

«Havde den i Aften for tyve Aar siden ligget slig foran min Søn, saa havde meget været anderledes,» sagde hun langsomt. «Han vilde ikke vide af at sidde og spise med Træske hos sine Forældre . . . Maden blev bedsk for ham, — og derfor gik han.» Marte tied og lytted. Hun havde hørt snakke om, at den yngste Søn engang skulde have forladt Huset. Men det var længe siden, saa det var næsten gaaet i Glemmebogen for hende. Hun vented at faa høre mere; men hun fik ikke høre et Ord til om den Sag. Saa sad de to og spiste Julegrøden ganske tause, og til Slut læste Præstefruen i Bibelen om den blanke Stjerne, som skinned over Barnet i Krybben, og om de hellige tre Konger, som ofred Røgelse og kostelig Salve. — —

Men hun havde knapt læst ud, før Marte reiste sig. Det banked vist paa Porten derude. Hvem kunde det være . . . nu Juleaften? — De vidste ingen, som skulde komme.

En Stund sad begge og lytted, saa hørte

de Bankningen endda stærkere end før. «Kanske det er en, som er faret vild,» sagde Fruen. «Vi maa lukke op, Marte. Vi kan ikke lade ham blive ude i sligt Veir.»

Pigen tændte Lys og gik ned. Hun var ikke ræd af sig, lod det til . . . Præstefruen hørte hende raabe: «Hvem er det?» og da der blev svaret udenfor, hørte hun Porten blive aabnet og nogen komme indenfor og trampe Sneen af sig.

Lige efter kom Marte ind og sagde, at der var en Herre i Gangen, som spurgte om at maatte faa blive under Tag en Stund.

«Javist,» sagde Fruen, «lad ham bare komme helt ind. Han kan jo blive syg af at staa derude og kuldske.»

Næste Nu blev Døren aabnet, og i Værelset stod en stor, smuk Mand med lyst Haar og Skjæg. «Jeg kommer langveisfra,» sagde han, «jeg ved ikke, hvor jeg skal faa Hus for Natten.»

Den gamle Frue reiste sig og bad ham sidde ned. Hvis han vilde tage til Takke, saa skulde der nok blive Raad.

Det vilde han gjerne; — og den fremmede Mand satte sig, som var han træt. Imens gik Marte ind for at gjøre Aftensmad istand til ham, og saa blev de to — den gamle Præstefrue og den unge Mand — siddende

og tale sammen. I Førstningen gik Samtalen ikke videre. Men det vared ikke længe, før Ordene kom og gik af sig selv; de forstod hinanden saa godt. Præstefruen spurgte ham endog ud, hvor han agted sig hen, og hvor han var kommen fra. Og han spurgte hende, om hun havde boet her længe, og hvor hendes Slægt var. «Aa jo — — min Mand,» fortalte hun, «er død for sytten Aar siden. Han var Præst, og vore Børn har sine egne Hjem. Vi har havt tolv Sønner; men nu er kun syv igjen.»

«Er de fem døde?» spurgte den Fremmede.

«Nei — ikke flere end fire.»

«End den tolvte da?»

«Ja den tolvte, den tolvte — — — jeg ved ikke, om han lever, eller om han er død. Han forlod os for tyve Aar siden — — vi havde gjort ham Uret — — Men det er, som jeg tror, han engang skal komme igjen. Men nu er det jo saa længe siden —»

Og den gamle Frue bøied sit Hoved og græd. Det var ikke runde, klare Taarer, som letter og dulmer; men det var en stakkars gammel Enkes sviende Smerte under Øienlaagene. Og hun blev siddende med sit gammeldags, broderede Høitids-Lommetørklæde foran Øinene, til Marte kom ind med Aftensmaden paa et Bræt. Hun saa paa

den gamle Frue og rysted paa Hovedet: «Er nu de Tanker faldne paa hende igjen?» Saa gik hun hen og sagde sagte: «Vi faar kanske lægge Sølvskeen frem for Herren.»

Men den fremmede Mand reiste sig pludselig og gik hen foran den gamle Dames Stol, knælte ned og lagde Hovedet i hendes Fang.

Derpaa løfted han det atter, kyssed hendes Hænder som et lydigt Barn og sagde langsomt og inderligt:

«Kjære, du kan jo bare give mig en Træske, Mor!»

EN HELDBRINGENDE JULEHELG

I.

Jeg har ei naaet langt i denne Verden, og kun faa vil nævne mit Navn, naar jeg engang er død. Jeg er ei bleven Domprovst, end mindre Biskop. De smaa Præstegjæld blev min Lod. Men jeg har dog lettet mangen døende den sidste besværlige Stund, og mangen Trætte har jeg bilagt til begge Parters Velsignelse. Og jeg har jo levet uden Sorg for Næring og uden nogen Hjærtesorg. Ja, naar jeg mindes de svundne Aar, ved jeg, at jeg har faaet meget af Livets Glæde.

Maaske denne Livets Glæde har sin Aarsag i, at et let og muntert Sind blev mig givet til Vuggegave; thi den, hvem saadant gives, vil leve lykkelig i denne Verden, thi han ligner Fuglen under Himlen. Men tro dog ikke, at jeg ei bøier mig i Støvet for de Sjæle, hvem en tung Skjæbne griber. Jo, visselig, jeg tier, naar jeg betræder disse høiloftede og dybe Kamre, og jeg siger: «Alle I glade

Menneskebørn, naar I gaar did ind, da træk jeres Sko af, thi Stedet er helligt.»

Men netop dette, at jeg havde det glade Sind, og at jeg dog var i Stand til at føle Ærbødighed for andres Sorg, blev mig til Held og Lykke. Og netop det gjorde, at jeg hin Juleaften for snart halvtredsindstyve Aar siden opleved noget, der havde stor og gavnlig Indvirkning paa mit Liv.

Jeg var Studiosus theologiæ. Lige fra mit syttende Aar havde jeg været forældreløs; men jeg havde dog levet i Tryghed og været flittig i mine Studier, og jeg tænkte saavist at tilendebringe dem uden nogen Forhindring; thi en Farbroder tog sig kjærligen af mig. Ja, jeg mindes glad disse smukke og rolige Dage, naar jeg vaagned med Morgensolen og gik til mit Arbeide ved mit Bord og senere til Universitetets Sale. Ei opleved jeg noget usædvanligt, og ei faldt mange Ungdomsforlystelser i min Lod; men dog glæded mig selv det velsignede Liv.

Men saa hændte det for mig uheldige, at den Understøttelse, min Farbror gav mig, ophørte; thi dennes Datter indgik Ægteskab med en fattig Lieutenant, og først og fremst maatte jo Faderen hjælpe sit eget Kjød. Jeg havde da intet andet at gjøre end at søge mig en Stilling som Huslærer, og jeg fik en

saadan, og jeg var glad som forhen; thi om jeg kom sildigere til Eksamensbordet, saa gjorde det jo ikke saa meget, da mange, mange Aar laa foran mig. Saaledes tænkte jeg og passed min Dont. Men hvad sker? Den Gut, som jeg gav Undervisning, havde længe havt Lyst til Sjøen og megen Ulyst til sine Bøger. En Dag, da jeg forgjæves havde forsøgt at indprænte ham boglig Lærdom, og Gutten sad bedrøvet med hængende Hoved, sagde jeg: «Hør nu, min Ven, mon det ikke alligevel var bedre, om du fik Lov til at følge din Lyst til Sjøen? En dygtig Sjømand er dog bedre end en udygtig Studiosus.»

Dette sagde jeg, lidet anende den Virkning, disse mine Ord skulde have. Men allerede næste Dag kom Guttens Far ind til mig og fortalte, at hans Søn havde anført mine Ord som noget, der talte for hans Beslutning. Og han føied til: «Ja, der er maaske noget sandt i, hvad I har sagt.» Jeg svared: «Ja, det kan ei nægtes.» Nu talte vi sammen længe. Og den næste Uge stod, kort at fortælle, Sønnen reisefærdig for at gaa til Søs, og jeg stod ogsaa reisefærdig for at gaa, hvorhen jeg selv lysted; thi der havde man ikke Brug for mig mere. Ak ve, ve, min Uegennytte og Ædelhed fik jeg selv betale!

Se, saaledes misted jeg min Plads som Lærer,

og en hel Maaned prøved jeg paa at finde en ny, uden at dette lykkedes. Jeg beslutted da med kun fire Rigsdaler i Lommen at gaa til næste By, hvor der efter en kyndig Mands Sigende skulde være Mangel paa Sproglærere. Jeg begav mig trøstig afsted og naaed endelig efter megen Besvær Byen. Det var i Vinteren, to Dage før Julekvelden, og Sneen laa høit, og en kold Vind blæste. Maaske der var stor Mangel paa Sprogkundskaber i Byen; men hvem tænkte derpaa nu? Ak nei, nu talte alle med sit eget Tungemaal, og de savned ikke fremmede Tungemaal.

Jeg gik omkring i Byen og grunded paa, hvad jeg skulde gjøre. Hvor jeg dog længted efter et fredeligt Hjem, hvor jeg kunde gjøre mit til, at Juletræet kunde straale, og hvor jeg kunde bringe mine Gaver med! Jeg var dog et meget forladt og venneløst Menneske.

Julekvelden oprandt, og jeg havde da blot en Rigsdaler igjen af de fire. Da gik jeg og blev jo lidt efter lidt tankefuld. Som de forrige Dage gik jeg omkring i Byens Gader, idet jeg haabed paa, at en god og fuldkommen Gave skulde falde fra Himlen, af og til vendende tilbage til de virkelige Forhold og seende, at det hele saa meget mørkt ud. Men pludselig spredtes mine Tanker engang, da jeg kom til Bygrænsen, thi da befandt jeg

mig pludselig midt paa en Markedsplads, hvor der stod en hel Del oplyste Boder. Der kjøbtes og solgtes mange Ting, Ting til at spise og til at drikke og Ting til at iføre sig, nyttige Gjenstande og Overflødighedsgjenstande: Brød, Kager, Øl, Vin, Lærred, Silke, Olietrøier, Søstøvler, store Lommetørklæder og Halsklæder og endelig røde og gule og hvide Veste.

Jeg havde ikke faaet Mad i mange Timer; derfor kjøbte jeg mig et Stykke Honningkage, og spisende paa den gik jeg videre og kom forbi forskjellige Forlystelsesanstaler, Karrussel, Vokskabinet og andet lignende. Endelig standsed jeg foran et Theater, udenfor hvilket et stort Tæppe hang, og dette Tæppe var bemalet med fantastiske Billeder. Over Tæppet stod: «Hvad her sees, er kun svage Skygge-Rids af, hvad indenfor sees.» Naar saa er, tænkte jeg, da maa det indenfor være værre end onde Nætters Mareridt. Thi alene dette Tæppes Figurer var besynderlige nok. Midt paa Billedet saa man den hellige Antonius' Fristelse. Antonius selv ligned en slem Giftblander, der han sad med ond Mine og skummelt Blik, men Kjødets Lyst, der i Skikkelse af en «skjøn Kvinde» fristed ham, var dog den grimmeste Tudse, jeg nogensinde saa. I det ene Hjørne saaes: Søe-Ormen, der

fangedes for hundrede Aar tilbage paa Dovrefjeldet, og hvis Bugs Opskjærelse aabenbared to Bønderfolk samt en arm Matros, hvilke Ormen havde slugt. Ja, hele Tæppet var paa lignende Maade bemalet for derved at lokke den nysgjerrige Menneskehob.

En liden, langskjægget Mand gik frem og tilbage og raabte ud det, som var at se, idet han anførte, at det var kort Tid igjen, før Theatret skulde lukkes, og idet han af og til laved Morskab for at lokke Folk indenfor. Saaledes sagde han engang gemytlig grinende, idet to unge Koner gik forbi: «Her sees en frugtsommelig Søe-Orm o. s. v.»

Medens jeg nu stod og saa paa dette, hørte jeg pludselig en høi Stemme raabe mig i Øret: «Er ikke dette Synd og Troldskab?» Jeg vendte mig om og saa en tyk Bondemand staa bag mig, der meget opmærksom og forundret saa paa det store Tæppe. Jeg svared: «Nei, det tror jeg dog ikke, det er. Det er i al Fald ei Troldskab; og det er malet blot for at forlyste Nysgjerrige. Jeg for min Del foretrækker dog en Eventyrbog, og det syntes jeg, alle skulde.»

Men Bonden vilde gjerne se, hvad der var bag Tæppet; men alene turde han ikke gaa derind. Han bad mig indstændig blive med, og jeg føied ham omsider, thi han var dog

et Væsen, man kunde tale med, og jeg havde i Grunden ikke samtalet med nogen i flere Dage. Vi gik ind og saa de stirrende og nikkende Dukker af Træ og Voks, og paa Grund af deres stive Bevægelser og stirrende Øine var de ei ulig det Mareridt, som jeg før har talt om. Bonden spytted tre Gange og sagde: «I Jessu Navn!» Ja han blev sandelig bange, og han forsikred, at en Gang han havde været tummelumsk af Drik og gik hjemover ad en øde Vei, syntes han at se slige Figurer, som han nu saa, og derfor var det sandelig ikke noget at give Penge ud for at se paa

. . . .

Vi gik ud igjen, og nu spurgte Bonden, der hed Sebastian Holen, om jeg ei vilde blive med ham hjem og være hans Gjæst Julekvelden. Jeg svared ja og glæded mig over, at jeg ei skulde tilbringe Julekvelden ganske ensom. Vi gik om lidt ud over Veien. Den gjæstfrie Sebastian boed saa langt fra Byen, at jeg blev træt, før hans Hus var naaet.

Men endelig var vi indenfor hans Dør og blev godt modtaget af Sebastians Mor, en gammel, rynket Kone, der straks lagde Dug paa Bordet og satte Julemaden ind. Jeg forstod, at Folkene var fattige, og blev forundret over den gode Mad, vi fik. Thi Risengrynsgrød og stegt Flæsk og til sidst Mølje

med samt et Glas Brændevin er ei ringe Ting for Fattigfolk; men i Julehelgen skal der jo efter gammel Sæd ædes godt, selv om Resten af Aaret ikke er saa fed.

Efter at vi havde talt sammen en Time eller to, og efter at den gamle Kone havde fremsagt en Bøn, og efter at jeg havde læst et Stykke i en Prædikenbog, for at Julens Hellighed skulde ske Fyldest, beslutted vi at gaa til Sengs.

Men nu fik jeg en haard Skuffelse, den at maatte dele Seng med Sebastian. Jeg har aldrig kunnet sove godt, naar jeg har delt Seng med nogen, og her var det meget svært at sove, fordi Sengen ei var ren. Der var en Mængde Lopper i den, ja Væggetøi tror jeg ogsaa, der fandtes; thi mange af de Stik, jeg om lidt kjendte omkring paa min Krop, var bedske og svidende, som dette stinkende Utøis Bid er. Jeg kunde umulig sove; flere Gange tændte jeg Lys og trak min Skjorte af og saa paa de smaa sorte Dyr, der krøb omkring og hopped, naar de frygted Fare. Sluttelig rysted jeg den godt og tog mine Klæder paa i Haab om at være beskyttet. Men de letvindte og blodtørstige Dyr fandt alligevel Vei, og jeg led en sand Pine, der jeg laa. Sebastian sov meget roligt, trods den Uro, jeg voldte. Kun engang vaagned

han og spurgte om Grunden til min Søvnløshed. Da jeg nævned den, sagde han: «Du maa have sødt Blod i Dig, mig bider de ikke.» Hvorpaa han vendte sig om mod Væggen og sov videre. Jeg tænkte, at Grunden, hvorfor han intet mærked, vel kom af, at han var vant til de ulidelige Dyrs Bid. Men engang, da han vendte sig i Sengen, saa jeg, at han var iført en tyk Uldtrøie og lange Hoser, udenpaa hvilke Klædningsstykker mange smaa sorte stod med Hovederne begravet i Ulden, anstrængende sig for at naa hans Krop, noget, som den tykke Uld vistnok forhindred dem i.

Da denne min Søvnløshed havde varet nogle Timer, beslutted jeg at vende tilbage til Byen og at gaa og lægge mig i mit eget lille Kammer i det Værtshus, hvori jeg boed. Der var vel koldt og trangt, men bedre end denne Seng var dog min tilvisse. Jeg vækked Sebastian og sagde ham min Beslutning, takked ham for hans gode Villie og ønsked ham glædelig Julefest og bad ham hilse sin Mor. Saa gik jeg ud ad Døren, medens min Vært allerede sov videre.

Jeg gik meget længe uden at tænke paa noget af Vigtighed. Maanen, der var i Aftagende og meget liden, belyste den hvide Snemark med et spinkelt Skin. Omkring den

stod nogle store Stjerner, og lavt i Vest stod en Komet, der var forudsagt af de kloge Stjernekigere. «Nuvel,» tænkte jeg, idet jeg saa denne Stjerne svære langt derude i det fjærne Rum, og idet jeg betragted dens Hoved og Hale, der ei var tykkere end en Traad, «efter de gamles Udsagn og efter mange nulevende overtroiske Menneskers Udsagn bringer Du Ulykke. Men mig rører Du ikke, Du lille Komet, thi jeg er født under en lysere Stjerne, og min Stjernes Bane er ei Din.»

Men medens jeg gik og ræsonnered saaledes, standsed jeg pludselig. Thi det faldt mig ind ved en Tanke, at en meget lang Tid var gaaet, siden jeg forlod Bondehuset. Hvorfor saa jeg dog ikke Byens Huse? Jeg overlagde og tænkte efter, om jeg skulde have taget ind paa en gal Vei; men jeg kom til den Slutning, at jeg ikke kunde have feilet, thi Veien havde blot været én den hele Tid. Men mon jeg da skulde være gaaet den modsatte Vei? Mon jeg, idet jeg kom ud af Bondehuset, havde taget feil og gaaet udover i Stedet for indover? Den Tanke var mig yderst ulidelig, træt og forvaagen som jeg var.

Nuvel, tænkte jeg, jeg bliver ved at gaa, sikkert maa her findes et Hus i Nærheden, thi jeg har ikke set et paa længe. Og til det første Hus, jeg kommer, gaar jeg og beder

om Husly, og de kan vel ikke stænge mig ude en hellig Julekveld.

Næppe havde jeg tænkt denne Tanke tilende, før jeg saa en Mand komme gaaende imod mig. Jeg vedblev ogsaa at gaa, og om ikke længe mødtes vi, og jeg saa til min store Forundring, at det ei var nogen Bondemand, som jeg først havde tænkt, men en ung Kavaller af fornemt Udseende, klædt i sid og kostelig Pelsværksfrakke. Han gik og lod slet ikke til at bemærke mig; selv da jeg standsed og hilste, vendte han sig blot halvt om mod mig. Men da jeg nu sagde ham, at jeg var en fremmed, og at jeg var bange for at have taget forkjert Vei, da jeg skulde gaa til Byen, saa hørte han meget opmærksomt efter hvert Ord, jeg sagde, og sluttelig rysted han smilende paa Hovedet og svared: «Jo sandelig. I er gaaet en helt gal Vei, I skulde have gaaet netop den modsatte Vei. Og nu er I en hel Mil udenfor Byen. Se derfor nytter det ei at gaa tilbage nu. Det er snart en Time over Midnat. I skal da hellere blive med mig, saa skal der blive sørget for en Seng. Kom kun, mit Hus ligger ei langt herfra.»

Jeg takked mange Gange for den Venlighed, han udviste mod en Fremmed. Vi gik sammen, og om ikke længe var vi foran et her-

skabeligt udseende Hus, udenfor hvilket laa en Have. Vi gik igjennem denne og naaed ind i en lang Korridor. Her kom en Tjener os imøde og skilte os af med vort Ydertøi. Den unge Herre sagde nogle Ord til Tjeneren, der straks fjærned sig. Om lidt aabnedes Døren til et meget stort Værelse, og her var lunt, og en Ild brændte i en stor Kakkelovn i Værelsets Hjørne. «Hvad mener I,» sagde nu den unge Kavaller, «I kan vel drikke et Glas god Vin? Det trænger I efter den lange Strabads i Vinternattens Kulde.

II.

Jeg tror, at Sorgerne er mangeartede. Nogle er store, andre er smaa, nogle er lig det dybe Mørke, andre er lig den rene Skumring, og atter andre lig den blege Dæmring. Nogle Sorger gjør Menneskene mindre, men mange gjør Menneskene større. Nogle gjør Sjælen lig en fattig Fugl, men andre gjør den lig en deilig Rose.

Har I kjendt unge, hvem Elskovs Sorg tynger? Deres Øine bliver tidt duggede, og deres Sind er rigt paa Farver. Ja, den Ve, Elskov giver, er ei sort, den er broget, den kan græde Taarer, og tidt kan den hidkalde Minder, den kan lytte til Strængespil og til dæmpede Sange.

Som jeg tilforn har sagt, kan jeg forstaa Menneskenes Sorger, og af hvad Art de er. Jeg har en Stemme i mit Indre, der giver mig Besked. Nu, da jeg traf denne unge Herre i den sildige Julekveld, kom Spørgs-

maalet til mig: Hvorfor vanker han ene om derude, hvorfor ser hans Øine hen for sig, som søgte han noget fjærnt, noget, der engang har været? Og min indre Stemme gav Svar: Se dog trods alt, hvilken gylden Sky der er over ham. Tro mig, hans Sorg er skjøn, tro mig, hans Sind er bedrøvet for en elsket Kvinde!

Jeg sad i saadanne Tanker, da en Tjener bragte ind Vin og Frugt og lidt efter kold Ribbe, saftige Grøntsager og mange andre delikate Ting. «Vi forbliver her, Her Studiosus,» sagde den unge Kavaller, «Spisesalen er ei saa lun. Kan I nu lade Maden smage Jer, vil det glæde mig.»

Jeg spiste kun et lidet Stykke Ribbe, men jeg drak mangt et Glas Vin, og jeg tømte dem hurtig. Ak, den ægte franske Drue, som her flød! Jeg har ikke ofte smagt en lignende! Tidt har jeg siden tørstet efter den, men slaaet mig til Taals med en langt ringere. Min unge Vært skaaled med mig og sagde, at han saa med Glæde, at jeg var en Mand med Smag. Naar jeg elsked den ædle Vin, var det ham et Tegn paa, at jeg elsked Musik og Kjærlighed og det skjønne overhovedet.

«Ak, min ædle Vært,» svared jeg, «jeg elsker nok det hele; men husk, at en fattig Studiosus først og fremst maa se sig om efter Brødet, og tidt er Kampen for dette saa haard,

at han ei har Tid til at begjære de Overdaadighedsblomster, som de ædle Vine og den smukke Kjærlighed er. Musikken hylder jeg dog, thi den kan være medfødt ved Stemme og ved Anlæg.» Med disse Ord reiste jeg mig og gik hen til det Klaver, der stod i Værelsets Hjørne, og jeg spilled uopfordret en liden Melodi, hvis kaade Vemod var som en stille Latter under Taarer. Da jeg var færdig, sagde den unge Herre med sagte Stemme: «I spiller fortrinlig, Hr. Studiosus, vil I nægte mig min Bøn, naar jeg beder Eder blive ved? Og hør: Kan I ei synge en liden Sang? I har saa klar en Stemme, at I sikkert kan synge en Sang, der vil gribe Hjærtet.»

Da slog jeg pludselig nogle Akkorder an, og bevæget ved hans Venlighed og ved hans dulgte Sorg og ildnet af Vinen sang jeg en gammel Vise, som jeg husked fra min Barndom:

Nu er Vaarens Høitid inde,
Du min skjønneste Veninde,
hør min Cithers muntre Klang,
dunkelt straaler Blikkets Sødme,
og din Kinds den zarte Rødme
hylder jeg nu i min Sang.

«Ven, jeg hører dine Sange,
men Du kan mig dog ei fange,
al min Hu en andens er,

ak, hos ham jeg intet savner,
ham jeg elsker, ham jeg favner,
aldrig Dig jeg kan faa kjær.»

O, da brast mit Liv og døde,
for mig ligger Verden øde,
intet nu mig lokker mer.
Ingen Blomst paa Grenen gynger,
ingen Sangfugl for mig synger,
sorrigfuld jeg sidder her.

Men saa klar er Elskovs Taare,
og saa rød er Blodets Aare:
Lykken vel kan gro paany.
Derfor sagtelig jeg nynner:
Ak for mig vist snart oprinder
Lykkens fagre Morgengry!

«Vil I synge den Sang endnu engang, Hr. Studiosus, dens Melodi og dens Ord er meget besynderlige. Jeg kunde høre den mange Gange.»

Jeg lod mig ei bede, men sang Visen endnu engang.

Da jeg havde ladet de sidste Toner klinge, sad jeg uden at tale, og den unge Herre talte heller ikke, og Stilheden bredte sig i det store Værelse. Omsider reiste jeg mig og gik til Bordet, idet jeg sagde: «Ja, den unge, der har digtet denne Sang, har dog noget at glæde sig ved. Mange lever paa Jord, der ei kjender Glæden, ei engang dens Taarer.»

«Elskovs Sorg kan dog være tung,» svared den unge Herre tankefuld, «det var meget bedre, om Elskovs Lykke kom i Stedet.»

«Men,» gav jeg til Svar, «af al Sorg vilde jeg dog ønske Elskovs Sorg, om nogen Smerte skulde gribe mig. Og i Livet findes Sorger. Vi er ei fødte til at synge alene. Maaske vi ei har faaet Øinene til at græde med?»

«Det er sandt, hvad I siger.»

«Jeg er en ringe, og jeg kunde kjende mig ringere ved at se mange lykkeligere. Men ei har Misfornøielsen grebet mig. Og jeg siger: Min Gud, giver Du mig Valget mellem altid at blive en paa Jorden gaaende Høne eller Fuglen, der flyver under Himlem, saa vilde jeg være Fuglen mod Himlen. Men er jeg skabt til den langsomme Høne, saa vender jeg Øiet, naar andre Fugle flyver forbi, og kurrer, naar jeg ser dem, og ønsker mig Vinger, selv om Jægeren da skulde skyde mig.»

«I har Ret . . . det er dog bedre at have set Himlen; men lad mig fylde Eders Glas.»

Jeg drak og talte videre, idet mit Sind vided sig ud og mit Mod blev frit:

«Og som der staar i Sangen: Blodet er rødt, Ungdomsblodet er stærkt. Tænk I paa den vide Verden med dens Herligheder. I er ung og rig, ædle Herre, og I kan tage meget i

Favn. I kan være vis paa, at der gives skjønne Kvinder til uden én. Verdens store Stæder, der de ligger, syntes mig værende lig mægtige og deilige Kvinder. Nuvel, lad mig tie, jeg mærker, at Eders Vin er gaaet mig til Hovedet. Hvad har jeg, der dog aldrig kan komme paa Reise, med at tale saaledes? Falken flyver saa høit mod Himmels, Hønen træder paa Muld, kunde saa sandt jeg Falken følge, høit under Skyernes Guld . . . ha, ha, der hører I, min ædle Vært, nu laver jeg selv Vers . . . hvem skulde have troet, at jeg skulde blive saa høistemt, det har jeg dog aldrig været tilforn. Men unge og ædle Herre, det er Eder med Eders smukke Sang, den, jeg saa dale over Eder i en høibaaren Kvindes Skikkelse, det er tillige denne smukke Sal, og det er den sene Julekveld, og det er den prægtige Drue, der har gjort mig bevæget og maaske taaget. Men I tilgiver mig, ikke sandt?»

Den unge Kavaller reiste sig og greb min Haand.

«Min Ven,» sagde han, «sjælden har nogen behaget mig som I. Tro mig, jeg føler, at I er af ædelt Sind, og jeg føler, at vi kan blive Venner. Jeg har ei havt mange Venner til denne Dag. Mine Kammerater, de unge Rigmænd, Tyrepander er de fleste af dem. Gjor-

des dem Ret, skulde de gaa lig Bønder i Sækkelærred og spændes for med Studene. Og de studerende Mænd, jeg har truffet, har jeg ei syntes meget om. De har oftest været meget naragtige og meget lidet kloge. De lod nok, som om Stads og Fjant og Flimmer ei laa deres Hjærte nær; men ak, de var blot altfor lystne derefter. Jeg havde en Lærer, der var anset for at have megen Lærdom, ha, ha, hvor han i Grunden havde mere Ærbødighed for en snottet Lakei, der sidder paa en fornem Herres Kjøretøi, end for en fattig Mand med et fint Sind. Og hvor han var henrykt, naar han kunde fortælle, at han havde siddet til Bords med høifornemme Folk. Han lod nok, som var det ham en ligegyldig Sag; men hvor man mærked, det kildred ham inderst inde. Men I, Ven, I er virkelig fri og stolt. Bliv hos mig Julehelgen, saa tales vi nærmere ved og ser Tiden an. I tror, at I er drukken, men lad Jer ei forvirre, thi hvad I i Aften har sagt, eier I fuldt og helt; ja visselig eier I meget mere. Og ved I hvad . . . Jeg mærker nu, at I straks forstod, at jeg var sørgmodig, thi I er lydhør, og jeg forstaar nu, at I paa en umærkelig og stille Maade har trøstet mig ved Eders Ord og ved Eders Sang. Og det har I gjort, fordi I har et godt og rigt Hjærte.»

«Jeg takker Jer, min ædle Vært,» svared jeg, «for al Eders Venlighed, maatte jeg kunne fortjene det Vidnesbyrd, I gav mig! Og nu vil jeg med Eders Tilladelse sige Eder Godnat og sove i den Seng, som I loved mig, jeg har siddet her meget længe, og det er meget sent, og I er visselig træt.»

III.

Den næste Dag var jeg Gjæst i det smukke Hus, og den unge Herre og jeg blev bedre kjendt med hinanden, og mange Dage var ikke gaaet, før et sandt og inderligt Venskab knytted os sammen. Jeg tror at kunne sige, at mit oprindelige og lyse Sind virked paa hans, og jeg maa, for at være Sandheden tro, berette, at han mere end en Gang sagde, at han befandt sig særlig vel i mit Selskab.

Henved Nytaar kom han en Dag ind til mig og sagde følgende: «Jeg tænker om en Maaned eller to at foretage en Udenlandsreise til Tyskland og Italien. Men disse Landes Sprog er jeg ei saa kyndig i, at jeg kan færdes med Lethed blandt Menneskene der. Jeg haaber, at I vil gi mig Undervisning i disse Sprog.»

Det vilde jeg jo heller end gjærne, og nu gav jeg den unge Herre hver Dag Undervisning, og hver Dag talte vi sammen paa de

fremmede Sprog, og jeg kan sige, at min Elev gjorde adskillig Fremgang ved min Hjælp. Tillige (hvad der var glædeligt) glemte han for den kommende Tid den Kjærlighedssorg, som hidtil havde trykket ham, en Sorg, som jeg aldrig fik helt Rede paa.

Men denne Julehelg, hvorom jeg her har berettet, fik en stor og vedvarende Indflydelse paa mit Liv. Thi Enden blev, at jeg fulgte den unge Herre paa en Reise, der vared over et Aar. Vi besøgte i denne Tid mange Byer og Lande. Vi var i Nederlandene, og vi saa en Himmel, der var meget stor og fuld af Vinde og drivende Skyer. Vi var i Tyskland og saa Rhinen og mange sagnrige Bjerge, vi var endelig i Vidunderlandet Italien, i Roma, hvor mangt et Citat af de gamle latinske Digtere kom mig paa Tungen. Denne Reise sinked nok mine Studier, men den gjorde ogsaa, at min Aand blev befrugtet, og at mine Kundskaber blev alsidigere, og fremfor alt gav den mig et Minde saa glædeligt, at jeg har gjemt det i alle de senere Aar som en skinnende Karfunkel.

Da Udenlandsreisen var til Ende, havde jeg saa mange Penge lagt til Side, at jeg kunde gjenoptage mine Studier; og jeg fuldførte dem og blev candidatus theologiæ ved at optage et ubetydeligt Pengelaan hos min Velgjører,

det jeg tilbagebetalte i mit Embeds første Aar.

— Hvem skulde dog have troet, at denne Julehelg, der begyndte bedrøveligere for mig end nogen Julehelg, jeg før har oplevet, skulde blive mig til stor Glæde, ja til en Velsignelse for mit Liv?

Hvem skulde have troet, at jeg netop ved at gaa «den gale Vei» kom til min Lykke?

Maatte Forsynet beslutte ligedan med mange af de stakkels forladte, der en sildig Julekveld gaar ad ensomme Veie! Amen. —

ET SYN

I.

Jeg vil fortælle Jer en sandfærdig Historie om, hvad der hændte Oluf Linaal, dengang han paa uforklarlig Vis fik Bud fra en fraværende . . .

Oluf Linaal boed ved et Indsig af Vestfjorden. Han var nu en velhavende Mand; men det havde varet længe, før han naaed saa langt. Thi Fisket er en usikker Levevei, og mangen Gang havde det set ilde ud for ham.

Men én Ting havde han lært: ikke at give tabt. Meget havde han, efter eget Sigende, en gammel Slægtsbibel at takke for den Lærdom. Thi i den gamle, slidte Bog havde Slægtens Mænd før ham skrevet sine Tanker, og disse tunge Sprog fortalte tydeligt nok, at de Mænd havde kjæmpet haardere end han mod Ulykke paa Sjø og mod Uheld i Liv og Vandel.

Nu sad endelig Oluf Linaal som en tryg

Mand. Men netop det, at han selv havde prøvet Ulykke og Fattigdom, gjorde, at han var en god Mand mod dem, der led Mangel. Han havde nu to store Baade, som han selv bemanded, dertil en ganske stor Handel med Fiskeriartikler og Fødevarer.

Han var meget søgt af Egnens Fiskere; men om disse var ham noget skyldig, fór aldrig Oluf Linaal haardt frem mod dem. Derfor var han ogsaa godt likt. Naar man talte om ham, lød det altid som et Omkvæd: «God Mand, den Oluf Linaal! — God Mand!»

God Mand. Det var netop Ordet, som kunde bruges om ham. Stor og stærk og uden Svig. Venlig og medgjørlig. Nikkende alvorlig paa Hovedet, naar nogen kom og fortalte ham sin Nød.

Saa var det Historien om dengang, han fik Budet fra den fraværende . . . fra det hinsidige kunde man sige . . .

Saa driver de Beltsbaade Beltet ned.
«Lad Mærsseil gaa!»
Om Sildestimer de ved Besked;
dem vil de naa.
Langt agter fires et tjæret Net,
om Stimen mødes, saa blir der Dræt.
Bælmørk er Natten, kun lidt man skimter.
Lanternes Blodlys i Søen glimter.
Morilden knitrer om Nettets Masker,

og Morild ind over Dækket vasker,
naar Søen blytung mod Baaden slaar.
«Hei, Jakob, faar vi den Kaffetaar!»
De Beltsbaade driver, til Dagen gryr,
i Søgang haard,
og vildsomt jager de sorte Sky'r,
og Byger slaar.
Imens de venter paa Fangst og Last,
de faar en Sludder om løst og fast.
En fór paa Kina med Fanøbarken,
en stranded vestpaa med «Patriarken».
Og Jakob frysende Skroget hytter
i Læ af Seilet, imens han lytter
med store Øren og aaben Mund.
Men Peter drømmer om Trine kun.

De Beltsbaade driver den lange Nat
for Strøm og Vind.
Hornhaarde Næver ta'r Nettet fat
og haler ind.
Som Bly det tynger! Et heldigt Dræt!
Det blinker hvidt under Bølgens Skvæt.
«Hal, Gutter!» «Hal, Børn!» «Se Sild i Masser,
nu blir der Dyrtid paa Sildekasser.
Hver anden Maske med Sild er spækket;
af Sølv blir Lasten snart fyldt til Dækket;
hver Fiskernæve er skjult af Skjæl.
«Naa, Gutter, det kan man kalde Held.»

Saa styrer de Beltsbaade Fjorden ind.
«Stik ud et Rev!»
Paa Himlen blegnede Stjerners Skin,
og Dag det blev.
For Fuldseilsbrise det gaar til Bys.
Paa Taarnet Veirhanen fanger Lys.

II.

Der leved en gammel Fisker lige ude paa Næsset, kort Vei fra Oluf Linaals Hus. Fiskeren hed Torjus og kaldtes af alle, som kjendte ham, Gamle Torjus. Han var en Mand, hvem Ulykken havde forfulgt fra Fødselen. Som liden Gut havde han brukket sit Ben, og havde stadig Men deraf senere i Livet. Blev han vaad paa Søen, og frøs han, værked det i den Fod, hvis Benpibe aldrig ganske vilde læges. Tog Gigten ham, vred den sig som stingende Staal i den onde Fod.

Men trods sin Værkbruddenhed havde Gamle Torjus altid været en flittig og paapasselig Mand, og da pleier Uheldet næsten bestandig at gi sig. Men det fulgte Torjus hele hans Liv.

Han havde et Aar endelig faaet en ny Baad efter ihærdigt Stræv, og han skulde prøve den. — Da kom Stormen saa hastig, som den

ikke var kommen i Mands Minde, og den nye Baad blev knust, medens Torjus selv saavidt redded sig uden at miste Livet.

Han havde holdt Bryllup, og en bange Glæde brød frem hos ham, ligsom et Solstreif bryder frem paa en mørk Dag. Men hans Kone døde andet Aaret efter Bryllupet, og det lille Barn, for hvis Fødsel hun ofred sit Liv, blev tre Aar — saa visned det hen en Vaar og døde.

Gamle Torjus blev tilsidst set paa af andre Mennesker som en, der bøder for svære Synder. Da nogle indvendte, at ingen vidste, at den haardt prøvede Mand nogensinde havde gjort nogen helveddyb Synd, svaredes der af andre: «De Synder er størst, som ingen kjender — og har ikke han selv gjort Synd, saa har hans Forfædre, og Herren siger, at han hjemsøger Fædres Synder paa Børn i tredie og fjerde Led.»

Gamle Torjus gik helst sine ensomme Veie, og traf han Folk, bøied han sit Hoved som en, der var uværdig til at se dem i Øinene.

Nogle faa syntes Synd paa ham. En af disse var netop Oluf Linaal. Han snakked altid nogle Ord med ham, og drog endog Omsorg for ham, naar Fattigdom og Sult

trued ham som værst. Engang Oluf sagde nogle venlige Ord, løfted Torjus Hovedet og saa paa den gode Mand, og hans Øine ligned sorgfulde Barneøine.

III.

Naar Vinteren kommer med Storm og Snetykke, maa Folk paa ødslige Steder klare sig som de kan inden Døre. Tidt gaar lange Tider, uden at nogen mødes — er det end Kjendtfolk.

Ved Vestfjord, hvor Oluf Linaal boed, røg Vinterstormen tidt op saa stærkt, at det var umuligt at færdes ude.

— En Kveld havde Oluf Linaal just gaaet til Sengs. Det var netop midt i den haardeste Vinter, og koldt og trist var det baade ude og inde. Oluf Linaal havde pakket sig godt ned under Dynen, og just saa meget af ham stak op over den, som var nødigt for at holde fast paa den gamle Skipperjournal, hvori han læste. For han laa og læste ivrig i en Skipperjournal, som Lensmanden havde laant ham. Meget i Journalen vakte hans Opmærksomhed. Der stod mangen god Beretning fra gamle Dage: baade om Rhedere og Skippere og Forlis — ja endog om Gjengangere stod der

— om Søfolk, som viste sig for Landkrabberne, længe efter at de var druknet.

Ja, meget i Journalen vakte hans Opmærksomhed; men omsider blev han søvnig ved Læsningen. Han lukked Journalen i, lagde den fra sig paa Bordet, slukked Lyset og vendte sig mod Væggen for at sove.

Da banked det tre Slag paa Yderdøren. Oluf Linaal fór op og lytted. Det banked igjen. Hvad kunde vel være paa Færde? Oluf Linaal reiste sig fra Sengen og gik over Gulvet; men før han havde naaet Døren, der førte til Gangen, aabned denne samme Dør sig, og ind traadte stille og lydløst Gamle Torjus. «I Jesu Navn!» raabte Linaal, «hvad skal du her, og hvordan kommer du ind?» Gamle Torjus svared, og der var sær Myndighed i hans Stemme: «Læg dig igjen, Oluf Linaal, jeg vil sidde ved Sengen din og sige dig, hvad jeg har at sige dig.»

Oluf Linaal krøb til Sengs igjen, og Gamle Torjus satte sig paa Stolen ved Siden af Sengen. Han saa ikke ned som før. Med klare, freidige Øine saa han Oluf Linaal i Ansigtet, og hans Stemme lød tydelig og fast, da han talte:

«Jeg kan lige saa godt sige dig med en Gang, Oluf Linaal, at jeg ikke har lang Tid igjen at leve i. Jeg dør om faa Stunder. Det

er af pur Naade, at det forundes mig at komme til dig. Jeg vil først og fremst sige dig, at de Penge, jeg skylder dig, kan jeg umuligt betale dig tilbage. Hvad siger du til det, Oluf Linaal? Vil du eftergi' mig de Penge? Da jeg satte mig i Gjæld til dig for dem, stoled jeg paa Vaarfisket — nu bliver der ikke noget Vaarfiske af for mig, saa jeg kommer til at gaa i min Grav som en uefterrettelig Mand, om du ikke gi'r mig den Gæld efter.«

Oluf Linaal nikked paa Hovedet og svared stille:

«Vær ikke urolig for de Skillinger, Torjus! Saa gode Venner er vi da, at de Skillinger mer eller mindre ikke skal komme paa Tværke mellem os.»

Gamle Torjus saa trøstelig paa ham:

«Saa vil jeg takke dig,» sagde han, «jeg tror ikke, Vorherre vil glemme dig i din Dødsstund, at du har gjort Dødsstunden let for en anden. Og noget vil du heller ikke angre paa, at du har vist Godhed mod mig, da de andre viste uforstandig Ondskab. Du har lettet mig det Kors, som jeg fik at bære, og som tynged mig svært. Tak for alt, Oluf Linaal! Du skal ikke reise dig fra Sengen for at følge mig. Jeg klarer mig nok ud alligevel. Læg dig nu til at sove. Jeg vil selv sove mig ind i Dødssøvnen.»

Da den gamle Mand havde talt disse Ord, svandt han bort; det saa ud, som om han gik; men hans Skridt gav ikke Lyd. Oluf Linaal fulgte ham ikke. Han vendte sig rolig mod Væggen igjen. En blytung Søvnighed trak sammen over ham. Snart sov han en dyb, styrkende Søvn uden Uro og Drøm. Det eneste, han syntes at skimte, var gamle Torjus' Ansigt, hvor det lykkelige Smil endnu stod tegnet, som han havde havt, da han sagde Farvel og gav den inderlige Tak —.

IV.

Da Oluf Linaal vaagned næste Morgen, laa han længe stille og tænkte sig om. Hvad havde hændt ham om Natten? Havde han drømt det hele, eller havde han været vaagen? Nu i den lyse Morgen stod det, som havde hændt om Natten, saa uvirkeligt for ham, og dog laa noget inderst i hans Sjæl og sagde fra om, at alt var, som han havde oplevet det i den svundne Nattetime.

Oluf Linaal stod som ellers i Butikken og veied og solgte og førte i Bog. Han snakked ikke mange Ord — det saa ud, som havde han noget at tænke paa.

«Hør, Per,» sagde han pludselig til Krambodgutten, «har du set Gamle Torjus den sidste Tid?»

«Nei — han har ikke været her den sidste Tid.»

«Naar du har spist Middag, kan du ta' dig

et Ærind over til ham. Se efter, hvordan han har det.»

Krambodgutten saa op. Han forundredes meget over, at han skulde umage sig saa langt bare for at se til slig Skarvefyr som Gamle Torjus.

«Ja, ja,» svared han, «saa faar jeg ta' Ski paa — Sneen er dyb —.»

Lidt efter føied han til, som for at prøve sig frem:

«Ja, det er vel bedst at holde Øie med Gamlen. Han skylder svært mange Penge nu — noget som tyve Daler eller saa.»

Oluf Linaal svared rolig:

«Torjus Olsen skylder ingen Penge her.»

Krambodgutten saa endda mere forundret op end før. Nu begreb han ingenting. Men han turde ikke svare. Husbonds Stemme havde havt den Klang, den sjelden havde — den Klang, der sagde, at Svar var overflødigt. —

«Ja, ja.» Krambodgutten gav sig i Forfjamselsen til at gnide Disken af. Hvad mente Husbond? Gjøre sig haard i Stemmen for den elendige Gamling Torjus Olsen — nei nu maatte Verden snart forgaa.

V.

Men medens Krambodgutten var i Færd med at undre sig, kom Fisker Lucas Berget slængende indom og satte sig ned. Han sad først en Stund uden at mæle et Ord, sagde saa drævende:

«Ja, ja — en ved aldrig, naar Dauen kommer.»

Oluf Linaal svared:

«Hvad mener du, Lucas? Er noget Kjendtfolk død?»

«Aa ja, en kan vel sige det. Du, Oluf Linaal, kjendte jo Gamle Torjus —. Jeg kom ind til ham i Gaarkveld — rent paa Slump —. Han laa paa det sidste —. Han snakked saa meget underligt — blandt andre rare Ting snakked han ogsaa meget om, at han vilde bort til dig — han reiste sig i Sengen, men faldt i Svime —. Laa hen ganske som i Døden — men saa vaagned han ligesom igjen, og saa smilte han saa inderlig godt og sagde: «Ret nu var jeg hos Oluf Linaal —.

Han var god og snil, som han alletider har vaaren.» Og saa faldt han saa rolig tilbage og sagde et Guds Ord. — Saa døde han. —

Men nu vilde jeg bare slænge indom her, Oluf Linaal, og fortælle dig det underlige fra i Nat —. Kan du begribe, hvad han mente?»

«Aa, det er meget, en ikke kan begribe,» svared Oluf Linaal bare.

Han tog en liden fedtet Kontrabog, hvorpaa Gamle Torjus' Navn stod — og kasted den i Ovnen.

FRA DEN GAMLE KIRKE

Vi havde — min Ven og jeg — gaaet om i Paris en Høstdag og besøgt dens gamle Kirker. Vi tog den bedste tilsidst: Notre Dame-Kirken. Vi gik længe om under dens høie Buegange. Vi lytted til et fjernt Orgel, vi syntes nu og da at fornemme brogede Kor av Kvinderøster, en mystisk Duft af Røgelse laa i Luften . . . . Og se hist, hvor Lyset faldt høitidsfuldt ind gjennem de malede Ruder, se, hvor det dvæled ved Krucifikser og fantastiske Arabesker . . . før det tabte sig i Krogenes dybeste Skygger . . . .

Min Ven sagde: Se her eier hver Kvadratfod sin Historie. Og ikke blot faktiske Begivenheder har givet disse Stenfliser og disse Mure det tunge Præg, de besidder. Nei, Sagn og Fantasi har traadt til og taget det største Løft. Og Notre Dame-Kirkens Besynger, Victor Hugo, ja hans Beretning om Arkidiakonen Claude Frollo og om Pukkelryggen Quasimodo og Zigøinersken Esme-

ralda — hele hans store, besynderlige Bog «Notre Dame-Kirken» vil vel leve længe, efter at disse Mure er sunkne.

Min Ven tied lidt. Saa blev han ved, og i hans Stemmes Klang laa Erindringen om noget fjærnt, noget, han maaske ikke havde tænkt paa i Aar og Dage:

«Vore strænge Kirker hjemme i Norge er jo som fattige Spurve mod de straalende, katolske Hærfugle. Og sandt at sige: jeg skulde ikke have Spor imod, at vore Bykirker prydedes mere, end Tilfældet er, med Billeder og farvede Ruder. Men altid har jeg havt en sælsom Følelse af Høitid og Fred, naar jeg paa en af mine Ture tilfjelds naaed frem til en af vore haardføre, ensomme Kirker, der ligger ligesom paa Vagt mod Ødemarkens Gru og Folkets Tungsind og Overtro. Eller naar jeg tilsøs kom til en graa, trofast Kirke, der maaske ligger paa en Holme langt ude i Havet, og hvis Præst er en stille Mand, som af en eller anden for alle praktiske Folk ubegribelig Aarsag forbliver paa Holmen urimelig længe, istedetfor at søge et solid Embede i det indre, frugtbare Land.

Som Du ved, var min Far Præst. Og vi flytted jo adskillige Gange, mens jeg var Barn og pur ung. Jeg har derfor set ad-

skillige gamle Kirker. Særlig husker jeg en. Den ligger langt oppe i det Nordlige. Min Far var Præst der i ti Aar. Præstegaarden var liden og lav. «Hvorfor er den saa lav?» spurgte jeg engang. «For ikke Stormen skal tage den,» svared Far. Aa ja, det forstod jeg i Grunden. Stormen kunde være skrækkelig der. Hver Busk, som paa Holmen var, blev lagt flad. Og hele Havet udenfor skummed og bruste.

Se, denne Kirke og dens gamle Præstegaard . . . . Bryder Du dig om at høre noget om dem? Vel, saa ta'r vi os en Tur langs Kaien her; her er saa stille. Jo, ser Du, Kirken og Præstegaarden var nok lave og simple, men Mennesker havde da levet sit Liv der ogsaa. Og Kirken havde staaet lyttende og opfanget mangt et Raab fra en forpint Sjæl.

Naturligvis havde Kirken sine Sagn, og mangen Historie fortaltes om Præsterne, som havde virket der. Særlig var Hr. Caspar Maag, som leved for vel et hundred Aar siden, berømt som den, der kunde besværge Orm og anden Djævelsmagt.

Engang kom saaledes en Orm fra selveste Atlanterhavet, og den var en Mil i Længden, ialfald ikke mindre. For Hovedet var lige ved Holmen, og Ring i Ring skjød Ormen

op av Havet, og Enden dens saaes helt ude ved «Fugleskjær», hvor Fyrtaarnet laa. Folk vidste ikke andet og bedre at gjøre end at lægge to Tønder Spiger i Fjorden, og det var endda en farlig Bedrift at gjøre det. Naa, Meningen var jo, at Ormen skulde stikke sig paa Spigerne, men den vyrded dem ikke mere, end den gned Utøiet sit af paa dem. Præsten Maag vidste bedre Raad. Med sin største og bedste Bibel, der var fra Christian IV's Tid og vakkert prydet med Forgyldning og Metalbeslag, gik han ned til Stranden og læste i Skriften og galdred saa kraftig, at Ormen vendte Hovedet den anden Vei, som turde den ikke se paa Præsten, og slig trak den sig baglængs bort og blev aldrig set mere. Men en ilde Lugt laa efter den i Luft og Vand, og i hele tre Aar udeblev Silden, vistnok af den Grund, at Silden er ømfindtlig for al Urenlighed.

Præsten Maag var en duelig Mand i mange Maader. Engang kom det Ord til Holmen, at Dommens Dag var nær forestaaende, sidste Frist var anstundende Nytaarsnat. Han samled sin Menighed til Bøn, da denne Nytaarsnat nærmed sig, og da Natten var forbi og Verden endnu stod — ja, da sagde Præsten stolt og glad: «Vorherre har forandret sin vise Beslutning paa Grund af vor flit-

tige Bøn og Paakaldelse. — Sku Bønnens Magt!»

Præsten før Far hed Zacho. Det er fra hans Tid, jeg vil fortælle noget. Ja, det hele dreier sig i Grunden blot om ham og hans Datter Maria.

Præsten Zachos Slægt var for et Par Generationer siden bosat i Danmark, og endnu havde han Slægt der. Som ung Student var han paa Besøg hos denne Slægt i Kjøbenhavn. Her gjorde han Bekjendtskab med en ung, vakker Dame, som blev hans Hustru. Denne, som kom fra Selskabslivet i det glade Kjøbenhavn, kunde ikke trives i den ensomme Præstegaard, hendes Mand havde ført hende ind i. Hun led af stærk Hjemve. Der udvikled sig til Slut en Sygdom hos hende, der lagde hende i Graven, da hun endnu var ung. Først havde hun født sin Mand en Datter. Denne var sin Moder lig. Hun gik omkring paa den øde Holme og havde nok sine egne Tanker. Allerede som ganske ung Pige begyndte hun at male. Hun maled ikke, hvad hun saa af Ting omkring sig, men hun maled de Ting, hun tænkte paa og drømte om: skjønne Landskaber med Blomster og glade Mennesker. Engang fik hun nogle kostbare Frugter sendt fra en Tante i Danmark. Og der var Appelsiner

og Druer. Og saa maled hun Træer med disse Frugter paa. Præsten Zacho havde ikke stor Forstand paa «disse Skilderier», som han kaldte Datterens Forsøg. Men en Dag kom den meget kloge Provst Balle til Præstegaarden, og han fandt megen Behag i Frøken Marias Kunst. Og han talte til Præsten om det «skjønne Pund», Datteren besad, og som ikke burde nedgraves i Jorden, men passes og pleies. «Du skulde lade hende uddanne sin Evne,» sagde Præsten.

Præsten Zacho virred bekymret med Hovedet.

«Men hvad i Alverden skal jeg gjøre?» sagde han saa. «Skal hendes Anlæg passes og pleies? Men hvem skal saa gjøre det? Her er ingen, som kan . . . og Du . . . Du vil vel da ikke . . . . at . . . . at Maria skal reise fra mig?»

«Nei, vist vil jeg,» svared Provsten. «Men det er dog sørgeligt, om denne Din Datters Evne, som jeg anser for at være rig, skal ligge ubrugt. Det er mit sidste Ord i denne Sag. Og lad os saa snakke om andet.»

Præsten Zacho var ganske hjælpeløs af Tvil den næste Tid. Men endelig havde han fattet sin Beslutning. «Du har lidt Penge efter Din Mor,» sagde han en Dag til Datteren. «Jeg havde til nu ment, at disse

Penge skulde Du havt til Hjælp, naar jeg falder fra. Men et vel udviklet Talent er jo maaske mere frugtbringende i alle Maader. Og en Mand, hvis Dom jeg sætter høit, mener, at Du har gode Gaver i Retning af Malerkunsten. Reis da med Gud til Onkel Frederik i Kjøbenhavn. Tal med ham om Sagen. Han vil bedst vide, hvor du skal uddanne dine Evner.»

Maria havde nok havt en Anelse om, hvad der var i Gjære. Men nu kom Nyheden dog som en overvældende Overraskelse. Hun sad en lang Stund stille. Gik saa hen til sin Far og gjemte Ansigtet ved hans Bryst og brast i Graad: «Men hvad skal saa Du gjøre, Far?»

Præstens Stemme skjalv, da han svared: «Hvad jeg skal gjøre? . . . . Ja, jeg ved næsten ikke, hvad jeg skal svare . . . . Men jeg har tænkt meget paa Sagen den sidste Tid, Maria . . . . Og jeg mener som saa, at jeg er gammel og du er ung. Jeg skal snart dø — og du har Livet for dig.»

Han klapped sin Datter langsomt over Haaret og vedblev saa: «Og saa noget andet: Din Mor, Maria, hun havde saa mange liflige Tanker. Drømte nok om Livets milde og lykkelige Dage. Hun skulde ikke levet i dette haarde, fattige Præstekald . . . aa nei,

og hun kunde ikke. Hun var saa fin og nænsom. Talte aldrig om sin Længsel . . . men maaske den bidrog til hendes tidlige Død. Tunge Tanker herom har tidt plaget mig. Forstaar Du saa, Maria, at jeg er bleven en Smule angst. Forstaar Du saa, at naar jeg nu ser dine Billeder, saa mindes jeg din Mors Tanker. Naa, før har jeg jo taget det hele Væsen som en vakker Adspredelse; men nu, jeg hører, at der maaske ligger virkelige Evner til Grund — nu vil jeg, at de skal brede sig og blomstre. Jeg vil ikke, der atter skal spærres Vei for et Menneskes Længsel.»

«Men Du, Far. Skal saa Du blive her?»

«Jeg vilde helst, Maria. Jeg er stædig af Natur. Og jeg holder af disse Folk og denne Egn. Jeg er som den tunge og plumpe Sæl og Hvalros. Jeg savner intet her. Men Du, mit Barn, flyv Du ud i Frugtbarhed og Sol.»

* * *

Frøken Maria reiste. Hun reiste først til Kjøbenhavn for at indhente Onkelens Raad. Han var en snil og munter Mand, og da han saa hendes Forsøg, nikked han velvillig og beordred: Paris. Hun reiste did.

Og saa var det, at hele den straalende Verden steg frem for hende. Alt det, hun

engang havde længtet mod, medens hun sad paa den ødslige Holme. Alt det, hun havde drømt om, saa varmt og rødt, traadte hende nær. Og saa stærkt og forunderligt nærmed det sig hende, at alle hendes Drømme fra før blev blege.

Og hun saa alle Tiders Kunst. Og selv prøved hun jo at udrette noget. Hvor stort det var, ved jeg ikke. Men jeg har forresten engang truffet en gammel Maler, som husked hende fra dengang: Lyse, fantastiske Billeder, sagde han. Hun kunde male et roligt Stilleben: nogle Frugter og Blomster og kanske en Flue krybende paa, eller en Sommerfugl flagrende omkring dem. Og alligevel var der en egen Glans over Billedet . . . som Gjenskinnet fra en forunderlig Drømmeverden, en aandagtig Klarhed . . . som hun maaske ikke selv forstod eller tilstræbte.

* * *

Den Tid var slig Reise til Paris en svær Affære. En kunde ikke som nu smutte hjem til Norge paa Besøg nu og da. Frøken Maria havde ikke set sin Far paa over et Aar, da Budskabet kom, at han var syg. Straks reiste hun hjem. Hun graat, da hun fik se ham: saa mager og daarlig saa han ud. Og Øinene stirred ud, som de savned. Naa ja,

savnet havde han vel ogsaa, mens han gik alene deroppe i den øde Præstegaard.

Han blev sent frisk, Præsten Zacho. Og da han atter gik oppe og røgted sit Embede, var han ikke den stærke Mand fra før. Noget dæmpet var der ved hans Færd.

Maria var nu altid omkring ham. Og da han et Par Aar efter maatte tage Afsked paa Grund af Alder og Svaghed, hjalp hun ham trolig. Og han blev en gammel Mand. Og da han døde, sad hun ved hansLeie og lukked hans Øine i.

Men da var hun ikke ung mere. Hendes prægtige sorte Haar var graat, og Strævet de sidste Aar havde gjort hendes Fingre stive.

— — —

Min Ven standsed i et Nu. Saa sagde han langsomt:

«Den gamle Kirke og Præstegaarden staar endnu deroppe. De er ikke pragtfulde, nei men deres Fattigdom synes mig vakker. Og maaske ligner de mange af Menneskene der. Kolde og haarde ser de ud, men de har store Længsler, og deres Indre flammer af Syner og Drømme.

I Kirkens Sakristi hænger et gammelt Billede, malet af Maria Zacho. Maaske et af hendes senere Billeder. Hendes Far har vel

taget det med til Kirken og prydet Sakristiet dermed, og saa er det glemt efter der. Det indeholder ingen flammende Farver, intet straalende Udbrud. Det er et stilfærdigt Billede; det fremstiller bare en Vase med Frugter. Men se, disse Frugter er saa forunderlig meislede, og deres Farver er blussende og, trods deres dæmpede Farver, skinnende som hede Roser.

Men altid, naar jeg kommer til Holmen og ser mit Barndomshjem igjen, besøger jeg den gamle Kirke, og jeg sidder altid længe og ser paa Billedet i det trange Sakristi.»

DA ALTERLYSENE SLUKNED

I.

Det hedder jo for et gammelt Ord, at naar en Synder gi'r Alterlys til Kirken, saa bli'r hans Overtrædelser ham forladte.

Men jeg ved en sandfærdig Historie om Alterlys, der skjænkedes til Kirken, men som slukned, fordi de Synder, disse Lys skulde sone, var for store. Saa den fromme Flamme pustedes ud af det kolde Gufs fra Guds strænge Dom . . .

— Jo, det var jo han Tønnes paa nordre Næsset. Han blev til Slut en rig og mægtig Mand; men i Begyndelsen var det smaat bevendt med ham! Han var Fattigmandsbarn, kommen med sine Forældre fra Helgeland. Efter Forældrenes Død fik han Plads hos Landhandler Søvrin Lea som Gjætergut, og han var ikke ueffen som saadan. Men der var noget lumskt og grumt ved ham, saa ung han var. Ingen kunde faa noget bestemt at sige paa ham; men to Gange forsvandt der

Kjør af den Flok, han gjæted. «Bjørnen maa ha ta't dem,» sa' Tønnes, «eller Fant maa ha' stjaalet dem.» Men Landhandler Søvrin Lea troed noget andet. Og saa snil han ellers var, skreg han op: «Fant har drad afgaarde med dem. Ja, kanske han gjorde. Men hvem hjalp dem?» Han lod forske efter, men uden Udbytte.

Men da ogsaa en af Gjederne blev borte, tog Søvrin Lea ordentlig fat paa Gjætergutten og vilde vide, hvordan dette kunde have sig. Men Tønnes var en Brand til at anstille sig, han stod liden og lumsk foran den skikkelige Landhandler og var saa fuld af List og Løgn, at denne sagde: «Pak dig væk, din Orm!» Og Gutten gik. Søvrin Lea var glad, han var kvit ham.

Tønnes Næsset reiste til Bergen til sin Farbror der. Ikke før var han kommen til denne Farbror, saa traf han en rig Skipper fra Nordjylland. Og hos denne Skipper indynded han sig, saa Skipperen før sin Afreise sagde til ham: «Du er en flink Fyr. Du skulde komme med mig til Jylland og drive Svin til Holsten. Det er anden Fremtid end at gaa her og passe andres Kvæg. Det kan Du nemlig tjene Penge paa» ... Ja, det vilde Tønnes gjærne, og han blev med Skipperen til Jylland. Skipperen var ham behjælpelig

fremdeles; ja han sørged saa fint for Tønnes, at denne alt samme Aaret var med at drive Svinehjorder til Holsten. Og nu havde Tønnes faaet Tag i noget, han kunde, og han slap det ikke. Han kjøbte Svin af Bønderne i Jylland, prutted og snød og solgte Svinene i Holsten, og han tjente gode Penge.

Tønnes Næsset blev ved den Haandtering i hele seks Aar. Saa tog han en Vaar Skibsleilighed til Bergen, naaed did, fortsatte Reisen, og naaed nordre Næsset to Dage efter. Og han havde ikke været der længe, før Folk sagde: «He he, den Tønnes har nok drevet Griser i Danmark, og selv har han været en svare heldig Himmelgris, for han har hele Bukselommen fuld af lybske Dalere.»

Men nogle forsikred, at det Rygte var kommet efter ham, at han havde maattet rømme fra Jylland: han havde snydt de andre Drivere, saa de vilde dolke ham. Naa ... det Ord blev baade troet og ikke troet. Og fordi Tønnes gik der fri og ligeglad, døde det efterhaanden hen.

Mange hilste paa ham som paa en Mand, der nok fik endnu mere end det, han nu havde, og med hvem en helst skulde være Godevenner.

«Og hvad vil Du nu gjøre med al den Rigdommen din, Tønnes?» spurgte nogle.

Tønnes Næsset svared først ikke, han bare blinked saa fult ud af Øinene.

«Aa, en kan vel altid faa Brug for Penge,» sagde han saa ganske flot og med det ligegyldigste Tonefald, som han nok havde lagt sig til der udenlands. «Forresten ... om I endelig vil vide det ... saa kan I snart hente Svar.»

Ja, de kunde snart hente Svar: Tønnes vilde bli' Landhandler paa Næsset! Ja, i Sandhed, det var saa! Tønnes havde kjøbt Hus ligeoverfor Landhandler Leas Hus.

Ho, ho! nu begyndte det at bli Morro. Folk havde snart ikke andet at snakke om. Se, nu fik den gamle Søvrin Lea en at slaas med, som kanske var ligesaa klog som han selv. Naa, gamle Lea var nok ikke at spøge med, han heller. Han kjendte sin Gesjæft. Han havde ærlig og redelig slæbt og slidt i Kramboden, lige fra han var pur ung, og nu gik den jo af sig selv. He, tro, hvorfor Tønnes Næsset valgte den Plads? He, det var kanske Tak for sidst. Ja, nu kom det an paa, hvem vandt.

Der var mange Folk omkring Tønnes Næssets Krambod den Dag, den aabned. Og sandelig var der meget at se bag Ruderne, alle optænkelige Ting: Taugværk og Oljeklæder og Garn i Nøgle og Nøste og paa Snelle og

Svesker og Figen og Rosiner og Kandis og Lakrits og Tobak og Piber af Kridt og Postelin. Ja endog store Frugter, der hed Appelsin, og som havde en ubegribelig fager Kulør, mest som Guld.

Ja, det var bare Vindusruderne. Bag Disken i Hylder og i Skuffer var der endnu meget mere, saa det slet ikke kan opregnes altsammen.

Og Folk gik ud og ind. Der var næsten ikke til at komme frem i Kramboden, saa propfuld var den. Alle vilde jo ind og se, hvad han Tønnes fra Danmark kunde have. Og der blev solgt for mange Penger. Og den Kveld sad nok gamle Landhandler Lea og flæbed efter en daarlig Dag . . .

II.

Det blev slaaet fast, at Tønnes Næsset solgte sin Kaffe billigere end gamle Lea. Og naar ét var billigere, kunde ogsaa andet være billigere ... ikke godt at vide. Det blev tillige kjendt, at Tønnes Næsset var en flink Mand til at gi' Kredit, og at han var grei og omgjængelig.

Landhandler Søvrin Lea mærked tilfulde, at Kunderne gik fra ham, ialfald de, som var noget ved. Langsomt, men sikkert tyndedes det ud i hans Bod. Det kunde hænde, at Krambodsvenden lange Stunder stod ørkesløs i Døren og glaned efter Folk. Han tog selv, Landhandler Lea, den sørgelige Sag med megen Ro. «Nu er han medgjørlig og fin, men naar han nu rigtig har faaet Kloen i dem, saa skal vi se, haassen de faar det. For da vil de opdage, at de har lavet et svidende Ris til sin egen Bag i al den Tid, de har givet ham sin Søgning.»

Gamle Lea lod nok, som var han den rolige og koldsindige, men det brændte ham i Sindet af Nag. Han var bleven svært gammel paa sidste Tiden, og noget græmmed ham nok mere, end han vilde sige og tilstaa: det løgnagtige Rygte, at han, Lea, tog Overpris paa Kaffen og derfor kanske ogsaa paa andre Ting! Længe tied han, naar nogen spurgte ham, om det var saa, at Kaffen hans var i urimelig Pris — til Søvrin Lea ikke vilde svare paa sligt engang; hans gode og retfærdige Sind forbød ham det, iligemaade hans Krambods Anseelse. Men en Dag brød han løs, næsten uden han selv vidste af det. Og da gik hans Vrede høit: «Overpris! Søvrin Lea tog aldrig Overpris. Var da Folk Naut og Kretur, at de ingenting forstod? Forstod de da ikke, at dette med Kaffen var et Fif af Tønnes paa Næsset. Et forbandet Fif! Vilde nogen undersøge Søvrin Leas Priser og sende dem til Kjøbmændene i Trondhjem? Værsgod! Kom an! Ingenting heller! For det kunde være vist og sikkert: Søvrin Lea var nok en Synder for Vorherre, for det var sjelve Bispen! Men Tønnes Næsset var sjelve Styggemanden. Selve Dævelen!»

Der stod en liden skidden Lap nær Døren. Han tog et Par Skridt frem:

«Om han maatte spørge, om dette om

Styggemanden skulde være sagt i Vidners Overvær, og om Søvrin Lea turde sige det endda en Gang?»

Nu hændte det, at gamle Lea blev mere rasende end før. Han peged ud mod den lille svarte Lap:

«Du! Du! Matti Senna! Da du kom hid for ti Aar siden, saa var du krybendes nok. Men jeg har ikke Brug for noget kybenes Kryb eller Krabbe, og det har nok Tønnes Næsset bedre, og han er Dævel og Styggemand, og du kan faa det skriftlig, om du vil.»

Nu tog de andre til Orde: «Nei, Lea, ikke forivre dig!» Men Lappen nikked: «Jo, han vilde gjærne ha det skriftlig.»

Og gamle Lea løb til Pulten, rev et stort Ark ud af en Bog og skrev: «Jeg erklærer herved, at Landhandler Tønnes Næsset er Dævel og Styggemand, med Agtelse og ærbødigst Søvrin Lea Landhandler, med egen Haand.»

Han folded Papiret sammen og gav det til Lappen Matti Senna, som tog det og gik.

Se, det kan være, at hvad paa Papiret stod, var gamle Leas hjærtelige Mening, men det hele var gjort i stor og uforstandig Hidsighed. Han blev ogsaa helt underlig, da han fik erfare, at Papiret var sendt til Prokurator og Øvrighed.

En Tid efter blev gamle Lea dømt til haard Pengebod for uredelig Tale, og Dommen blev forkyndt fra Kirkebakken i samme Sogn.

Fra den Stund var Landhandler Søvrin Lea ligesom forvirret og næsten stum. Han gik omkring med raadløs Mine, som grunded han altid over noget høit ubegribeligt. Han var ikke god for at klare Gesjæften paa ordentlig Vis mere. Og en Nat ved Senhøst klavred han op paa Mørkeloftet og hængte sig.

III.

Mange vak og forfærdedes, da de hørte om gamle Søvrin Leas triste Endeligt. Det var ikke frit for, at Tønnes Næsset tilskreves Aarsagen herfor; thi det var klart for alle, at han havde sat Fart i de falske Rygter om Overpris og anden Urimelighed. Og han havde havt Folk, som havde hjulpet sig: usle Kreaturer, som smøg og krøb for ham og gjorde onde Gjærninger, naar de kunde tækkes ham dermed.

Der begyndte at samle sig om Tønnes Næsset et stille Nag. Der nikkedes alvorligt, og der taltes dæmpet: «Kanske vi gjorde en daarlig Byttehandel, dengang vi gik fra gamle Søvrin Lea. Kanske det havde været bedst for os alle, om vi havde holdt os til ham. For han Tønnes er nok en ulidelig Mand, naar alt kommer til alt.»

Slig hviskedes der. Tønnes Næsset hørte kanske Hviskningen. Men han var Kar for

at slaa den ned, hvor den blev saa høi, at den blev ham farlig. Flere af Søvrin Leas gamle Venner, som havde sagt ham sin ærlige Mening, fik bøde haardt nok. Tønnes Næsset ramte dem, og hans Slag var som Spark paa farligt Sted. En misted sin Plads hos Eksportøren i næste Sogn, og skjønt han var gammel og næsten udslidt, misted han den Understøttelse, som ellers blev undt en affældig Betjent. En anden blev afskediget fra sin Stilling som Reisende hos den Handelsmand, der var Tønnes Næssets Bundsforvandt og Leverandør. Og andre gik det heller værre end bedre.

Men Hadet mod Tønnes Næsset tied ikke. Det anklaged ham høiere end før. Det var ikke bare Søvrin Leas gamle Venner, der banded ham. Fra hundred smaa Hus og Hytter knyttedes Næven langsomt mod ham, og haardere og haardere, saa Knogerne blev hvide. Han havde til enkelte givet megen Kredit; men de Kontrabøger var farlige. Tallene, som først smat ind saa let og venligt og med godt Budskab: «Lad det bare staa; det haster ikke med Betalingen,» de samled sig efterhaanden sammen og blev truende.

Og et Par Aar, da Fisket gik daarligt, maatte mange gaa fra Hus og Hjem. Og nu

opdagedes det, at netop de Fiskere, der havde faaet bedst Kredit, og som nu haardest blev forfulgt gjennem Lensmænd og Stævningsmænd og andre af Lovens Rakkerknægte, var Folk, der havde sine Huse langs den Strand, der laa saa bekvemt til ... for at Tønnes Næsset kunde faa oprettet det store Salteri, han saa længe havde tragtet efter. He, nu fik han jo akkurat den Strandlinje ... aa ja, han fik den jo ... og han fik den billigt ... og de Folk, som boed der før, var færdige ... kunde godt ta' Tiggerposen fat ... eller de kunde gaa paa Fantesti og bli' jaget som Varg i Vildmark ... endda de havde slidt hele Livet igjennem for at holde Ulykken borte.

Naget mod han Tønnes Næsset arbeided uafladelig; men jo stærkere det arbeided, jo haardere blev han. Nogen Forandring synedes paa ham. Eftersom han blev ældre, blev han ligesom angst og forsigtig. Han viste sig sjælden i Butikken, blanded sig aldrig med andre; nu og da saa han enkelte Folk hos sig, det var Lensmand, Kaptein og Gamlepræsten (disses Kontrabøger skulde være særdeles svære, men her var han den naadige), men af gode Grunde besøgte heller ikke disse ham mere end høist nødvendigt. Han blev efterhaanden en stor og ensom Mand. Gik

mest og pusled rastløs omkring i Kontoret, mellem Regnskabsbøger og Protokoller. Tidt saa Folk sent paa Natten, at det lyste fra dette Kontor. Da kunde en af dem sige: Se nu sidder han Tønnes Herre og tæller alle Pengene sine. Men en anden sagde: Se nu ligger han Tønnes Herre, og Lampen lar han brænde, for han tør ikke ligge i Mørke.

Tønnes Herre. Ja, en havde engang nævnt Navnet, og saa sagde næsten alle det, det Navn havde sat sig fast hos Almuen: Tønnes Herre. Men det var en Frygtens Storhed, som omgav ham i Folks Sind. «Bliv rig og stor,» kunde en Mor sige til den Søn, hun vilde vel, «men bliv bare ikke Tønnes Herre.»

Han slutted med Butikhandelen. — Der kom ogsaa faa i Kramboden i den sidste Tid. Saa meget havde dog Naget udrettet. Nu sad han og handled i det store. Han havde anbragt Penge i Fiskevær, han eied Skuder. Flere, som tilhørte ham, gik paa Bergen og Danmark, ja endog paa England. De gik, og Havet skummed, og Vinden blæste, og om Rhederen var en Engel eller Dævel, ingen spurgte derom.

Men engang rygtedes det, at han paa snedig Vis havde solgt en Skude, som kort Tid efter sprang læk og sank, uden at nogen

reddedes. Skuden, «Nordstjernen» hed den, saa nogenlunde bra ud ved et flygtigt Eftersyn. Der skulde helst gammelt og grundigt Kjendskab til for at vide, at Træet hist og her var pilraaddent ved Mug og Orm, saa Skuden næppe var Reparationen værd ... ja næppe kunde repareres. Men netop fordi han vidste, at den var kræftbefængt, dødsens, lod vel Tønnes Herre den gaa for tilsyneladende billig Pris.

Ho, ho! og det var vel derfor, han drak Simon Sæbø saa fuld den Kveld, denne kom til ham og fortalte om Rotterne! He, dengang troedes det, det var i Fuldskab, Simon Sæbø havde set Rotter, men kan hænde, at Rotterne var sandfærdige nok!

Jo, det var Kvelden, før «Nordstjernen» skulde seile. Simon Sæbø gik nede ved Værftet og saa paa det ene og paa det andet. Da Kvelden blev mørkere, satte han sig for at hvile lidt. «Nordstjernen» laa en tolv, fjorten Favne fra Land og for Anker. Ombord var den rastløse Uro og Sjau, som siger, at nu skal Skuden snart seile.

Mens nu Simon Sæbø sidder slig, blev han opmærksom paa Ankerkjættingen, som gaar fra «Nordstjernen» i Søen. Han stryger sig over Øinene og tror, det bare flimrer for dem, men igjen glor han paa Ankerkjæt-

tingen. Hvad i Helvede gaar der af Ankerkjættingen? den er jo levende. Og ikke den bare. Nei, se den underlig levende Stribe mod Land. Simon Sæbø glaner endnu opmærksommere end før.

Endelig skvætter han op. En underlig Uhygge griber ham: «Fy for den lede! Det er Rotter! det er sandelig en hel Hær af Rotter, som gaar i Land.»

Simon Sæbø var stærk og ivrig. Han løb ret op til Tønnes Næsset: «Det og det havde han set, og Skuden var dødsmærket, den!» Men Tønnes Herre tog Tingen med Ro. Smilte, som hørte han en gammel Skrøne, og spurgte saa ganske venlig, om det skulde være en Skjænk? Hm, Simon Sæbø var stærk og ivrig, og en Skjænk sagde han aldrig nei til ... det var jo pænt af Tønnes Herre at tage Sagen med Ro og ikke fare op og bande.

Naa, han fik Skjænken, Simon Sæbø, og fortalte endda en Gang om Ankerkjættingen, som pludselig var bleven levende formedelst Rotter. Og Tønnes Herre tog fremdeles Sagen med Ro og gav Simon Sæbø Skjænk paa Skjænk og sagde saa, at der kom mere ondt end godt af at tage Varsler af Fugle og Dyr ...

Naa, Simon Sæbø var meget fuld, da han gik

fra Tønnes Herre, og havde endda en Flaske Rum med. Og der han nu gik og talté savlende og lallende om Rotterne, var der ikke mange, som fæsted sig derved.

Nu kom Historien levende frem. Derfor, naar der taltes om det ulykkelige Forlis, hvorved saa mange Mennesker gik tabt, kom det altid: «Ja, han Simon Sæbøs Rotter var vist ægte nok ligevel.»

IV.

Der fortaltes, at Tønnes Herre en Kveld nogen Tid efter Forliset blev overfaldt af en ukjendt Mand, der skulde være Far til en af de omkomne. Denne skulde have slaaet Tønnes Herre til Jorden og bedyret, at nu slog han sin Søns Morder. Historien fortaltes, og mange troed den, men intet sikkert blev kjendt desangaaende. Der blev ingen Anklage, og Lensmanden tog ingen Affære.

Men sikkert er det, at fra nu af viste Tønnes Næsset sig aldrig. «Han er syg,» hed det. «Dævelen har Kloen i ham,» hed det ligesaa ofte. Eller: «Den vonde Samvittighed har endelig slaaet ham.»

Tønnes Næsset var syg. Doktor kom hver Dag til hans Hus. Præsten kom der ogsaa.

En Dag ud paa Høsten kom der Budskab om, at Tønnes Næsset Herre var død. Dødskampen havde været haard, og hans Skrig havde lydt langt ud over Søen. Og Præsten

havde havt en haard Kamp mod al Mørkets Magt. Thi for ham tilstod Tønnes Næsset Herre sine Synder, og de var store og onde ... Præsten skjalv af Rædsel, da han hørte dem.

«Ak, Tønnes Herre!» brød han ud. «Jeg skal bede for dig. Men mon min Stemme vil høres gjennem det Kor af Røster, som anklager dig. Gjennem Enkers og Faderløses Skrig, der nedbeder Retfærdighedens Straf over dig. Ak, Tønnes Herre, de Skuder, du sendte i Vei, som gik tilbunds ... de Mennesker, du da dræbte: de maner dig ned i Helvedes Flod og Hav.»

«Bed for mig, Præst!»

Ja, Præsten bad. Han bønfaldt om Guds Naade, og han besvor alle Mørkets Magter at vige.

«Bed mere! bed mere!» skreg Tønnes Herre Gang paa Gang. «Jeg gjør Bod! Jeg gi'r Gods til Kirken. Tusinde Lod Sølv i Sjælegave.»

Præsten nikked: «Det er vakkert gjort, Tønnes Herre! Kirken er fattig. Dette viser din gode Vilje.»

«Og jeg gi'r Kirkelys!» skreg Tønnes Herre. «Kirkelys hjælper jo. Lad støbe to af de fineste og tykkeste, I kan faa ... og lad dem brænde ved min Ligfærd. Og begrav mig

fra Kirken! Husk at begrave mig fra Kirken, Præst! og lad Alterlysene brænde.»

Præsten loved den døende, hvad han bad om. Og han stod ham bi paa alle Maader.

Men han var ligbleg, da han gik fra ham. Han havde kjæmpet af al Magt for Tønnes Herres Salighed. Han havde brugt Bibel og Nadver og Haandspaalæggelse, men det var som Draaber Vand paa et Helvedbaal. Og hele Tiden havde der lydt underlig Lusken omkring, og tidt som Klask af store, vaade Fødder. Det var Djævelen selv, der kom for at hente den Sjæl, der med Rette tilhørte ham, og som ingen Præst kunde fravriste ham.

* * *

Alt dette, som her er berettet, er hændt for mere end halvhundrede Aar siden, og Almuen paa Stedet omkring, hvor Historien gaar, har nok indrettet den efter sit Sind, hvor den fandt det paakrævet.

Men hvad der hændte ved Tønnes Herres Begravelse, er nok den rene Sandhed; thi troværdige Mænd var tilstede her, som har berettet Sagen med Alvor og uden at lægge til og uden at trække fra. Saa den faar staa til troende, saa besynderlig den end høres ud.

Se, det var jo det, at Tønnes Herre testamentered en stor Sum til Kirken. Og fremfor alt to høie Alterlys. Han kræved dog at begraves fra Kirken, og at disse Alterlys da skulde brænde. Og da denne Begjæring efter Præstens Udsagn var fremkommen ikke af Forfængelighed, men fordi han mente sig da at rykke Gudsriget nærmere, vilde Præsten ikke modsætte sig det, særlig fordi Tønnes Næsset trods sin store Syndebyrde dog havde døet som en Angrende.

V.

Der var kommet mange Folk, gamle og unge, Kvinder og Mænd, for at se Tønnes Herres Jordefærd. Kisten skulde bæres op mod Alteret og sættes der. Saa skulde Præsten læse Bønnen og holde Mindetalen.

Kirken var fuld af Folk. Der var en underlig Vent og Lytten. Saa stille var det under Kirkens Hvælv. Folk saa alvorlig paa hverandre, Kjendsfolk nikked hinanden til, men ingen talte sammen, end ikke hviskende. Stilheden var trist, saa stor, at den syntes uhyggelig. Det suste ligesom fra Kirkens Hjørner og fra Dunkelheden under det høie Tag. Her og der blandt Menigheden saaes Hoveder bøiede som til Bøn.

Paa Alteret saaes to store Alterlys at brænde. Alle, som saa dem, vidste, at det var disse Lys, Tønnes Herre havde skjænket Kirken, paa det at de skulde brænde til hans Synders Forladelse.

Nu begyndte Kirkeklokkerne at ringe. Den store og den lille. Den stores Ding Dang var som en mægtig og stille Klage, en dyb Hjærtets Graad; den lilles hastige Klemt var som hæftig og uafladelig Anraabelse, som en ivrig, indtrængende Bøn, som den bange Synders hastige Ordflom, som en raadløs Mumlen fra den, der ustandselig tigger om Naade.

Der faldt Bøn over Menigheden. Før bad enkelte, nu bad alle. Om ikke med Ord, saa med Øine og Miner. Andagten blev stærkere, vildere, og det var, som Klokkeklangen steg med den. Den store og den lille Klokke toned sammen til en Røst, der hæved sig og hæved sig og vilde ikke slippe. Dette holdt ved en Stund, saa blev Røsten mildere. Klokkens Klang var den samme, men Gjentagelsen gjorde den trættere, den gav sig mere over til en eneste langelig Tone, der dirred og steg og sank og steg igjen. Endnu gik en Stund. I Kirken sad alle og vented med Ansigterne vendt mod Alteret, hvor Lysenes Flammer brændte store og stille ...

— Pludselig gik et Ryk gjennem alle, som i Kirken var. Kirkedørene var slaaede op. Nu kom Ligfølget med Kisten.

Og op gjennem Kirken kom det store Følge. Først bares Kisten, bagefter den kom

den lange Skare. Den gik langsomt op mod Alteret.

Men nu sker det forunderlige, at Alterlysenes Flamme, som før var store, blir mindre og mindre, jo nærmere Kisten kommer til Alteret. Præsten ser det, Ligfølget ser det, de forsamlede Folk ser det. Alterlysene vil slukne.

Der gik som et Rædselens Gufs gjennem det store Rum. Følget studser. Kistens Bærere sagtner sine Skridt. Men Præsten skrider videre, og Følget med. Men Lysene skrumper fremdeles ind, blir usle og rædde, tør ikke brænde. Og da Kisten sættes ned ved Alteret, se da synker Flammen helt — og slukner. Blot en rød Tande staar der et Nu og ryger. Slukkes saa den ogsaa. Alteret ligger i Mørke.

Da skriger en blandt Menigheden af Angst, endnu en, flere sukker og stønner — der gaar som en stor Rædsel gjennem hele Rummet. Alle begriber dette, at det hellige Alter ikke vil give sit Minde til nogen Naade her. Alle begriber, Menneskene kan give og modtage Gaver i Kirkens Navn — dem selv til Unytte og Fordærv, Kirken til ingen Forpligtelse, den ulyksalige Døde til ingen Gavn. Og endelig modtager alle dette som et Fingerpeg fra Oven om, at mangen Skrøbelighedssynd kan finde Naade, men at den kolde Ond-

skabssynd trænger haardere Bod end ét Suk i ellevte Time og en Gave skjænket af en Rigdom, der er erhvervet ved Haardhed og Hjertekulde ...

Se, slig lyder Beretningen, og slig fortælles den endnu paa de Kanter. Og de gamle Fiskere nikker altid længe og klogt paa de stærke Hoveder, naar de har endt den lærerige Historie om Tønnes Herres Liv og Død.

BONDEKONEN RAGNE
ULABRAND LODS

Kristiania Gader er ensformige og ligegyldige, og gaar man om i dem, aner man næppe, at nu gaar man i Eventyrlandet Norges Hovedstad. Skog og Bjerg og Hav kaster ikke mindste Skygge, sender ikke mindste Pust indover Byen.

Men pludselig kommer en stor, mærkelig Mand imod dig, og du studser, naar du ser ham. For han ser i Sandhed ud, som kommer han fra Furuskogen og fra de store Bjerge. Han har langt, tykt Haar til ned paa Skulderen og dybe, vakre Øine under svære, buskede Bryn. Og paa den ene Tommelfinger har han en krum Negl, nær sagt en Dyreklo: kan godt hænde, at han kjender Bjergenes og Ødemarkens Troldskab.

Denne Mand er vel en af Norges seigeste Fodgjængere. Saa ofte han kan, forlader han Byen, hvor han næppe savnes, og hvor han næppe nogen Gang længes tilbage, og han gaar langt op i Landet, fra Gaard til Gaard, til Dalens fjerneste Afkroge. Og overalt

snakker han med Bønderne, og da han selv er af Bondeæt, forstaar han dem godt. Og alt værdifuldt, de fortæller ham: Eventyr, mærkelige Livsskjæbner, mandig Daad, husker han og nedtegner det.

Og saa var det en Eftermiddag, at denne Mand sad oppe hos mig i Kristiania og fortalte. Og da han snakked og beretted, kom de store Ødemarker og Bjerge imod mig, og der kom Bondehuse og stærkt Folk, og siden hørtes Havsus og Storm, og en tapper Sømands Bedrift brændte sig ind i min Erindring.

Først kom Historien om Bondekonen Ragne.

«Har du hørt om Ragne Kolsrud? Som gik paa sin Fod fra Hallingdal til Kjøbenhavn for at faa Ret hos Kongen? .... Jo, hun boed engang for mange, mange Aar siden i Hallingdal, og hun huskes der endnu. Hun var stor og vakker — og stærk var hun som den stærkeste Mand. Og hun var god og vel forligt med alle Mennesker. Undtagen med Tor Hilde. For han var en grisk Mand og tog det ikke saa nøie med Ret og Uret.

Hans Gaard stødte op til Ragnes. Men en Nat gik han ud i Skogen, og han flytted Grænseskjellet til Fordel for sig. Og næste Dagen lod han sine Folk hugge i Ragnes Skog.

For Hilde var en rig og mægtig Mand. Og han var fine Venner med Øvrigheden. Naar Sorenskriver og Lensmand kom forbi paa Vei til Tinge, standset de altid hos Tor Hilde, og han beværted dem vel. Ja, de aad hans Mad og drak hans Øl og sagde: «Tak for Maden, Tor Hilde! Og kan jeg nogen Gang vise dig Venlighed, saa kom bare til mig.»

Hm, det var nok ikke raadeligt for nogen at komme slig Kar for nær . . . han, som havde saa mægtige Venner.

Men Ragne Kolsrud var en modig Kone. Ret skal være Ret, sagde hun. Og hun stævned Tor Hilde. Og Lensmand og Sorenskriver undersøgte Sagen, men Tor blev frikjendt.

Ragne gav ikke tabt. Hun kjendte nok Aarsagen, hvorfor Tor blev frikjendt. Hun skrev til Retten i Kristiania og bad dem bringe hendes Sag frem for Landets Konge, som dengang boed i Kjøbenhavn. Og hun vented paa Svar i lange Tider. Men intet Svar kom. «Aanei,» tænkte Ragne, «Kongen synes nok, det er saa langt væk til der, jeg bor, saa han synes ikke, det er Umagen værd at svare.»

Nu vilde alle andre Bondekoner givet sig over og ladet Tor Hilde hugge videre i Skogen. Men Ragne gjorde ikke det.

Hun ordned alt, hvad vedkom Gaarden

for det første halve Aar. Gav saa sin Mand Besked om de Ting, han skulde sørge for, medens hun var borte (ellers havde hendes vakre, men uduelige Mand lidet at skulle have sagt), og saa snørte hun Nisteskræppen og drog afgaarde. Hun vilde gaa til Kongen i Kjøbenhavn. Han skulde høre hendes Klager og give hende Ret.

Da hun var naaet til Bohuslen, blev hun liggende i Barselseng. Det tog nogle Dage. Saa gik det videre med den kjække lille Nyfødte paa Ryggen. Og hun klarte sig godt og kom sig frem i lange Dagsmarscher.

Endelig stod hun i Kjøbenhavn, og hun spurgte efter Kongens Gaard. Hun fik vide, hvor den laa, og gik did. Den første, hun traf, var en Lakei i Uniform. «Er du Kongen?» spurgte hun. «Nei,» sagde han og lo, for det Spørgsmaal likte han ligevel godt. Og han gav sig i Snak med hende og viste hende ind til en af Kammerherrerne. «Er du Kongen?» spurgte Ragne. Aanei, han var nok ikke Kongen.

«Nei, du har heller ikke Krone paa Hovedet,» sagde Ragne.

Men Kammerherren var en Mand med Gemyt, og han likte denne store, vakre Bondekone, som stod foran ham og snakked saa trohjertig. «Vent lidt,» sagde han, og nu gik

han ind til Kongen og fortalte om denne norske Bondekone, som havde gaaet paa sine Ben fra Hallingdal til Kjøbenhavn for at søge Kongen. Og Kongen blev nysgjerrig og bad Kammerherren føre hende ind. Og Ragne Kolsrud gik frem til Kongen med Barnet paa Armen, og uden store Omsvøb fortalte hun ham om sin Reise og om den Uret, Tor Hilde havde gjort hende. Kongen syntes svært godt om hende, og han loved at klare Sagen. Og han klapped hendes Barn paa Hovedet, og det likte jo Ragne.

«Du har vel Smaabarn, du ogsaa, siden du er saa barnegod,» sagde hun.

«Ja det har jeg,» svared Kongen.

«Ja, de faar nok, hvad de skal have,» mente Ragne, «baade Gudsord og god Lærdom.»

«Aaja, vi faar haabe det,» svared Kongen godsligt, og saa gjentog han, at hun nok skulde faa sin Ret. Kongen skulde lade hendes Sag undersøge.»

«Du skal undersøge den selv,» svared Ragne. «Jeg stoler ikke paa andre end dig. Jeg har gaaet den lange Vei for at faa Ret hos Kongen.»

«Ja, ja!» Kongen kunde ikke lade være at le, for slig havde ingen snakket til ham før — «Jeg skal nok gjøre det selv.»

Naa, saa var den Sag afgjort, og Ragne vilde sige Farvel og Tak for sig. Men Kongen bad hende komme igjen, saa Dronningen kunde faa se hende og hilse paa hende. Og det gjorde Ragne. Og hun gik ind for Dronningen og tog hende i Haanden og sagde: «Guds Fred og god Dag!» Og de snakked længe sammen, og Dronningen blev endnu gladere i Ragne Kolsrud, end Kongen var. Og Ragne var lys i Humøret, som hun ikke havde været paa længe, for nu var hun sikker paa, at hun nok fik Seier over Tore Hilde.

Det led nu mod Vinteren, og Kulden kom i Luften. Ragne vilde alligevel tage afsted; men Dronningen bad hende blive. Og hun blev paa Slottet den hele Vinter og boed blandt Kongens Tjenerskab. Og mangen god Gang talte hun med baade Kongen og Dronningen. Og en Dag blev det gode Budskab bragt hende, at nu var hendes Sag undersøgt og Retten var hendes, og den skulde forkyndes af Lagmanden i Akershus Lagdømme.

Af andre gode Ting, som vederfartes hende, medens hun boed paa Kongsgaarden, var denne en af de bedste, at Gutten hendes fik vakker Daab dernede, og der fortælles endnu i Hallingdal, at baade Kongen og Dronningen stod Faddere, og Gutten blev kaldt Peter

Christian, og han var den første Hallingdøl, som bar to Navne.

Da Vaaren kom, reiste Ragne paa Skib til Kristiania, og derfra gik hun til Flaa, og hun kom hjem med Seier over Tor Hilde og med en stor, kjæk Gut paa Armen og med mange gode Gaver fra Kongen og Dronningen.

Og Lagmanden kom derop og satte det rigtige Grænsemærke. Og endnu sees den store Merkesten, paa hvilken Lagmanden stod, da han læste op Kongens Skrivelse.»

Fortælleren standsed et Nu.

«Se, denne Historie om Ragne,» sagde han saa, «er en af mine bedste Historier. Men jeg kan en anden om Ulabrand Lods, som er ligesaa god; ja kanske en og anden vil finde den bedre.

Ulabrand Lods var Basen for alle Lodser. Han var ikke bare kjendt omkring Ula, nei Landet rundt, ja helt til England kjendtes han af mange.

Nu er det at sige om Ulabrand, at naar han sad i sin Baad og havde nok at gjøre, var han stødig og ædruelig og storsindet, saa han hundrede Gange voved Livet for andre, som var i Nød. Men det kunde hænde, at han, naar han kom iland, fór frem med Drik og Vildskab. Og da var Ulabrand endog vildere end nogen anden. Mangen Gang

kom han endog paa tværs af al god borgerlig Orden, og han fik ondt at udstaa for sin ubændige Voldsomheds Skyld, for Loven maa jo lydes, selv af Lodsen Ulabrand.

Men engang — og herom skal nu fortælles — var han vild og drukken, og han havde fortjent Arresten. Og omsider kom han, og alle kunde have taget ham og sat ham fast. Men ingen gjorde det. Alle stod tause og hilste dybt paa Lovbryderen, og han gik bort med hævet Hoved, og hans Navn var stort som aldrig før.»

«Det bliver nok en underlig Historie, De der vil fortælle,» sagde jeg.

«Det er en underlig Historie,» kom Svaret. «Men det hele er naturligt nok. Og i sin Helhed er Historien saadan:

Ulabrand laa ved Bryggen med sin Lodsbaad, og han havde ikke noget større at foretage sig; for Sjøen var stille. Saa gik han op i Byen, og nu kom han paa gale Veie. Han drak og blev vild og brutal. Folk samled sig om ham, han jog dem væk og saa sig ikke for, hvor han slog. Politiet, som kjendte Ulabrand, vilde jo gjærne lade ham gaa og gjordé længe intet. Men omsider blev den Uro, han anstifted, saa stor, at de maatte skride ind for at anholde ham. Men da fór Ulabrand i Veiret, hujed, verfed

dem væk, som kom ham i Veien, og fór som rasende ned mod Bryggen, hvor Baaden hans laa, kasted los — og en to tre! ud paa Fjorden bar det, før nogen af dem, som forfulgte ham, kunde sanse sig.

Men, se dette skulde ikke gaa. Manden havde trodset Orden og Politi. To Betjente havde hovne Øine. Han maatte bringes ind igjen, udsone sin Brøde.

Man fandt en Baad og roed til, og man halte stærkt ind paa Lodsen, som var ene om at ro den store, tunge Lodsskøite.

Men se! Det mørkned pludselig til for Solen, tunge Skyer trak op fra Havet, det lufted fra Vest.

Og snart blev Luftningen stærkere. En svær Storm tog til at blæse. Og Lodsskøitens slappe Seil strammedes.

Ulabrand slængte Aarerne ind, fór til Roret. Og Lodsbaaden stod ud efter med svære, hvide Skumbræmme for og bag.

Politiets lille Baad sakked agter og vendte hjem.

— Stormen kom fort, og stærk blev den. Udover Natten øged den og blev stærkere end nogen Storm i Mands Minde. Mindre Fartøier søndersloges, og store Skuder gik under.

Og i Byen talte man ikke om andet end

om Rheder Ørns store Bark, som var ventendes. Mange Gutter fra Byen havde Hyre der ombord. Mødre og Kjærester og Koner græd og mente, at Livets Glæde nu var forbi, og Fædre og Brødre stod yderst paa Bryggen og speided.

«Farvandet er vanskeligt. Svært at redde sig ind i slig Storm. Gud Fader staa dem bi!»

— Næste Dagen stod Folk i Masse paa Bryggen. For nu gik der vilde Rygter om Ulykker. Man havde hørt Nødskud. Mastestumper var fundet ved Tangen. Der var fundet Stumper af Redningsbaade ogsaa.

Folk stod paa Bryggen hele den lange Oktobernat. Da det lysned, saa alle, at et stort Skib var for Indgaaende. Det havde saa sandelig klart sig mellem de farlige Skjær derudenfor. Stod nu stoltelig ind med stort Brus og uden Fare mere. Og det var Byens egen Bark! Det var den stolteste Skude i Verden og den kjækkeste Kaptein!

Glæden hvirvled Byen omkring i faa Øieblikke. Man slog Ruder ind og ringte Klokkestrænge i Filler for at fortælle den glædelige Nyhed. Og Kjærringer og Koner og Piger og Gutter, som til Slut var blevet trætte og var gaaet hjem — ned til Bryggen med dem endda en Gang. Og Unger som skreg af Søvn

— hei, de skulde sidde paa Mors Arm og se, naar Far kom hjem!

Se, der bruste den frem, den kjække Skude. Lagde sig endelig bekvemt tilrette længst inde paa Havnen, hvor Vandet var stille som i et Kar.

Rhederen stod yderst paa Bryggen for at tage imod Kapteinen og lykønske ham.

Og den store Baad blev firet ned fra Barken, og kraftige Næver roed den. Se der kom den og lagde til. «Velkommen, Kaptein!» raabte Rhederen, og Tak for tapper Daad!»

Men Kapteinen reiste sig og bøied sig for en Mand, der nu langsomt gik iland.

Alle saa, at denne Mand var Ulabrand Lods.

Kapteinen kom efter: «Han frelste os!» raabte han. «Han frelste fem og tredive Mand i Nat.»

De Folk, der havde ventet paa Budskab om Død, skreg ikke Hurra; men der gik en Mumlen og Stønnen af Tak gjennem dem alle. Og de to Politibetjente dukked Hovederne og vilde ikke vise sine hovne Øine frem.»

Min Ven standsed. Saa nikked han længe og dybsindigt med Hovedet.

«Jeg kan godt like den Historie,» sagde han. «Maatte det tidt times gode Kraftkarer

at faa vise sine vakre Bedrifter frem. Vi gaar tidt og bare tænker paa at knibe dem, naar de feiler . . .

Maatte det tidt lykkes dem at faa Livets store Orgel til at spille!»

CHRISTENZE DYHRE

Christenze Dyhre, ja om hende skal fortælles, men lad mig faa lov til først at dvæle ved hendes Slægt og ved hendes Hjem, saa vil Historien om hende bedre forstaaes.

Christenze Dyhre var Datter af min Lærer, gamle Overlærer Jonas Dyhre. Jeg husker endnu, hvor stille jeg sad paa Skolebænken og hørte paa hans Foredrag og hans Forklaring. Det var i Latinens og Græskens Tid. De norske Skolestuer gjenlød endnu af de gamle, skjønne Sprog. Jonas Dyhre var Lærer i dem. Jeg husker hans stille Smil, naar han med dæmpet Røst forklared os de Grækere og Latinere. Ved Steder, der syntes ham særlig skjønne, gjorde han smaa kjærtegnende Gestus.

Hver Dag fulgtes vi paa Hjemveien, Overlærer Dyhre og jeg. Min Far og han var nemlig Naboer, saa det at følges paa Hjemveien faldt saa naturligt. Jeg gik da ved hans Side og hørte hans alvorlige, tidt lærde

Tale. Og det kunde hænde, at jeg besøgte ham senere paa Dagen ogsaa, for jeg var hans unge Ven, og jeg kjendte jo godt hans Kone og Datteren Christenze.

Overlærer Dyhre talte bestandig saa grundig og alvorlig. Han sagde: «Naa, har Du den rigtige Begribelse af Folkevandringen?» Eller: «Har Du den dybe Forstaaelse af Aarsagerne til Romerrigets Fald?» . . . Aa, nei, det havde jeg neppe. Og saa oprulled han store Syner for mig fra Verdenshistorien og Kulturhistorien. Han snakked tidt saa levende og gribende, at jeg sad og lytted længe efter, at han var færdig — for at samle og forstaa, hvad jeg havde hørt.

Tidt talte han ogsaa om sin Slægt. Først om sin Bedstefar, en Præst, som havde levet for mange Aar siden etsteds i det nordlige. Han var saa stærk, denne Præst, og saa rig paa Glæde og Mod. Og han havde den stærkes Evne til at glemme Sorgen. Paa en og samme Dag vied han sin ældste Søn, og endvidere konfirmered han sin næstældste Datter og døbte sit yngste Barn, og han begraved i Herrens Navn sammes Tvillingbror. Han var desuden stærk i Troen. Alle mente, at denne hans Tro var Aarsag til, at Kirken reddedes, da den store Brand brød ud. Det var en Søndag, Skogen lige over Kirken tog

til at brænde, og Gnisterne regned over Kirken, saa det lyste rødt over Menigheden. Da bad han Menigheden følge sig, og han gik ud af Kirken, og han skreg mod Himlen, bad for den fattige Kirke, som sent vilde blive opført, hvis den brændte. Og Menigheden bad med. Se, da vendte Vinden sig pludselig, en Bris kom fra Havet og slog Flammen den modsatte Vei, saa Gnisterne uden Fare slog ned paa den ufrugtbare Mo ligeved.

Saa var det om hans sidste Dag og Død, og om hans Syner da, men det bli'r for langt at snakke om her . . . Men saa om hans Søn, Obersten, den snille, snille Officer! Den tapre, tapre Mand! Ja, som han vidste, at gode Folk er oftest tapre, og smaa, vredagtige Folk er feige. Naar han havde afmønstret Soldaterne, sagde han altid: «Gud velsigne Dere for Umagen, Gutterne mine! Gaa nu hen og sov og vær ligesaa flinke i Morgen.» Ja stræng kunde han ogsaa være, og da sved det til den skyldige.

En anden Officer, som havde saa smaat gjort Nar af ham for hans «Godfjottethed», var engang galt ude, men blev reddet af «Godfjottingen». Han var en fæl Soldaterplager, denne andre Officer, og feig, som slige oftest er. En Dag, han havde pint Soldaterne værre end værst, stimled de sammen

om ham og vilde prygle ham, tyne ham, dræbe ham kanske. Han tog sluttelig tilbens ind i Vagtstuen. Soldaterne flokkedes hylende og hujende om ham. Da gik Oberst Dyhre ud (ja, han var Kaptein dengang). Soldaterne kjendte ham ikke, saa de hylte mod ham ogsaa, men med løftet Hoved gik han ned blandt dem, og der lyste Mod og Høihed af hans Ansigt, og med løftet Hoved gik han tværs igjennem deres Flok, og der blev stille om ham, og ingen rørte ham. «Dere er paa gal Vei her, Gutter,» sagde han stille, det er ikke med Vold, Dere gjør dette godt!» Og Soldaternes Hujen tystned, og Soldaterplageren slap at bli tynet.

* * *

Se, saa gammeldags og stille var Christenze Dyhres Slægt. Derfor vil, som før sagt, efterfølgende lettere kunne forstaaes.

Og lettere vil det ogsaa forstaaes, naar der tages Hensyn til, at dette hændte for 20—30 Aar siden, da det var et Særsyn, at en ung Dame forlod sit trygge Hjem som andet end brav Mands Kone.

Tidt naar jeg besøgte Overlærer Dyhre, hørte jeg nogen synge fra næste Værelse. Og den første Tid spurgte jeg saamæn ikke

efter, hvem som sang, men en Eftermiddag, da Sangen toned særlig høit, saa jeg spørgende paa min Lærer. Han sagde: «Ja, det er jo Christenze, som synger. Forstyrrer hun Dig?» Nei, hun forstyrred mig nok ikke, men tidt sad jeg og lo, naar jeg hørte hende. Ja, i Sandhed jeg lo, thi hun skreg jo! Saa stor Forstand har en fjortenaars Gut paa Kunsten. Jeg lo næsten altid af Christenze Dyhre de første Aar — indtil jeg en Dag tog til at lytte. Det kom saa pludselig, at jeg forstod, at hun sang deilig. Og siden den Dag lytted jeg opmærksomt. Ja, tidt saa opmærksomt, at jeg glemte min Lærers Foredrag, og jo høiere hun sang, jo deiligere syntes jeg, det var at høre paa. Men da var jeg jo ogsaa en Del ældre.

Og hun slutted ikke. Hun sang uafladelig. Hun fyldte ligesom den hele By med Sang. Udenfor et Hus stimled Folk sammen og lytted: Hvorfor stimled de sammen? Og hvorfor lytted de? Jo, det var Christenze Dyhre, som sang deroppe i det unge Selskab. Og naar Ungdommen var paa Seiltur, og Vinden løied af, kunde Christenze begynde at synge. Og Alle ved, hvor Havet er svært til at sluge Lyd; men hendes Brysttoner klared sig: de svulmed, de steg, og hendes høie Jubel hørtes i de andre Baade, og Alle

sagde: «Det er tydelig nok Christenze Dyhre, som synger!»

Hendes Far og Mor syntes vel nok, at Christenze burde indskrænke sig til at synge i Selskaber, der holdtes inden fire Vægge, og at det var lidt for meget af det gode at lade Stemmen gaa slig for alle Vinde. Men ... naa, en uskyldig Morro var det jo. Og en stilfuld Sag var det jo ogsaa, at den unge Dame fik reise til Paris for at lade sin Stemme uddanne videre ved Konservatoriet der.

Men nu sker noget: Der ved Pariserkonservatoriet, hvor hundrede smaa Ærgjerrigheder strides for at naa frem, hvor smaa Intriger spindes, hvor Smil og klæbrig Smiger anvendes efter bedste Evne — der seirer hun lydløst! Hun er den unge, norske Pige, næsten ubevandret i det franske Sprog, men hendes Stemmes Pragt folder sig ud, saa alle Professorer ser op og og gnider sine Øine, der er sløve af at se de ligegyldige Mennesker trine op, en for en. De ryster paa Hovedet og siger: «Dette er en ny Adelina!» Her er ikke Tale om alle de Middelmaadiges Kampe. Stemmen lyser og straaler. Rygter begynder at gaa om dette Vidunder. Der blir Uro og Mumlen. Direktøren for den store Opera kommer til. Alle er forundrede

og begriber ingenting. Hun selv er vel nærmest lige glad; men hun skriver hjem, at det gaar hende godt, og at Lærerne er udmærket fornøiet med hende.

Men nogen Tid efter kommer Bud hjem om, at selve den store Opera vil sikre sig hendes Stemme. En Tid maa hun jo give Taal, hun maa ha' mere Skole, Sproget maa læres grundigt, men Udsigterne er ligefuldt eventyrlige. Selv begriber hun vel mindst af Alle.

Men hendes Far og Mor bli'r bekymrede. Overlærer Dyhre er som de fleste Filologer; de har læst Menneskenes Historie, deres Sind er tidt vidtomspændende, og de elsker Liv og Kunst. Men de er ængstelige. De forstaar alligevel ikke Verden udenfor de stille Bøger og de sildige Aftentimers Filosoferinger.

Og Slægten Dyhres strænge Blod banked vel ogsaa i Overlærer Dyhres Aarer.

Deres Datter ude ved Operaen i Paris! Sangerinde i Paris, i den store, farlige By, udsat for Scenens uægte Glimmer og Farer og Letfærdighed. Nei, nei, den gamle Overlærer og hans Frue vilde ikke dette. Christenze skulde blive hjemme i den lille By hos sine Forældre. Og hun skulde blive en stille Hjemmets Kvinde, og i Mørkningen

kunde hun da glæde sine nærmeste ved sin skjønne Sang. Men ikke ude i den store, syndige Verden, hvor hendes unge Sjæl kunde tage Skade.

«Christenze kom hjem . . .»

Og hun kom. Og hun kom, og hun var glad som før. Hun var glad, fordi hun var ung, fordi hun holdt af sine Forældre, og hun sang endnu høiere end før.

Og hun var naturligvis ogsaa glad, fordi hun vidste, at hun gik om med slig ualmindelig Stemme. Men hvad denne Stemme igrunden var for et Vidunder, gjorde hun sig næppe Rede for. Hun sang endnu høiere end før, strøed Sangen ud for alle Vinde. Og da Far og Mor sagde: «Det kan nok friste Christenze at bli' berømt derude i Verden. Men nogen Lykke bringer det ikke. Virak er ikke Gud velbehagelig. Lov os det, Christenze, at bli' altid herhjemme, selv om Du ikke faar det saa glimrende her.»

Javist loved Christenze det. Hun var saamæn lige glad. Hun var ikke Spor ærgjerrig, Christenze, med det muntre Smil.

Og nu gik Aarene. Rolig og umærkelig svandt et og to og mange Aar. Og Christenze sang nok endnu; men hendes Sang stod ikke mere og lyste, som en underfuld Gave. Den fik sin rette Udvikling og An-

vendelse i den lille norske By; derfor føltes den efterhaanden, som en hverdagslig Ting. Christenze Dyhres Sang — aa javist, den var jo et Faktum, et næsten trivielt Faktum.

Men derfor blev den vanskjøttet, til Tider glemt. Som man nu og da lader en prægtig Ting, man kjender for godt, staa i Krogen og samle Støv.

*

Et Aar døde hendes Far. Og da kom Sorgen for første Gang over den unge Kvinde. Og efter Sorgen Bekymringerne. Sagen var nemlig den, at da Overlærer Jonas Dyhres Dødsbo blev gjort op, eied han svært lidet. Bare de rene Smuler var tilovers for Christenze og hendes Mor.

Og de, som var godt vant — hvad skulde de leve af?

Der var ingen anden Udvei, end at Christenze fik se at tjene noget ved sin Sang. Det maatte til. Og omend det ikke var i Overensstemmelse med den stille Slægts Traditioner, skulde hun give Koncert . . . i Byens Festsal.

Og der blev fuldt Hus. Og Modtagelsen var hjærtelig naturligvis. Hun var jo Byens Barn, og her havde hun levet i Stedet for at bo i Paris. Sligt skulde paaskjønnes.

Men næste Koncert, som blev givet paa Opfordring, var ikke saa godt besøgt. Og den tredie var daarlig besøgt.

Ak, jeg var tilfældigvis i Byen den Dag, og jeg hørte hende synge. Hun var jo ikke den samme som før. Hun var ikke meget over tredive Aar, men Stemmen var ligesom forglemt og bortgjemt og vanskjøttet, og hun selv var gammel. Ingen Kvinde i Verden falmer saa hurtig som den norske. Landet har ingen hæftig og ædel Livslyst. Kvinderne er vakre, som pur unge og siden ligeglade med al Skjønhed; det heder ogsaa deroppe: «v a k k e r Pige» og «b r a v Kone». Ja, havde hun levet i et stort og rigt Land, hvor Livsbegjæret funkled, og havde hun havt store Opgaver, hvortil Sang og Skjønhed var nødvendige — da havde hun nok været anderledes. Men nu var det en stakkels, halvfattig Frøken, som stod deroppe og stræved og sang. Og hun stræved, saa godt hun kunde. Men det var ikke den pragtfulde, overdaadige Evne, som for mange Aar siden. Ja, nu og da kom nok en Antydning, en stor Tone af en sjelden Klang kom og stod og skinned. Men ellers var Herligheden forbi, og Forgyldningen var borte.

Ja, saa ved jeg, at hun senere kom til Kristiania, og hun holdt Koncert og fik vel-

villige Ord i Bladene med mild Beklagelse over det tyndt besatte Hus. Og saa ved jeg, at der i nogle Aarrækker af og til stod smaa billige Annoncer i Bladene om, at «Frøken Christenze Dyhre, Elev af den og den Pariserberømthed, giver Undervisning i Sang for 1 Krone Timen».

*

Det var en uhyggelig kold Januardag for faa Aar siden. Jeg var paa Vei mod Vestbanen; men saa opdager jeg, at jeg har taget feil af Togene: mit Tog gaar jo først om en Time.

Vel, jeg maatte have noget at fordrive Tiden med, og da et Kinematografteater netop laa paa min Vei, valgte jeg at gaa derind. Det var saamæn intet daarligt Kinematografteater. Det var hverken «literært» eller andet sligt. Blandt mange Herligheder var en nysende Mand vistnok den største Raritet. Han nøs nemlig saa kraftig, at Huse ramled sammen og Jernbaner vælted. Og da Politi og hundrede andre Forfølgere satte efter ham, vendte han sig og nøs mod dem, saa de faldt hulter til bulter. Ja, enkelte gik i Luften som Raketter! . . . Det var i Sandhed Smæk for Skillingen. Men hele Tiden hørtes et enstonigt Klaver fra et af Salens

Hjørner. Ja, det nævner jeg nu. Havde ikke det hændt, som hændte, da jeg kom ud af Kinematografen, havde jeg rimeligvis ikke lagt Mærke til dette Klaver; men nu har det prentet sig i min Hukommelse.

For da jeg gik ud af Kinematografen, kom en Dame frem fra Aflukket, hvor Klaveret stod . . . og denne forgræmmede, udslidte Kvinde . . . hvem var hun? Hvem ligned hun? . . . Christenze Dyhre! . . . Var det virkelig hende . . . Ja, det var! nu saa jeg det. Jeg kjendte hende igjen . . . og hun kjendte mig igjen. Et underlig træt Smil flakked over hendes Ansigt . . . og dog kom Glimtet denne Gang ogsaa, Glimtet, jeg saa tidt før saa, det, som fik hele hendes Udtryk til at tindre . . . Men saa hastig dette Glimt sluktes denne Gang. Der samled sig hastig Tunghed i Ansigtets Udtryk.

Der skulde være fem Minutters Pause. Saa skulde hun ind og klimpre løs igjen. Men de fem Minutter snakked vi meget sammen . . . . Ja, vi snakked saa meget sammen, at jeg til Reisen tog første Klasses Billet, hvad jeg ellers aldrig pleier; jeg maatte være alene og tænke over saa meget, jeg havde hørt, som laa og uroed mit Sind.

Før havde jeg saa tidt tænkt: «Den Christenze! Saa underligt, at hun lod sig standse

slig! Mon hun da ingen Længsel har? Har hun da ingen Følelse af, at hun er blevet snydt for sit Liv! Er hun af Naturen bare et Spilleværk uden Tanker og uden Higen.»

Nu forstod jeg, at hun havde havt meget underligt at tænke paa. Hendes Menneske var vaagnet sent; men nu, de senere Aar, havde en uendelig Tristhed taget hende. Ja, hvor var hendes Sang blevet af? Pillet lidt ved og kastet i Grams og glemt. Og mere: Hvor var hendes Liv blevet af?

Det sidste, jeg saa, var, at hun trak et Uldsjal tættere om sig. «De kan tro, det er ikke godt at sidde herinde nu om Vinteren,» sagde hun.

*

Christenze Dyhre døde for ikke længe siden; et Par Aar efter den Eftermiddag, jeg talte med hende i Kinematografen.

Hun døde i sin Barndoms og Ungdoms By. Jeg læste det i Dødsannoncen. «Hm,» tænkte jeg, «saa hun fandt tilbage did.»

Saa gjorde jeg mig selv et lidet Tankeeksperiment:

«Om nu Christenze Dyhre, den smukke Pige, havde glimret ved Pariseroperaen . . . og om hun havde beruset sig i Storstadens Liv . . . hvad vilde min gamle Lærer have valgt for hende? Enten den i hans Øine lyse, letsin-

dige Karriere som berømt og attraaet Sangerinde i en Verdensby . . . eller denne langsomme, graa Hendøen, denne ensomme, dumpe Tristhed? Havde han set de to Veie og hvorhen de førte, vilde han saa have ladet hende reise til den skjønne, blussende Verdensby? . . . Eller havde han ofret hende for den Aand, der altid havde besjælet ham og hans Æt, den strænge og tungsindige Aand, der bød Ættens Mennesker før at seigpines og dø, end at give sig hen til Verdens overmodige og letfærdige Lyst?»

Jeg ved det ikke. Men naar jeg gaar i Byen der vester, og naar Høilyset glipper og svære Skyer hænger tungsindige paa en evig Vinterhimmel, saa tænker jeg paa Christenze Dyhre. Her i denne Luft klang hendes Jubel, og hid vendte hun dødstræt tilbage, da hun mærked, at alt var forbi.

SPØGELSES-HISTORIER

De sad sammen en Kveld mellem Jul og Nytaar paa den Tid af Aaret, da Spøgerierne rumsterer som værst, og de fortalte hverandre mange ubegribelige Historier.

«Aa, Gud trøste os saa sandt» sagde Obadias Mandflaa og tog sig endda en Dram. «Der ligger mig en Spøgelseshistorie paa Sinde, som er forskrækkelig, ja gruelig. Han handler om et Spøgelse i en Mølle. Han, som eied Møllen, havde nok engang myrdet en Kramkar og stjaalet hans Penge; men siden den Tid var det uroligt i Møllen. Der var ikke for noget levendes Menneske at være. Naar det tog til at mørkne om Kvelden, saa kom noget stygt frem paa Gulvet og dansed, og noget ligesaa stygt kom krabbende bortover Væggene; og ingen kunde se, hvad disse mirakelløse Ting var med det samme. Men saa en lidt nøiere til, saa var det paa Gulvet Menneskefødder, og det aleneste, uden Lægger og Laar og Krop forresten. Og det paa Væggene var Menneskehænder og ingenting

mere, nei. Og Fødderne hopped paa Hæl og Tær, og Hænderne krøb og krabbed; ja en og anden kold og valen Haand hængte sig fast paa Gardinet og maatte fjernes med Møie. Og en Haand havde i Fingerklypen en Pen, og den skrev paa Væggen, ligervis som det hændte i Kong Nebukadnezars Bog.»

«Aa, jøie mig!» raabte alle de andre. «Slig fæl Historie som den, du der kommer med, skal en lede længe efter. Skal han være længere?»

«Ja, Dyre Død skal han være længere. Naa kommer jo det værste,» svared Obadias.

«Au, au! Jøsses styrke os til at høre det, som er endda værre!»

Og saa tog de en Brændevinsdram for at rette paa Modet.

«Jo, naa kommer det værste,» sagde Obadias Mandflaa endda en Gang og blaaste gjennem Næsen for at klare Røsten. «En Kveld saa sad der Folk hos Mølleren og drak, og Lensmanden var der ogsaa. Og da det saa begyndte at mørkne, saa kom jo Styggedommen dansendes og krabbendes, og Alle bli'r saare angstspændte.

Men Lensmanden havde nok længe hørt snakke om dette Spøgeri, og han havde nok ogsaa hørt noget om den Kramkar, som var bleven borte, uden at nogen kunde begribe,

hvor han var bleven af. Han reiste sig nu og skreg i: «Gaa nu ikke mere her paa Støvlerne bare; men syn dig mere frem!» Og saa kom der et Par Lægger og satte sig paa Fødderne. Men Lensmanden skreg endda en Gang: «Syn dig endnu mere frem!» Og der kom en Bug, og der kom Bryst og der kom Hals og der kom Hoved — og se til Slut stod hele Kramkaren der og jamred sig og trued mod Mølleren. Og saa svandt han til Luft og ingenting.

Men det, han havde set, var alt nok for Lensmanden: han tog Mølleren med sig og lod ham radbrække.

«Aa! au!» raabte de andre. «Den Radbrækkingen har vist været vond at komme ud for.»

«Aa ja, han har vist ingen Perlepolka,» svared Obadias Mandflaa. «Vi faar styrke os med en Dram efterpaa den.»

Og saa styrked de sig.

— Men Obadias Mandflaa var næppe nok færdig med sin Historie, før Reiner Reinersen tog i. Han fægted med Arme og Ben og gjorde en svære Brudulje: Vilde de nu høre paa ham? Han havde noget mageløst at fortælle.

«Naavel, snak væk!»

Men det Bagbæst, den Himmelhund til Reiner! Kom han ikke der med noget Sludder

og Kjærringsnak: noget om Djævelen, der viste sig som en sort Hund og en rød Gris, og som blev dreven væk med Englefedt.

«He, vilde han helst holde op? Den slags Historier var ikke for voksne Folk.»

Og saa turde ikke Reiner snakke mere.

Men saa sagde Jørgen Skeien, og han havde engang gaaet paa Semenariet, saa han var godt lært:

«Ja, ja . . . hvis jeg skulde fortælle en Spøgelseshistorie, skulde det være om Metta Indianer, som gik igjen. Og den er saa gruelig, at Obadias' Historie er imod den aleneste som et Salmevers . . .

Ja, ja . . . der lurer mange Ulykker paa Menneskenes Børn, og vore Plager er mangefold. Vi har Vattersot og Koldfeber at strides med, og nogle plages af Hugormbid og Leddevand og Hæshed og Koldfeber, og andre strides med Ørepine og Trediedagsfeber og Igler, ja endog Bændelorm.

Dette sagde Jørgen Skeien, og han brisked og blæred sig af sin megen Lærdom: «Jeg haver læst og lært meget,» sagde han. «Augustinus og Stemmigius ere mine Kollegaer. Ja og saa Theoprastus Paracelsus Bombastus ab Hohmhum.»

Ak ja, jeg kan raade for meget, og mangen Ulykke lurer der, som sagt er, paa Menne-

skenes Børn. Men at blive slaaet helseløs af Spøgelser, det vilde jeg dog nødigst af alt.

Men det hændte netop Ola Vagle fra Farsund, og den Historien om ham og Metta Indianer vil jeg ligesaa godt fortælle . . . til Advarsel . . . ja netop til Advarsel,» sagde Jørgen Skeien,» for alle, som vilde snyde og og bedrage deres Næste. Thi det havde Ola Vagle gjort, og derfor fik han den fæle Undgjældelse.

Det var en Morgen tidlig, at de fandt Ola Vagle liggende udenfor sit Hus, og han var yderlig klein, og han blev bragt til Doktoren, som gav ham Koleradraaber og andre gode Miksturer for Mave og Lunge. Og bagefter kom Prousten Pfaff til ham, og for hannem skrifted han sine Synders Mangfoldighed.

Men det er vist ligesaagodt at begynde med Begyndelsen og fortælle Eder om Ola Vagle, hvem han var, og om Metta Indianer, hvem hun var. Siden kan vi ogsaa, som Digteren siger, beskjæftige os med Historiens mindre vigtige Personer.

Saa meget kan jeg først og fremst sige, at Ola Vagle var en Mand, der i al sin Tid havde været flink til at mele sin Kage. Han havde i mange Aar gaaet omkring fra Gaard til Gaard og solgt Uhre, eller han havde byttet til sig gamle mod nye. Men disse hans

Uhre var nogt Juks, og Guldet paa dem var Tambak og forgyldt Messing, det vidste han selv bedst. Ja, han var en Dæ'lens Slange i det Hele, og de Penge, han bar i sin Pung, var i Sandhed af den urette Mammon.

Da han saa blev ældre og stivbenet, gav han sig til at snyde Døde, som han havde snydt Levende, hvilket I vil se af det kommende.

Han blev Ligkistesnedker, og han var den samme Rævepels som før. Kom der Bud til ham: «Vi skulde have en Kiste . . . saa og saa lang, og saa og saa bred,» ja saa tropped han op med Kisten. Og Alle syntes, den saa liden ud; men: «I skal ikke gjøre Eder nogen Umage,» sa Ola med Høitidelighed i Røsten. »Lader ikkun mig blive et Øieblik alene med den hedenfarne.»

Og før de vidste Ordet af det, havde han banket Laaget til . . . Saa Pladsen alligevel maatte være stor nok.

Men at der var noget Fusk ved dette kom ikke frem, før han var gudsforgaaen og uvorren nok til at knibe paa Pladsen til Gamle Metta Indianer.

Metta Indianer var, hvad man i Almindelighed kalder en Satans Kvinde. Hun var stor og bred som en Koff, havde Tigertænder i en Snor omkring sin Hals og strittende

Haar og lange Negle, lige til at hugge i Synet paa den, der kom hende for nær. Hun havde været gift med en Indianer, sagde nogle, og det kan gjærne være; thi jeg vilde nok se den almindelige Mand, der voved sig ikast med hende. Det var vel ogsaa derfor, hun kaldtes Metta Indianer. Nu roed hun omkring i en stor Baad, den hun boed i, og hun kurered for Tandværk ved at bore en rødglødende Spiger ned i den onde Tand, og da sagde de, som havde kjendt Kureringen, at Tandværken blev væk, for de faldt i Svime og kjendte ingenting mere.

Saa skulde hun dø, og hun sagde, at Penge havde hun i sin Køi, og de skulde bruges til at begrave hende hæderligt for. Hun vilde have Præst og Klokker, og Præsten skulde tale for hele halvanden Daler, og Klokkeren skulde synge for en halv, og dertil vilde hun have en stor Kiste, ja Plads skulde der være over og under og fremme og bag.

Javel, alt skulde gaa, som hun vilde. Præst og Klokker fik Besked, og Ligkisten blev bestilt hos Ola Vagle.

Men se mig nu til den Slange, Ola Vagle. Kom han ikke der halende med en Ligkiste, saa ingen begreb, at den skulde være nok til Metta Indianer. Og i Sandhed var det paafaldende saa længe, han denne Gang maatte

være alene med den hedengangne. Og i lige Maade var det særdeles, saa han slog og saged og hamred . . .

Men hvad skal man sige? Da han var færdig og var gaaet, og Folk kom til, laa hun sikkert nok derinde, for udenom var hun ikke. Og saa blev hun baaren til Graven, og bagefter fulgte baade Præst og Klokker, og de snød hende ikke. Hun fik sin Tale saa lang, som hun efter al Rimelighed kunde kræve den for halvanden Daler, og hun fik Klokkersang og dertil Amen, saa hun blev ikke snydt for den halve heller. Og saa blev Jorden gravet over Metta Indianer, «og saa har vi en Satans Kvinde mindre», sagde Folk.

*

Men dersom nogen tror, at Metta Indianer lod sig jukse i sin Grav ligesom de andre, saa faar han tro om igjen. Nei, nu tog hun til at skaffe ham Tort ved at spøge og rumstere aldeles forskrækkeligt i hans Hus. Hun lo og gjorde Nar og skreg til ham fra Mørket. Ja sandelig, om ikke en og flere saa den gamle Kjærring komme fra Kirkegaarden op mod Ola Vagles Hus. Ja, der kom hun, og hun stolpred i Vei med Hovedet under Armen, for den Snydemikkel Ola havde jo skaaret Hovedet hendes af for at faa hende ned i den

korte Kisten. Men nu kan det hænde, hun trued til ham med den Arm, hun havde fri. Og det vared ikke længe, før hun kom trækkende med en gammel hedengangen Skomager, som ogsaa Ola Vagle havde snydt paa Kisten. Det var netop Hoseas Opigaarden, han, som Ola havde skaaret af ved Læggen for at faa ham placeret. Og han humped omkring paa Lægstumperne og skreg af Sinne, og Metta Indianer leded ham ved Haanden. Ja, dette Par var i Sandhed til stor Forfærdelse for mange.

Naar nogen skal fortælle om Spøgelser, — her saa Jørgen Skeien morsk paa Reiner Reinersen, — saa er det tidt om Ting, som der ikke er nogen Stas ved. De snakker da om sorte Hunde med Ildsluer i Kjæften eller om røde Griser eller om Katugler. He, sligt skulde ikke voksne Folk lade sig skræmme af. Men gaa en Kveld og mød to græsselige Gespenster: en gammel afleden Skomager paa Lægstumperne og Metta Indianer, forlængst hedengangen og med Hovedet under Armen — ja, blir du ikke da ræd, saa vil jeg forgylde dig.

«Nei, det maa du nok sige, Jørgen!» raabte de andre.

«Og det var det farlige ved Metta Indianer,» blev Jørgen Skeien ved, «at hun efter-

haanden fik flere med sig end Skomageren. Hun gik sikkert nok omkring derude paa Kirkegaarden og hidsed alle dem op, som Ola Vagle havde bedraget for en Fjæl eller to. Se, derfor kom Spøgelserne i Flok og Følge, og nogle var gjort korte her og andre afsagede, og en gned sig paa Laarbenet, for det havde ligget klemt, og en klored sig i Nakken, for den havde ligget kroget. Ja, se der kom de i begsorte Nætter i lange Rader, og de satte sig op paa Kirkegaardsmuren og skreg over Sletten, eller de steiled halvveis hen til Veien. Og naar det blæste rigtig fælt: «Hu—i—i—i—i!» saa hylte de i Kor, og Metta Indianer tog Rendefart ned gjennem Skorstenen til Ola Vagle, saa Varmen paa Peisen blaaste ud, og hele Værelset fyldtes med Røg og onde Vinde.»

«Denne Historie bli'r nok værre end værst,» lød det rundt om.

«Ja, det bli'r den nok,» svared Jørgen Skeien, «og nu skal I høre, hvordan det gik tilsidst:

Jo, en Dag kom der et svært Uveir, og det skreg med hundrede Røster gjennem Stormen. Og der blev Ola Vagle fælandes ræd, og han turde næsten ikke rokke sig fra der, han sad. Ja, han vidste ikke bedre Raad end hente frem Jamaika-rumen henne fra Skabet, og han tog nu til at drikke for at styrke Modet.

Men udenfor blev Uveiret værre end før, og det skreg og mjavred, og det rusked i Huset, og det blaaste ned gjennem Skorstenen, saa Ilden plaffed uroligt.

«Au, au, det gaar galt! det gaar galt!» klynked Ola Vagle. Og han satte til Slut hele Rum-Buteljen for Munden og drak den ud til Bunds.

Og nu blev han modig, skal jeg tro! Han skjældte Gespensterne ud. «Du, Metta Indianer!» skreg han, «du var en Djævel af en rød Indianers Hustru! Kom an!» sagde han. «Og du leved som en Hedning,» sagde han saa, «med Tigertænder om din Hals, og du bored glødende Spigere ned i din Næstes Jæksler! . . . Og du, Hoseas Skomager!» blev han ved, «kom an du ogsaa! Du kan tro, jeg skal blokke dig!»

Ja, slig blev han ved, og han var saare modig.

Men da rumled det fælt i Skorstenspiben, og Spøgelserne kom farende i Hundredevis, og Metta og Hoseas kom først. Og de tyned Ola Vagle, ja, de kværked ham, ja, de fór endog ned i hans Mave, saa han befandt sig meget ilde. Han fik saavidt krabbet sig til Døren og aabnet den. Men lige udenfor faldt han i en lang Besvimelse. Der fandt Folk ham næste Dag. Han fik da gode Draaber

hos Doktoren, og han skrifted for Prousten Pfaff.

Men han turde ikke bo i Huset sit mere, og han flytted til Farsund og boed i et Skipperherberge Resten af sine Dage. Og han boed baade godt og flot, og hans Penge, dem han havde snydt levende og døde for, blev taget lige saa gode som andre.

He, slig er det i denne syndige Verden!» slutted Jørgen Skeien. Penge er gode overalt, selv om de er af det urette Mammon.»

«Ja, det er sandt, som det er sagt,» svared de andre. «Havde vi bare nok af dem . . . Men du skal ha' Tak for Historien. Han var god til at blive vetskræmt af, saa vi faar nu, sandt for Dyden, styrke os med en brændendes Dram efter paa den.»

Og det gjorde de.

THOMAS KRAG

		Heft.	Indb.
Jon Græff. (To Oplag)	1891	2.50	3.50
Ensomme Mennesker	1893	2.00	3.00
Mulm	1893	2.75	4.00
Kong Aagon. Drama	1894	1.75	—
Fortællinger	1895	0.50	—
Kobberslangen. (To Oplag)	1895	2.75	4.00
Ada Wilde. (Tre Oplag)	1896	4.50	6.00
Ulf Ran. (Tre Oplag)	1897	3.50	5.00
Tusmørke	1898	3.25	4.75
Fru Beates Hus	1898	3.50	5.00
Enken	1899	7.00	8.75
Hjem	1900	2.50	4.00
Det glade Hjørne. (To Oplag)	1901	3.50	5.00
Sorte Skove	1903	4.50	6.00
Daudmandsholmen. En Historie om Ivar og Aanon Eigens Livsskjæbne	1903	2.75	4.00
Gunvor Kjeld. (Tre Oplag)	1904	5.50	7.50
Stenbænken	1905	2.50	3.50
Ildliljen. (To Oplag)	1905	5.00	6.50
Maagereden, Novelle. (To Oplag)	1906	1.00	1.25
Fortællinger. (To Bind)	1906	5.00	8.00
Det Allerhelligste. (Tre Oplag)	1907	4.50	5.75
Kong Aagon. Tragedie. (Ny Udgave)	1908	3.00	—
Tubal den Fredløse. Natskygger fra en Verdensby	1908	4.00	5.50
Mester Magius. (To Oplag)	1909	4.00	5.50
Vej og Vidde. (To Oplag)	1910	4.00	5.50

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG

CENTRALTRYKKERIET KRISTIANIA

J. V. RODE'S
ETHIC.
J. SKREM
S
BY
ARTHUR J. SKREM